

Fotók: Szabolcs László
Borítóterv: Ipach Antal

*Köszönet Koltai Péternek
a műszaki cikkek gyűjtéséért!*

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000203418

B173757

ISBN 963 9263 06 0
© Poós Zoltán
© Papirusz Book Könyvkiadó

8 173757

Poós Zoltán

SZIVÁRVÁNY ÁRUHÁZ

egy korszak kultikus tárgyai

Papirusz Book Könyvkiadó

Időtár

Poós Zoltán született Battonyán.

Már jó.

Onnan már el lehet indulni.

És Poós el is indult. Szépen, szisztematikusan indult neki az írásnak, irodalomnak, ennek a furcsa mesterségnek, melynek szakértő műveléséhez anynyi titokzatos kondíció szükségeltetik.

Fölsorolni maradéktalanul a kellékeket lehetetlenség, csak szemezgetni lehet azokból. Kell az íráshoz bizalmas kapcsolat a nyelvvel. Kell gyakorlat, rutin. Meg kell tanulni a szakmát. Kell persze tehetség, eredendő. Kell személyiség, amely érdemes a szóra. Kell hozzá tapasztalás, hogy azt ne mondjuk sors is. Aki írni akar, avval meg kell hogy történjenek a dolgok. Amelyekre lehet emlékezni aztán. Mert ehhez a szakmához az egyik legfontosabb ez: az emlékezés. A menedzser, az ügynök, az ügyvezető, a kőműves mind a jövőből és a jövőnek él. Az író a múltba réved. Az igazi író már előre emlékezik, már arra is emlékezik, ami még meg sem történt övele.

Poós Zoltán jó úton halad. Kezdte, ahogy illik, versekkel, folytatta prózával, de közben megismerkedett a lapszerkesztőségek harsány világával is. Él és ír, ahogy kell.

És emlékezik mindenekelőtt.

Poós Zoltán profi emlékező. Szinte még gyerek, de már teli van emlékekkel, oly sok az emléke, hogy alig tud mit kezdeni azokkal, de azért tud. Poós úrrá lesz emlékeinek árján, szisztematikusan, szinte mániákusan – az íráshoz kell bolondéria is, s nem is kevés – veszi számba, rendezgeti, szortírozza az emlékcseppeket.

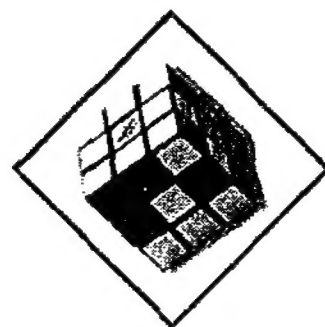
Ebben a kötetben gyerekkorának kedves-kedvetlen tárgyait gyűjtögette össze, tehát a hetvenes évek és a nyolcvanas évek első felének kultikus tárgyait, amelyekbe belesűrűsödtek a gyerekkor emlékei, amelyekben tárgyiasult az idő.

Egy időtárat vesz az olvasó most kezébe, egy afféle történelmi segédkönyvet, amely bátran ajánlható történelmi stúdiumokat folytató ifjak és vének számára. De persze Poós mostani kötete nem csak egy kor illusztrációja, hanem egy épülő írói mű segédkönyve is. Segíti a szerzőt az írói munka egyik legfontosabb mozzanatában, az emlékezésben.

Jegyzetek, cédlukák sorakoznak itt elkövetkező könyvekhez. Ám ezek a cédlukák önmagukban is olvashatók, szórakoztatók, gondolkoztatók.

A könyvet lapozgatva, Poós tárgyait és kommentárjait böngészve egy le-tűnt korra révedezhetiünk vissza, egy Atlantiszra, amely a múlt fenekére süllyedt valamikor réges-régen, az ősidőkben, ki tudja mikor, van annak már több mint 10 éve is.

Bächer Iván

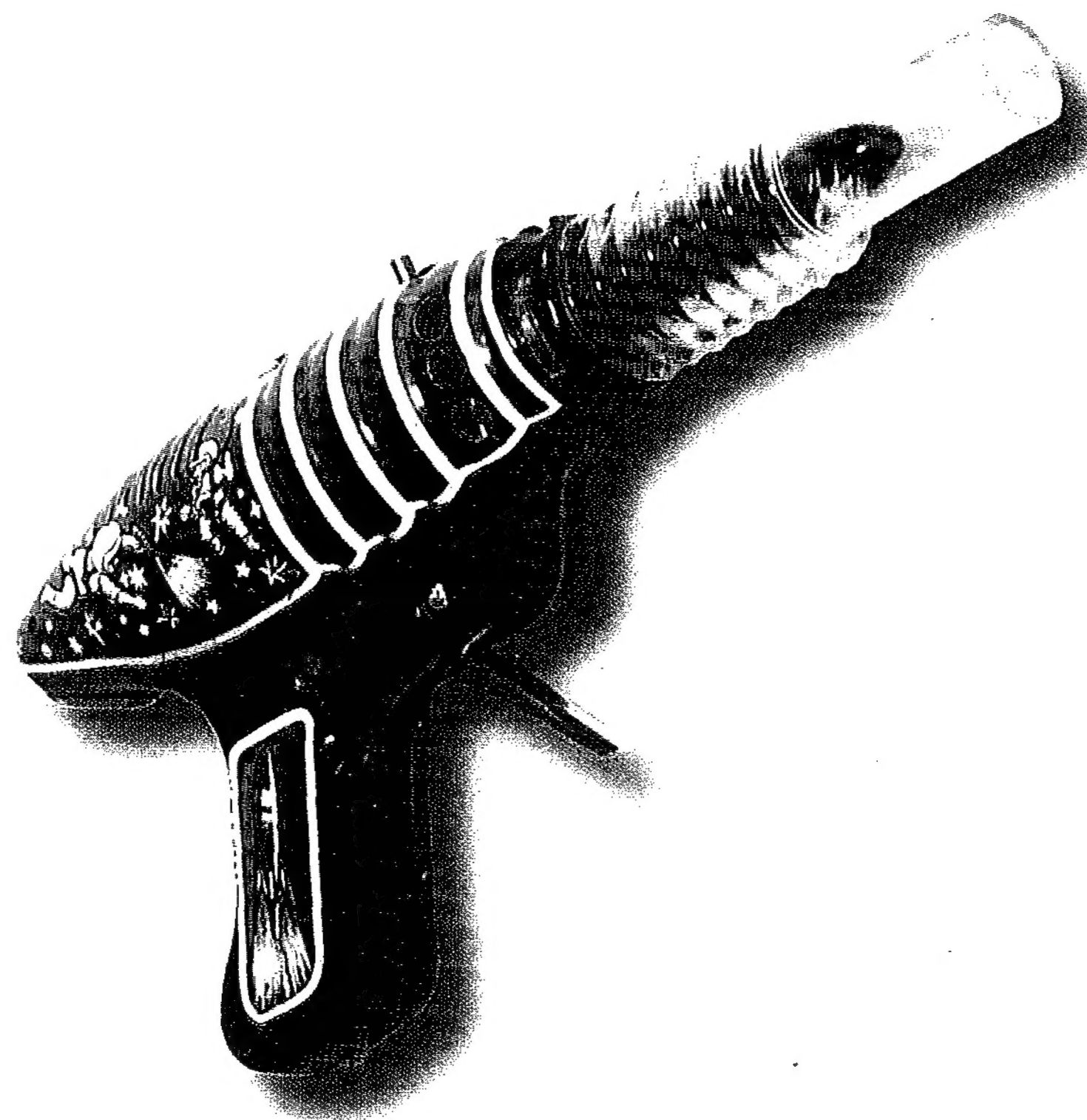
TŰZKÖVES ŰRPISZTOLY

Hogyan kerülj kapcsolatba a benned szunnyadó kiskamasszal? Az egyik módja az, ha újra betárazod a tűzköves űrpisztolyod...

Amikor még éretlen világképpel, de már pisztollyal rendelkező fiúk előugrottak a szurokkal leöntött piszoár mögül, a lányok flegmán visszaszóltak: Bocs, de elfelejtettem meghalni. Megbízhatóan kivívhattad környezeted nemtetszését, ha a halványan csillogó kavicsos útról felszedtél egy cserépdarabot, majd hátba vágta veled valamelyik nagyképű nőcskét.

Pisztoly-fronton a következő alapmodelleket különböztethetjük meg: szalagpatronos, gyöngypatronos, tapadókorongos és vízi, és volt ugye az 1966-ban kifejlesztett tűzköves űrpisztoly is. Ezt a formatervezés egyik csúcsteljesítményeként üdvözölhetjük. Ha az *Orion űrhajó kalandjai* című, indokoltan népszerű sorozatban ezzel akarták volna jobb belátásra bírni McLain kapitányt, senkinek nem tűnt volna fel. Formája olyan, mintha egy mechanikus hernyó lenne, csak a tűzköves űrpisztoly átlátszó műanyag csövében föl-le jár egy piros herkentyű. Ez a leplezetlenül erotikus izé leginkább a nyúltenyésztőknek ismerős. Tűzkövet kellett belecsavarni fegyverünkbe, és olyan csillagszórást produkált, mint egy zárlatos trafóház, melynek környékén salak sötétlik a neonfényben.

A pisztoly felületén az orosz kommunista sci-fik világa elevenedik meg. Asztronauta gyerekek evickélnek a csillagközi tér szétomló kódében, a markolaton pedig egy V2-es rakétára emlékeztető azonosíthatatlan tárgy fúrja át a sztratoszférát.

Tűzköves űrpisztoly

ROLLI ZOLI

Rolli Zoli onnan származik, ahol emberemlékezet óta nem járt senki, vagy ha igen, akkor megbánta. Rolli Zolinak számtalan rokona él, úgymint Röltex Rózsi, Túró Rudi, de a kortárs falusi folklór is ismer hasonló keresztelő technikát, hogy csak Disznós Milost, Gelkás Pistát és Bádogos Jóskát említsük. A Rolli Zoli a hatvanas évek válasza a kor rollerhullámára, melyet később Kovács Kati dokumentált a *Ha én Rock and Rollert kaphatnék* című követelődzős kis kompozícióban.

Rolli Zoli, bár szocialista sikertermék volt, valahogy mégsem illett bele a képbe: arca méla, olyan, mint bolygószomszédunk, a Hold. Zoli ruhája a bádogtubusos babahintőporra emlékeztet, nincs kizárva, hogy ugyanazon a gépsoron készült a két portéka. Zoli 1959 óta boldogítja a gyerekeket. Játékra alkalmatlan, nem gurul előre, a kormány kapásból elfordul, így iparművészeti remekünk, ha nagyobb lendülettel lökjük meg, azonnal felborul. Rolli Zoli elsősorban szép. Jól mutat a lexikonok előtt a polcon – ez az a magyar játék, mely nemzetközi katalógusokban reprezentálja a hazai lemezjátékokat.

Rolli Zoli kissé gnóm, olyan, akibe véletlenül belerúg a pszichopata babysitter, mielőtt a másvilágra tessékelné a felügyeletére bízott kislányt egy olyan B-kategóriás horrorfilmben, amihez képest a pokol csak dedó.

Rolli Zoli

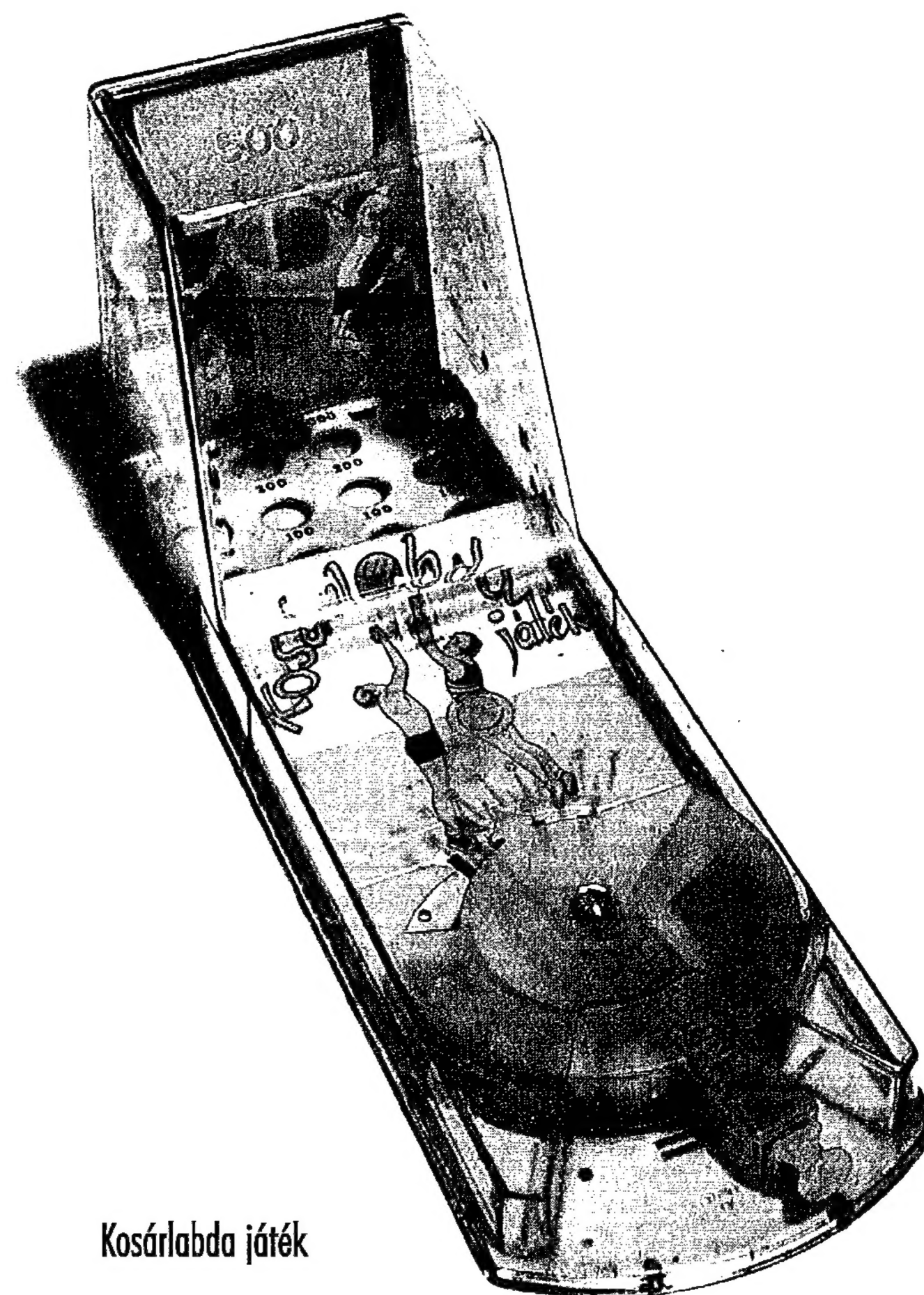
KOSÁRLABDAJÁTÉK

Ez az 1966-os keltezésű játék elsősorban a flipper illúzióját kelti. Főleg azok játszottak vele, akiknek megadatott, hogy sűrűn keverjék a hétköznapiakat ünnepnapokkal.

A versenyző meghúzza a rugós kart és a kosárba céloz. Találat esetén ötszáz pontot tudhat magáénak, tehát önbizalomfejlesztő terápiának se rossz. Ebben az izgalmas népszórakoztató játékban boci szemű, amorf vidéki fiúk zsákolnak. Mindenkit levernek, csak a lécet nem. Az egyik izmos srác balettcipőben. Van benne valami szokatlan, de azt nem mondanám, hogy egy genetikai katasztrófa. (Az sem volt ritka, hogy az anyukák kivágták a tornacipő orrát, ami egy spiccel való rúgás esetén minimum a baleseti sebészetre jelentett beutalót.)

Korrektan megidézi a kép az általános iskolás tornavizsgák hangulatát, amint a lassú szél foltokban birizgálja meg a lilás salakpályát, ahol szűk klottgatyákban gúlákat építenek a nyolcadikosok, miközben a szülőket az áhítatos boldogság kerülgeti. Mindegyik fiú barátságosan vigyorog; ettől nem lehet eldönteni, hogy a gúla mint olyan, maga a sport Bábel-tornya, vagy geometriai formába rendezett gruppszex.

A játék lényege mindenekelőtt a csörömpölésben rejlett. Ha még nem mondtuk volna, a kosárlabdajáték afféle napközis képességfejlesztő volt. Aki elkészítette a háziját, a kosaras játékkal félrevonulhatott a mintás piros szőnyegre, és zörgethette a golyókat.

Kosárlabda játék

A TÖRPEAUTÓ

A törpeautó tökéletesen ártalmatlan – kivéve használat esetén. Akkor ugyanis garantáltan összevesznek a gyerekek, hogy ki vegye használatba a titokzatos kocsit.

A törpeautó egy lendkerekű autóba helyezett furmányos Tau bácsi (egy csehszlovák ifjúsági sorozat keménykalapos hőse), aki nek ha lenyomod a fejét, a járgány azonnal indul. A törpeautó ott lapult minden, magára valamit is adó alsós köpenyében.

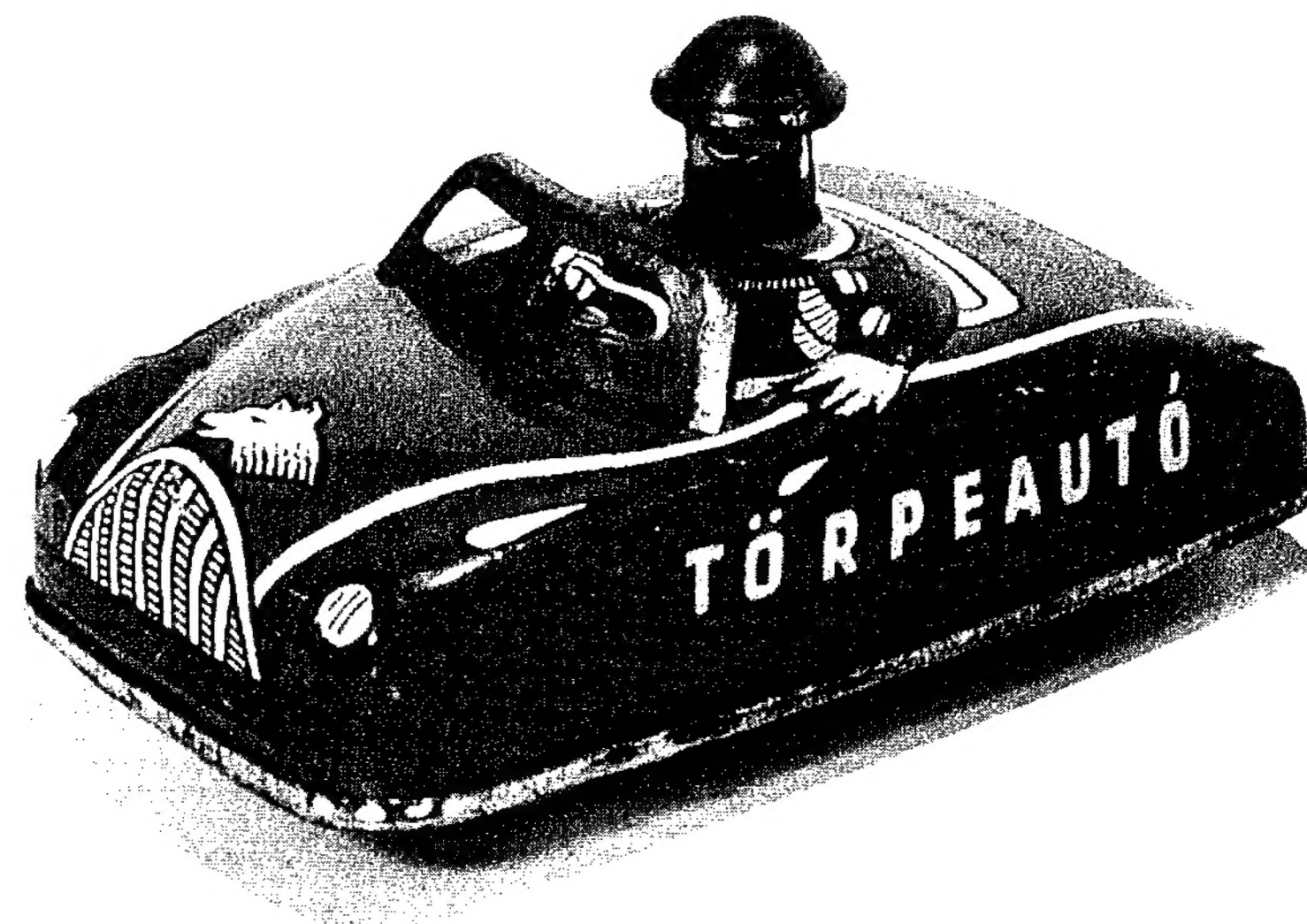
A törpeautó a Hulk Hogan-gumibabák előtti, és a csapkodós lepke utáni korszak egyik emblemikus játéka. A szegények öröme.

Az agronómus szülők gyerekei ugyanis már ekkor is macth-boxokat terelgettek az iskola folyosójának napégette, muskátlikkal telepakolt párkányán, ahol közben felfedeztek egy poros szappant és néhány kiflivéget is.

Az eredeti törpeautó egyszínű piros volt, sárga Agipkutya-szerű fejjel ékesítve, a sofőr koma fejéről rövid időn belül a súrlódástól lekopott a festék, ettől pedig úgy nézett ki, ahogy Jókai elképzelte a robotot. Mások szerint inkább egy teuton lovagra emlékeztetett, de az is lehet, hogy egy maszek szimat valami francia krimiből. Az viszont biztos, hogy a koma kifogástalan melankóliával nézett a jövőbe.

Létezik fehér színű törpeautó is, szintén a győri Polimetál (az egykori Lemezáru gyár) terméke, de a gyűjtők számára csak a piros az igazi, talán mert a fehér színű kocsin kissé zavaró a Martini felirat.

Barátságosnak, békebelinek éreztük a törpeautót, pedig akkor már arról informált minket az Élet és Tudomány, hogy bolygónk lakói messziről gépkocsikra hasonlítanak.

Törpeautó

BŰVÖS KOCKA

Egyesek szerint a Bűvös kocka feltalálásakor apró kitüremkedések jelentek meg a tér-idő szövetén, és magyarjaink elfeledkezhettek a parttalan borzalom óráiról, jól szervezett egzotikus nyomorokról.

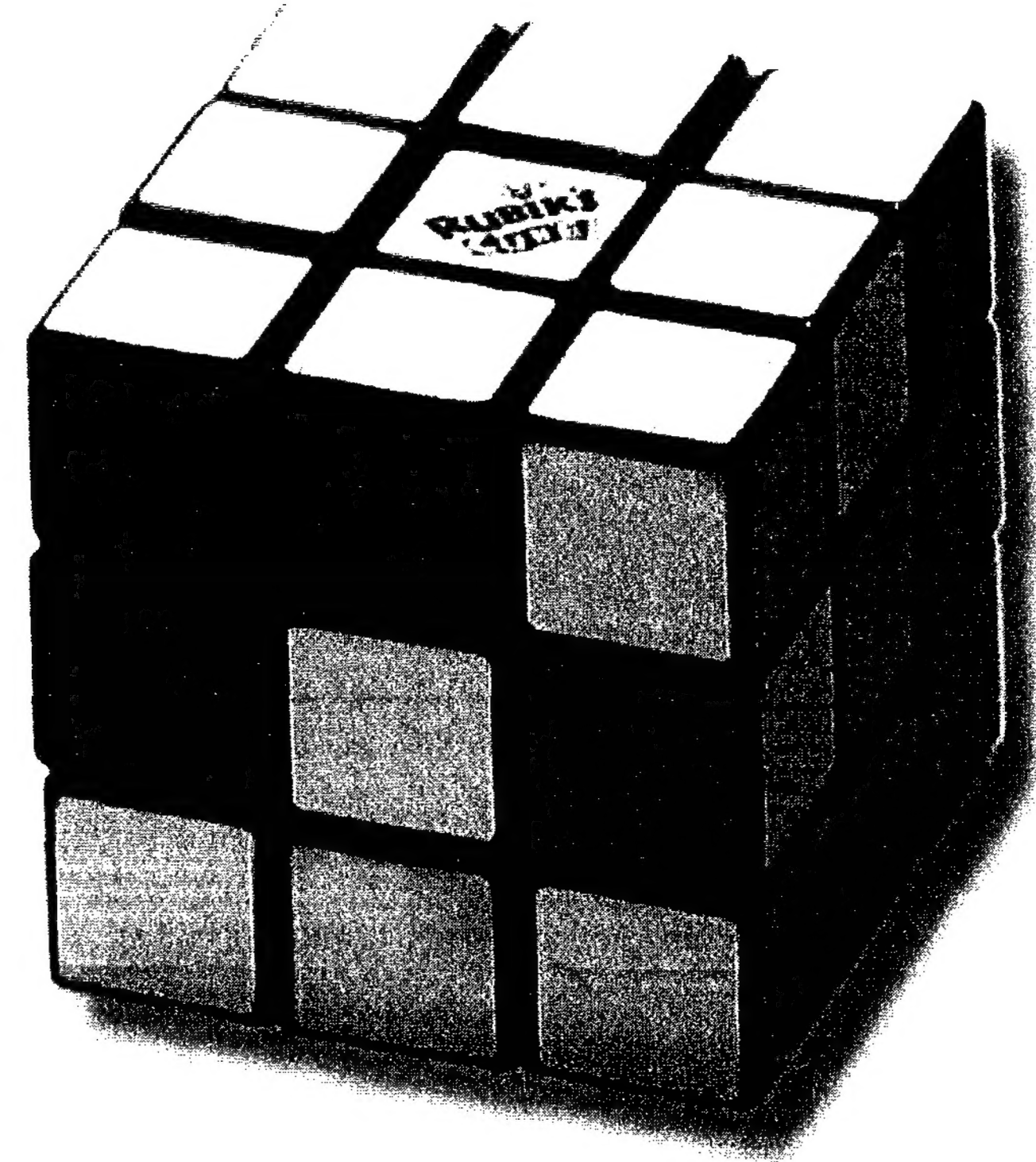
A Bűvös kocka a fizikai részecskék elméletében a kvarkok modelljéül szolgál (?).

Ez a nemzeti imágónkat is meghatározó játék Rubik Ernőt az újkori történelem egyik leghíresebb magyarjává tette. Kormányunk és a Triál szabad utat engedett ennek a metaforikus világmodellnek, így került a Stern, a Time, a Newsweek és a Pajtás címlapjaira. Akkor siker volt, hogy évekig lehetett róla szünetelni.

A *Mr. Rubik* című dal felkerült a brit listákra, de a magyar Color együttest is megihlette a kocka. Máig számos amerikai thrillerben tűnik fel a nyomozók íróasztalán, akik – miután konstataáltak, hogy bedöglött a linóleumos őrszoba kávéautomatája – vadul csavargatni kezdték a Polytoys híres-neves játékát.

Olyan izgatón recsegett-ropogott, olyan ellenállhatatlan volt, hogy ízületi fájdalmakat alakított ki a függők körében.

Vannak, akik azt állítják, hogy a Bűvös kockánál a függvény táblázat is érdekesebb, de azok még egy színsornál többet nem raktak ki. A Bűvös kocka már-már megjavította a világot 1981-ben, mikor is regisztrálták a HIV-vírust, II. János Pál és Ronald Reagan pedig merényletben részesült.

Bűvös kocka

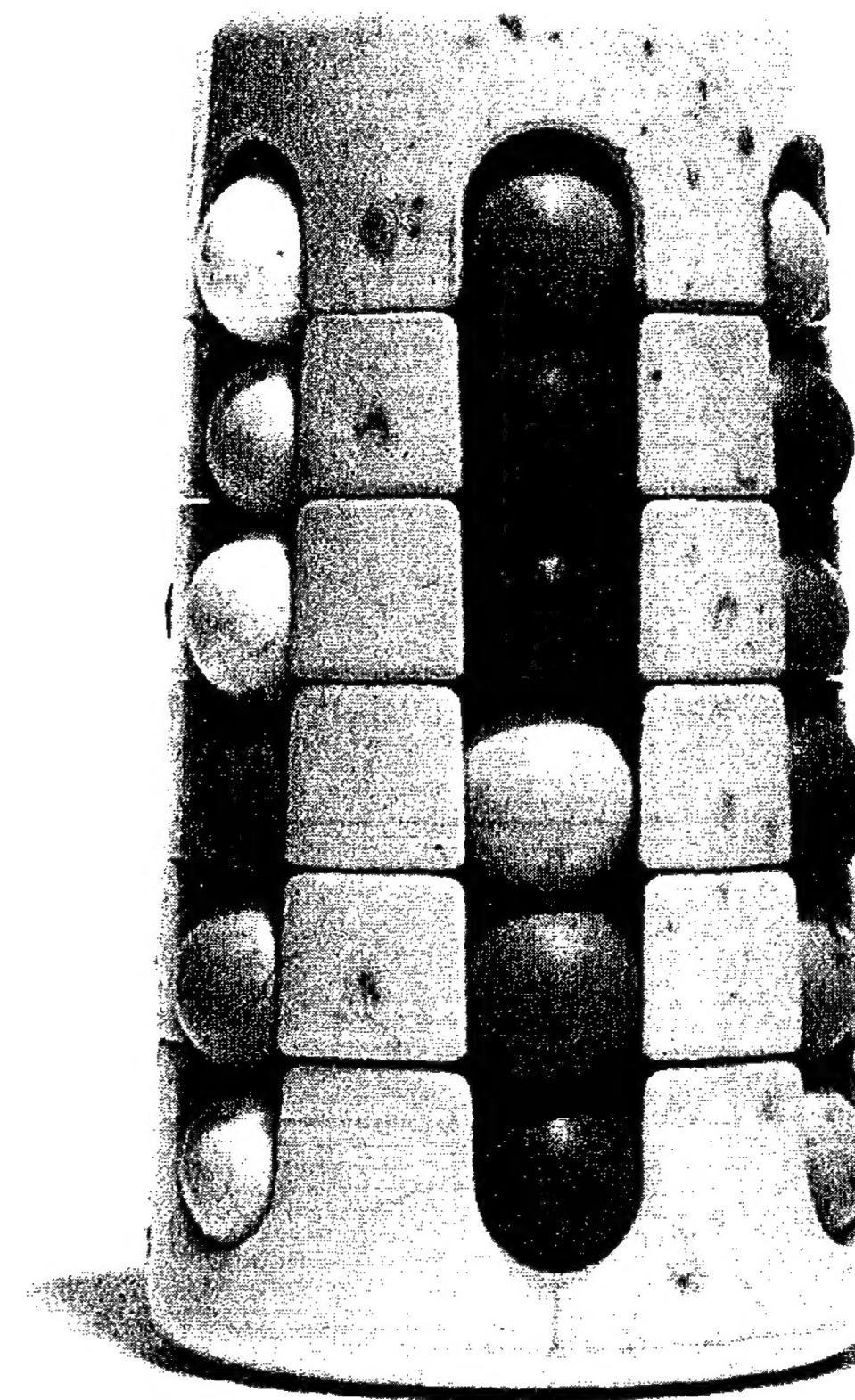

BÁBEL TORONY

Míg a gimnazista szomszéd fiú Marlboron, csajokon és gitáron játszott, addig a serdületleneknek maradt a Bábel torony, ami köztudomásúlag a Bűvös kocka kistestvére. A gyerekek mintha összebeszéltek volna: mindenki ezt kapta 1982 karácsonyára, a négyéves kislányoktól a 14 éves nagyfiúkig. Áhítattal tekert a fél ország, úgy recsegett minden, mintha mindenkinek reumatológiára szólt volna a célvízuma.

A torony nem futott be nemzetközi karriert, talán nem is lehetett kirakni, de ettől függetlenül elszántak voltunk, mint a kerítést szagató nyuszik a battonyai határban. Kicsik és nagyok úgy harapdálták ajkaikat az ünnepélyes izgalomtól, mint szőnyeg rojtjait a kiskutya. A „Bábeli csűr-csavar” olyan volt, mint egy francia drabséből emelt emeletes torta. Hívogatott, mint egy képeslap. Hat golyóoszlopból állt, két helyen lehetett benyomni a golyót, így kapva esélyt arra, hogy a színskálának megfelelően összeterelges-sük a kis gömböket. Persze, sokan csaltak, szétszavarták a játékot, és összerakták újra, ami kb. annyi időt vett el, mintha szabályosan rakták volna ki.

Ha megfledkezett magáról a homo ludens, meglazulhatott a játékban egy csavar, így könnyen széteshetett, és a golyókat csak a népmesék királyfija tudta volna összeszedni, akinek hangyák füzerei és szerelőforma csótányok dolgoztak volna. Ilyenkor az apuka trágárságok szökőárját zúdította a fiára, akinek terepszemlét tartott arcán a közöny, majd homloka szegélyéig elpirult, és csak ennyit mondott: „Úgyse tudtad kirakni, akkor meg...” A gyerek bement a kishobájába, és mert kereste a magányt, meg is találta.

Bábel torony

LENDÜLET MOTORBICIKLI

Egyes fotogén országokat a riksáról, Magyarországot a sokat próbált testén száguldozó motorkerékpárokról ismerték fel. A motor a társadalmi hovatartozást is jelezte. Babettával (Jawa Mustang) a tanácsi dolgozó nők jártak, narancssárga színű Komar Mopeddel a postások, Moto 50-essel és Verhovinával a „szakik” robogtak, illetve a tsz-dolgozók, aki ezzel utazták körbe a magtárt, a gépállomást, a madárzajjal teli sövénykort és a háztájit.

A „kis szimo”, azaz a Simson Moped a diákságé volt, akik még jó modor helyett harcmódot tanultak.

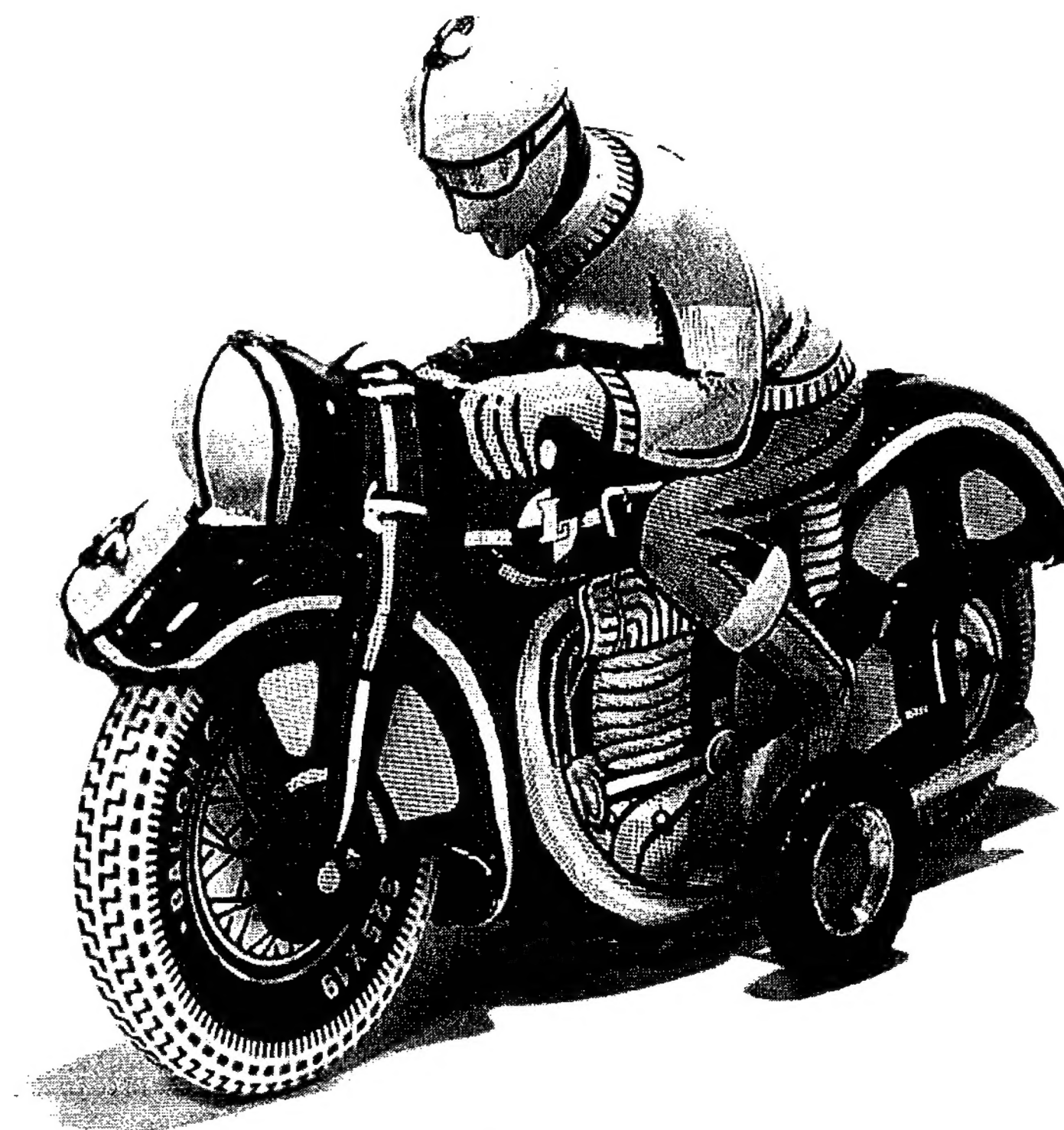
Az általános iskola befejeztével a tehetősebb ifjúság a lakótelepi bisztró előtt bőgette a motorját még este 10-kor is, kihagyva a keddi esti, Wagnerről szóló sorozatot és a Stúdió 83-at.

Káprázatosan egyhangú életünkbe némi színt vitt az ETZ csepp-tankos, mely a kifestő füzetekből ismert Suzuki motorokra hasonlított. Az ETZ már a nagymenő, popper arcoké volt, akik a szakközepes, kollégista csajokat túráztatták a közeli erdősávban, megbízhatóan kivívva ezzel a felnőtt lakosság nemtetszését. Anyukák álltak otthonkában a Xiladecorral lefestett kapu előtt, az utat és az árvácskákat bámulva, majd ha megjött a kipirosodott arcú 13 éves nagylány jól lekurvázták.

A kis lendkerekes motor tűnt a legdemokratikusabbnak. Olyan volt, mint a zene, mindenki birtokba vehette.

Miközben a kisiskolások a *Pocok, az ördögmotorost* bámulták a tévében – a fotel karfáján tologatták a maguk kis Lendület Mopedét. Hogy pontosan mikor került forgalomba, nem tudjuk, de az biztos, hogy az 1956–57-es játékarjegyzékben már szerepelt.

A játékot lendkerék hajtotta, nem a saját kerekein gurult, lámpája pedig olyan volt, mint egy s*gg, ami a motoros szimbólumrendszerbe tökéletesen belepasszolt.

Lendület motorbicikli

FAVÁGÓ PERSELY

A favágó persely (1962) mechanikája nagyon egyszerű. Helyezd a részbe a pénzürmét, majd nyomd meg a fehér gombot! Hősiünk lecsap a tőkére.

A nagy kérdés az, hogy ki a favágó. Egy szélütött erdőkerülő, aki úgy ismeri a határt, mint más a nadrágzsebét?

Egy biztos: szeméből jól karbantartott idiotizmus olvasható ki, arca olyan, mint egy elhagyott gyerek lelki sérüléseinek térképe. A lábán és a kezén a szőrt pirosra festette a tervező, ettől olyan, mint-ha patakszana végtagjaiból a vér, vagy hiperpigmentált lenne.

Előírászerűen kockás ingben, barna nadrágban láthatjuk.

Mivel talapzaton áll a mester, határozottan szoborszerű lesz a játék. A talapzaton állatok sasolják a piros sipkás favágót. A süni olyan meredten bámulja az eget, mint aki épp el akarja ültetni magát. A fűben virágfoltok virítanak, itt-ott gypsizget. Mezei nyúl szalad át jobbról, „nyakunkon a világvége”-érzés olvasható ki riadt tekintetéből. Nem teljesen váratlan módon, a talapzat hátoldalán is ugyanez a két állat található, hasonló dőlésszögekben. Egy kis kulcs is dukált a „trezorhoz”, ha a gyerek nem bírta magával és mindenáron el akarta költeni a spórolt pénzét.

Hősiünk határozottan gnóm, „falurossza”-típus, aki ráijeszt a háztájit kapáló asszonyokra, majd összeáll egy 14 éves telepilánnyal, a szülők nagy meglepettségére. Csak néha merészkedik be a községbe, akkor is hajnalban, hogy sorban álljon NDK tojás-szénért a Tüzép előtt.

Favágó persely

KUTYÁS PERSELY

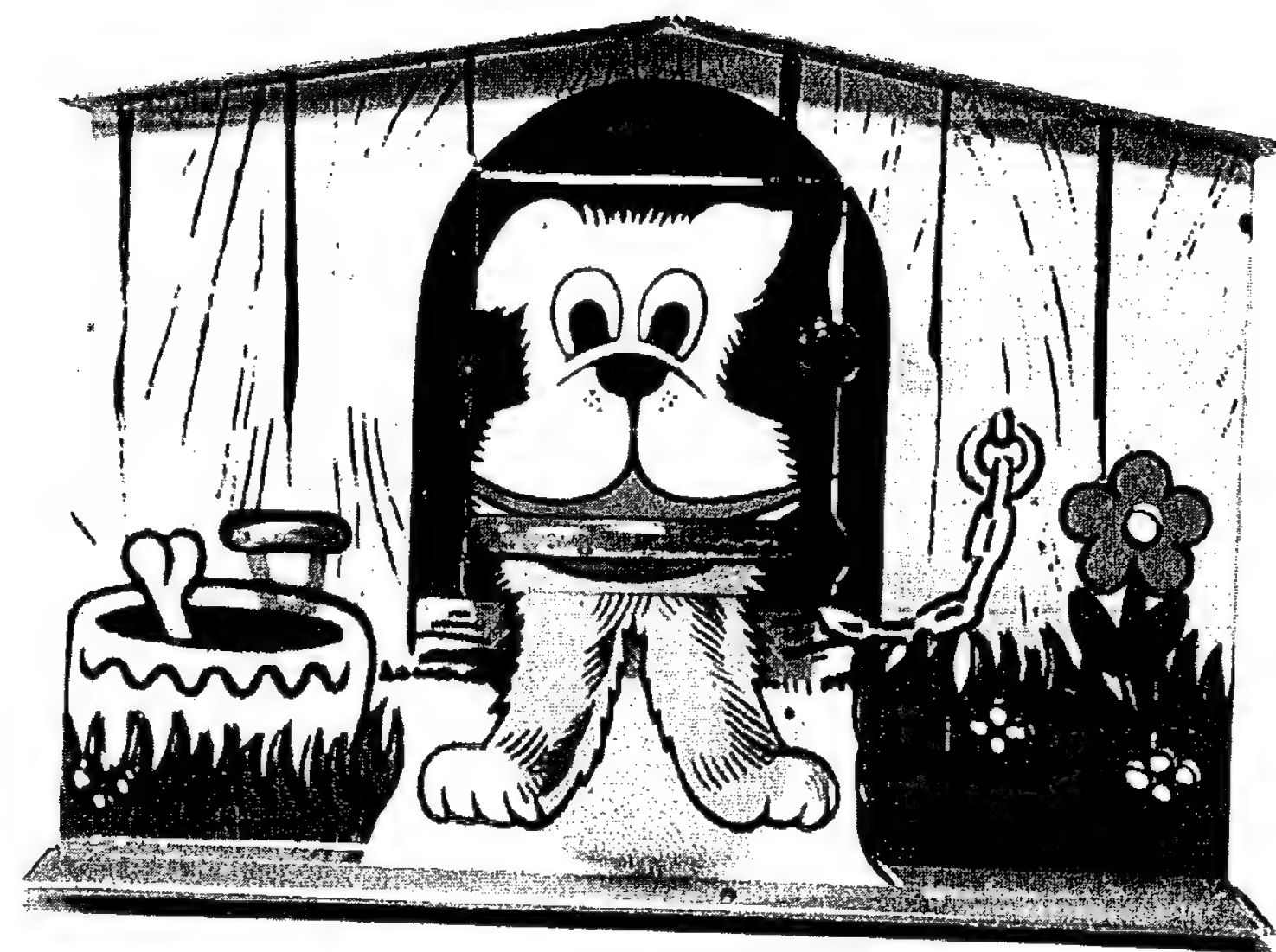
A kutya, a házőrzés terén eltöltött szolgálati évek alatt elvesztette bizonyos testrészeit: csak fejből és lábakból áll, de ne legyünk tisztetlenek: a kutyás persely a törpeautó mellett a 60-as, 70-es évek gyerekjátékainak a legjellegzetesebb rekvizituma.

Olyannyira, hogy a reklám is felfedezte magának. Formája és mechanikája megegyezik a kislányos perselyével, csak ami a kislányos változatban a kiugró párkány, az itt a kutya nyelve. Kutya-házat látunk, tállal, velős csonttal, és magával a kutyával, aki egy kék színű láncra van kötve. A kutya súlyos, előrehaladott nevelétségben szenved. Ránk nyújtja a nyelvét és közben még pénzt is kér. Az ember nem tüntetné ki szimpátiájával, de itt valahogy rendben van a dolog.

A kutya citromsárga színű, de már a fű zöld, a kacsacsőrre pirosas, végül is rendben lenne a dolog. A házikó hátulján egy kosárban két, Pimpához hasonlatos kölyökkutya, tekintetük fel-lejár a csokornyakkendős cicán.

A kutyusok nem a sárga eb kölykei, de lehet, hogy nagyon az apjukra ütöttek. Látható még egy csibe is, amint egy piros színű lepkével mulatja az időt, és sok-sok piros virág, amelyek vidáman élnek a növények misztikus életét, a kutyus nem tapossa le őket. Mint a teremelés utáni nyolcadik napon: a kölyköket a cica neveli, állatkáink háziállatként álmódózzák végig figyelemre méltó életüket. Ahogy a törpeautón, itt is feltűnik – szó szerint a fűbe rejtve – a „Foreign”-felirat, ami ugye idegent jelent. Itt most vagy egy Thomas Pinchon-os titkos üzenetre gondolhatunk, vagy arra az egyszerű tényre, hogy az „idegen” szó azt jelenti: a játék ötletét külföldi minta inspirálta.

De ennél is titokzatosabb, hogy elmosódik a határ a baromfiudvar és a közeli rét között, ami sajátos távlatokat ad életképünknek, mintegy heideggeri gondolatokat ébresztve a „lakni és lakozni” témakörben.

Kutyás persely

KISLÁNYOS PERSELY

Méretre pontosan olyan, mint a kutyás változat, a kutya nyelve is megmaradt, csak itt párkányként van szerepe a konstrukcióban. Paradicsomi idillt láthatunk. Szőlőindák csavarogják be a kis házikót. A róka nemhogy a nyulakkal foglalkozna, inkább a szeretet elemi mozdulataival pitizik a kislánynak.

A következő műveletsorral aktivizálhatjuk a perselyt: Elhúzzuk az ablakreteszt, majd a párkányra helyezzük az érmét. A nyuszi feje fölötti kis gomb megnyomásával a pénz eltűnik a házikóban.

A zöld-fehér csíkos pólóban virító kislány csukott szemmel írja a házi feladatát. Olyan, mintha egy Katkics Ilona-féle ősrégi gyerekfilm stilizált alakja lenne. Egy őzike pillant be az ablakon, pedig nem visel szemet a fején. Mintha köhögött volna. Egy köhögő őz!

– Szervusz kislány! Ne haragudj, de nem láttad erre a régész szakkörös pajtásokat?

Az épület hátsó traktusában közlekedő mackó mama és bocsa viszont már rendelkeznek szemmel. Tányérokat cipelnek, nyilván erdei gyümölcsös fagylalt-zsúr lesz. Az állatkáknak igen magas az érzelmi hányadosuk, éppen felmondják a leckét a barátságból. Mindenfelől áradó boldogság.

A sátortetős házak kőporos idilljét ötvözték itt egy alulstilizált Csipkerózsikás látványvilággal, és egy sparhelt formakultúrájával.

A spórolásra nevelő fémdobozból tehát több állatka szemét spórolták ki, de azért emlékezetünk díszhelyén őrizzük.

Kislányos persely

TÜRELEMJÁTÉK

A türelemjátékot a tetris ősképeinek is fel lehet fogni. Két menüből választhatunk. Egyik a macska-egér harc, a másik a „találj a tengerész szemébe” relaxációs program.

Maga a tengerész, afféle kelet-európai Popey, aki spenót helyett császárkörtével foglalkozik a paksi kikötőben. Borvirágos az arca, de lehet, hogy ez inkább csak bohóc smink. Pipázik, a mögötte kunkorodó füst lehetne felhő is. Nyakában pedig kendő – talán veterán kisdobos, aki a mezőhegyesi őrsvezetőképző táborban anekdotázik a kisiskolásoknak.

Szemei a jövőbe néznek – azokba kell illeszteni a két golyót.

Vicces fickó, a komolyság nyomokban sem fordul elő a lelkivilágában.

A játék hátoldalán két macska áll lesben, hogy ebéd gyanánt elköltse a kék és a vajszínű egeret. Egerek, de csak a hagyomány mondatja ezt velünk, mert éppenséggel hernyók is lehetnének. Az egereket lehetetlen betessékelní az odúba, a menet végén az ember öngyilkossági és feltámadási terveket fontolgat. Esélyünk mikroszkopikus, de annál heroikusabb. A türelemjáték pont akkora, mint egy cipőpasztás doboz, csak kis képességfejlesztőnk nem lehet kinyitni. Elzárt világ, amit heveny unalom ellen írtak fel az Utas-ellátó trafikjában.

Türelemjáték

AUTÓS KÁRTYA

„A Modern Autók kvartettje 10 csoportban 40 különböző autó képét mutatja be. Az egy-egy csoportba tartozó kártyák bal felső sarkában azonos jelek találhatók. A játékot háromféleképpen, 3-6 személy játszhatja.”

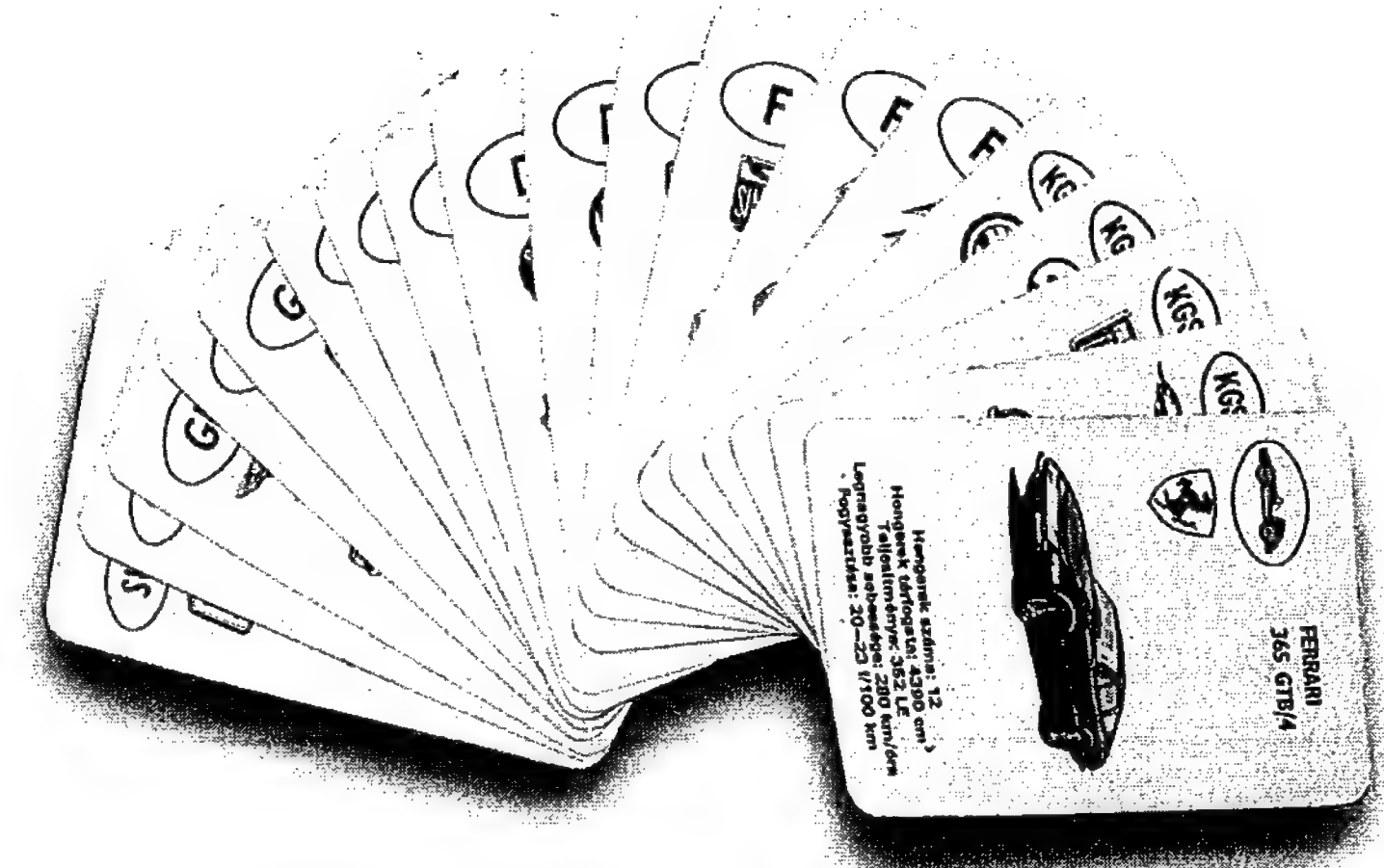
Na, itt álljunk meg! Az autós kártyával mindenki sebességre játszott. Esetleg még lóerőre, de a lényeg: az erősebb kocsi vitte a gyengébbet. Ha lóerőre ment a csata, akkor erőltetett kacajok fodrozódtak a fényesre nyalt parkettán, mert ekkor rendre az Ikarus buszok diadalmaskodtak.

Két kártyatípus volt forgalomban. Volt egy piros hátlapú csomag – az lehetett a régebbi kiadás. Ebben voltak USA-kocsik, Forma 1-es versenyautók, sőt Ikarus buszok is.

A kék hátú, modernebb csomagban már nem voltak amerikai autók, ellenben szerepeltek KGST-gépjárművek Trabanttal, Skoda 100-assal, Wartburggal és „kis” Polskival. Külön kategóriát kaptak az orosz (SU) autók. A csúcst a Ferrari 365 GTB/4-es tartotta a maga 280 km/órás álomsebességével.

A játékban már az osztásnál eldőlt, hogy ki lesz a győztes. E tekintetben olyan volt, mint a nagybetűs élet. Akinél osztáskor ott volt a Ferrari, attól azt már elnyerni nem lehetett, de a lényeg nem is ez volt, hanem hogy bámulhattuk a verdákat. Összekeveredett a leheletünk, közben benyögtük: „Pe-u-ge-ot, 135 km, te vitted.”

Az autós kártya az állatszeliidítés egyik formája volt, hisz a nyári napköziben az egymást téglával dobáló napsoknak csak fel kellett kínálni a paklit, és azonnal megszűnt a mogyorózás meg a „ki mer a homokozóba hugyozni” játék.

Autós kártya

Poós Zoltán 1986 óta gyűjti a hetvenes évek tárgyait, azóta, hogy egy fényképezőgéppel körbejárta óvodáját, összes iskoláját és tantermeit.

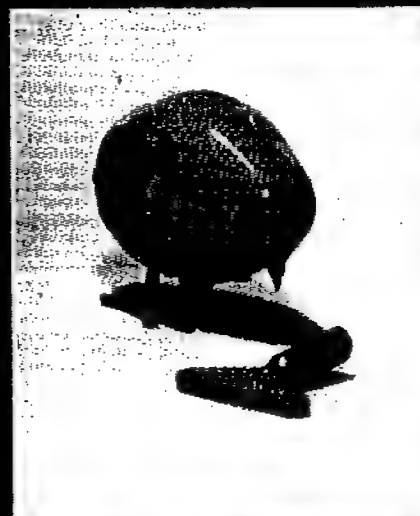
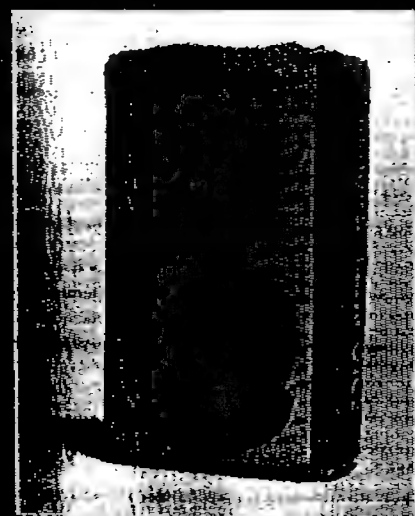
Már 14 évesen azokat a kunyhókat kutatta, amiket „gyerekkorában” épített barátaival. Mondhatnánk, hogy nem normális, de ahogy ő is írja: Normális ember nem létezhet mánia nélkül.

A „70-es évek nosztalgia” most reneszánszát éli, gondoljunk csak a tematikus kiállítások sikereire. Poósnak valamikor a kilencvenes évek elején jelentek meg ebben a témakörben első cikkei *Tárgyas esetek* címmel. A könyv részint ezekre a szövegekre épül. Poóst nem a „gagy” és a „buherált” kultúra foglalkoztatja, hanem azok a tárgyak, melyek meghatározták mindennapjait.

A szerző „cikkeiben” ironikusan ír a tárgyokról, de semmi kétséget nem hagy afelől, hogy mennyire szereti őket. Azért is kezdett a gyűjtésükbe.

A válogatás szubjektív, ahogy a szövegek maguk is a szerző élményein keresztül értelmezhetőek.

Poós Zoltánt eddig, mint költőt és regényíró ismerhette meg az irodalomszerető közönség. Könnyed hangvételű írásaiban felcsillan a regényéből megismert miliő, és néha visszaköszön verseinek világa is.

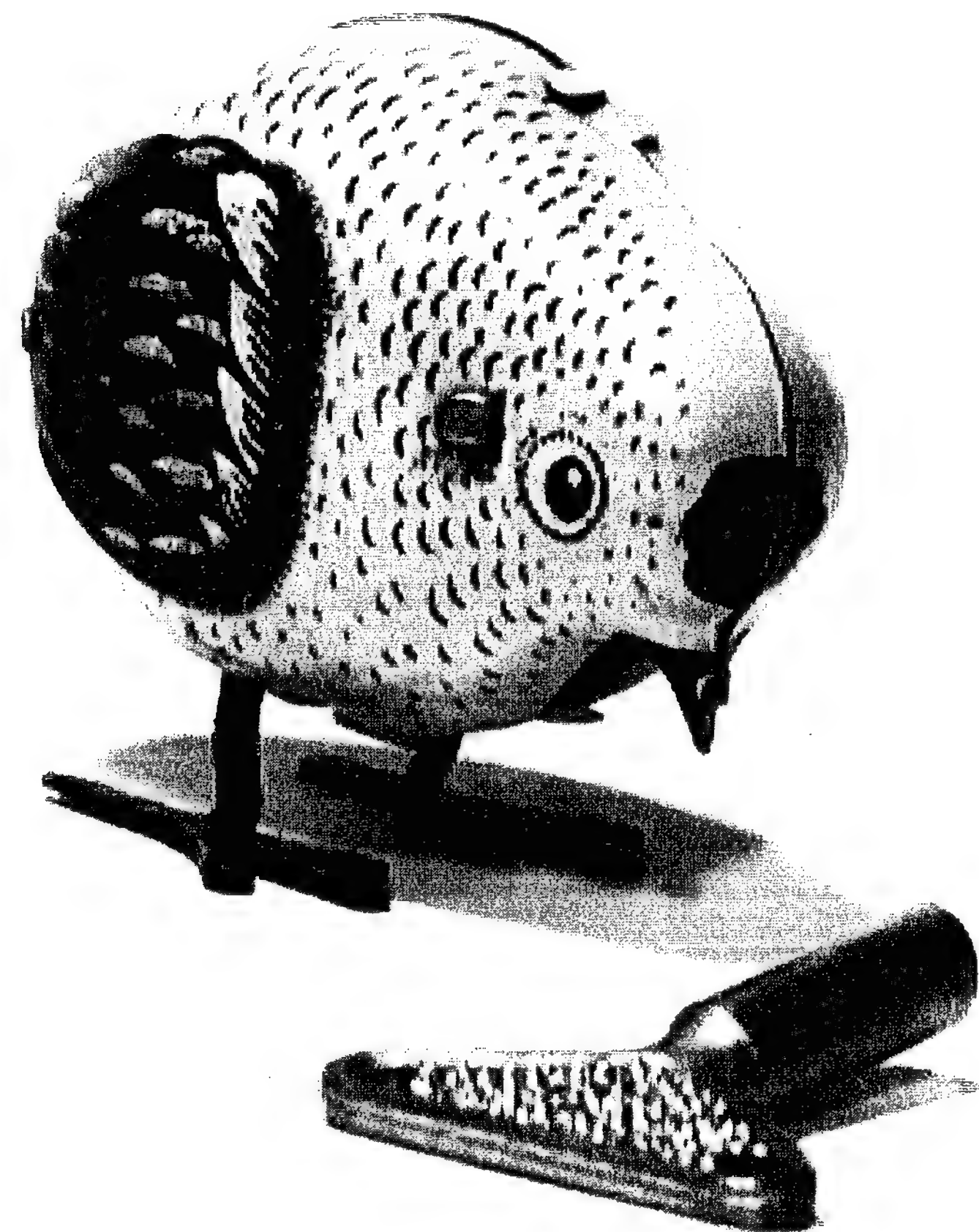

Ő CSIBE

hegedűse a kikerekedett sze-
afféle pihe-puha csiri-biri kis
zetákolt alkalmatosságokban,
attól, hogy nehogy ötnél több
ákban, olajoshordók, vízmér-
áram kábeleinek társaságában

ház körül, örömben, bajban,
városba köpenyt nézni a gye-
tt is ott volt az elmaradhatat-
biciklik vázán üldögéltek a
letti elektromos fűrész bakján
eményeit. Persze, maga a csi-
ncen, amin már egyébként is
– ezeken szintén csibék néz-
megfelel az anatómiai szten-
gy elszíneződtek a szárnytol-
nető. A dundi kiscsirkék még
7, ahogy a játék papírdobozán

ésszerű használata a követke-
yezd le az asztallapra, távol
olgtól. A kis csibe azonnal
i valami eltorzult mitológiai
éz súlyától pedig ide-oda ti-
sem jól kihasználható játék,
denc üveglapjai mögött, né-
ándékba kapott kompótos tál

Csipegető csibe

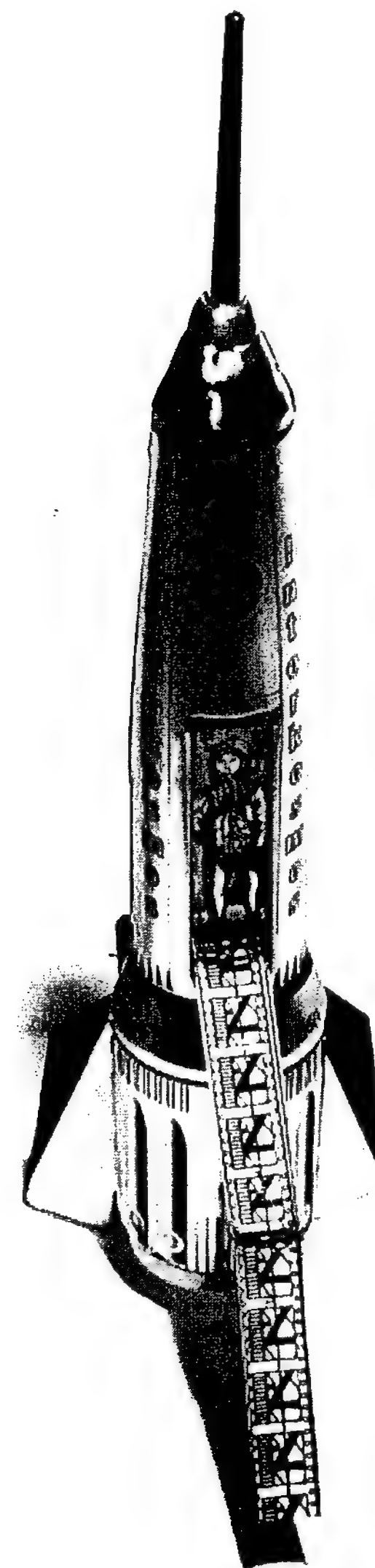
HOLDRAKÉTA

Mondhatnánk azt, hogy ilyen alapon egy VIM-es dobozból is készíthetnénk űrhajót, de nem mondjuk. Ugyanis a Holdrakéta (1966) a részletekig ki van dolgozva. Az Interkosmos logótól a lépcsőfokok rácsháttérének megfestéséig. Az űrhajó orra nekikoccan a falnak, az űrhajós megrázkódik, mint egy kalaptartós bologató autókutya földrengés idején, majd a herkentyű felágaskodik, a lépcső legördül, és máris ott áll az ajtóban törzskönyvezett űrhajósunk. A gyerek levert vele mindent, mint hableány a korallzátonyt. Az alacsony termetű asztromágus arcában ázsiai vonás is fölfedezhető. Mosolyog, mint egy lemondott japán miniszterelnök.

Űrruhája bizonyára kényelmes tartózkodási hely, bár úgy tűnik, mintha feltűnően rövidek lennének a pilóta lábai. Nyilván a tervezők is jobban belehúztak, mert a játékra felkerült a vörös csillag és a CCCP-felirat is. Erről a játékról tehát nem mondható el, hogy ideológiamentes, mégis nagyon szerettük. Főleg azért, mert relatíve jól nézett ki, és a gyerekek végül is volt egy „igazi” rakétája. Csodáltuk, ahogy megcsillant a lemenő nap fényében. Faltuk tekintetünkkel, mint vak a betűtészta.

Az első szériák metálszürke színben készültek, az új sorozatot viszont a szovjet piacra szánták, így a megrendelő kérésére arany színűre festették az űrhajó testét.

A honi játéktervezés egyik csúcsteljesítményeként kell értékelnünk ezt a lendkerekes alkotást. Nagyon nem lehetett vele játszani, mert nem illett bele sem az indiános, sem a kalózos tematikába. Inkább csak néztük.

Holdrakéta

MATCHBOX

Normális ember nem létezhet mánia nélkül. Például gyűjt valamit. Mondjuk Matchboxokat. A Matchboxok a maguk nemében tökéletes játékok. A világ pontos leképezésének esztétikai elvét itt tökélyre fejlesztették a konstruktőrök.

Ha a gyerek az iskolában meg akarta magát óvni mennél több szomorúságtól, akkor otthon hagyta a Matchboxát, mert az osztálytársak biztosan ellopták volna. Gyönyörű színck, krómozás, a legapróbb részletekig kidolgozva minden. A biztonsági övet is beletették volna, ha akkor azt kötelezővé teszi a KRESZ.

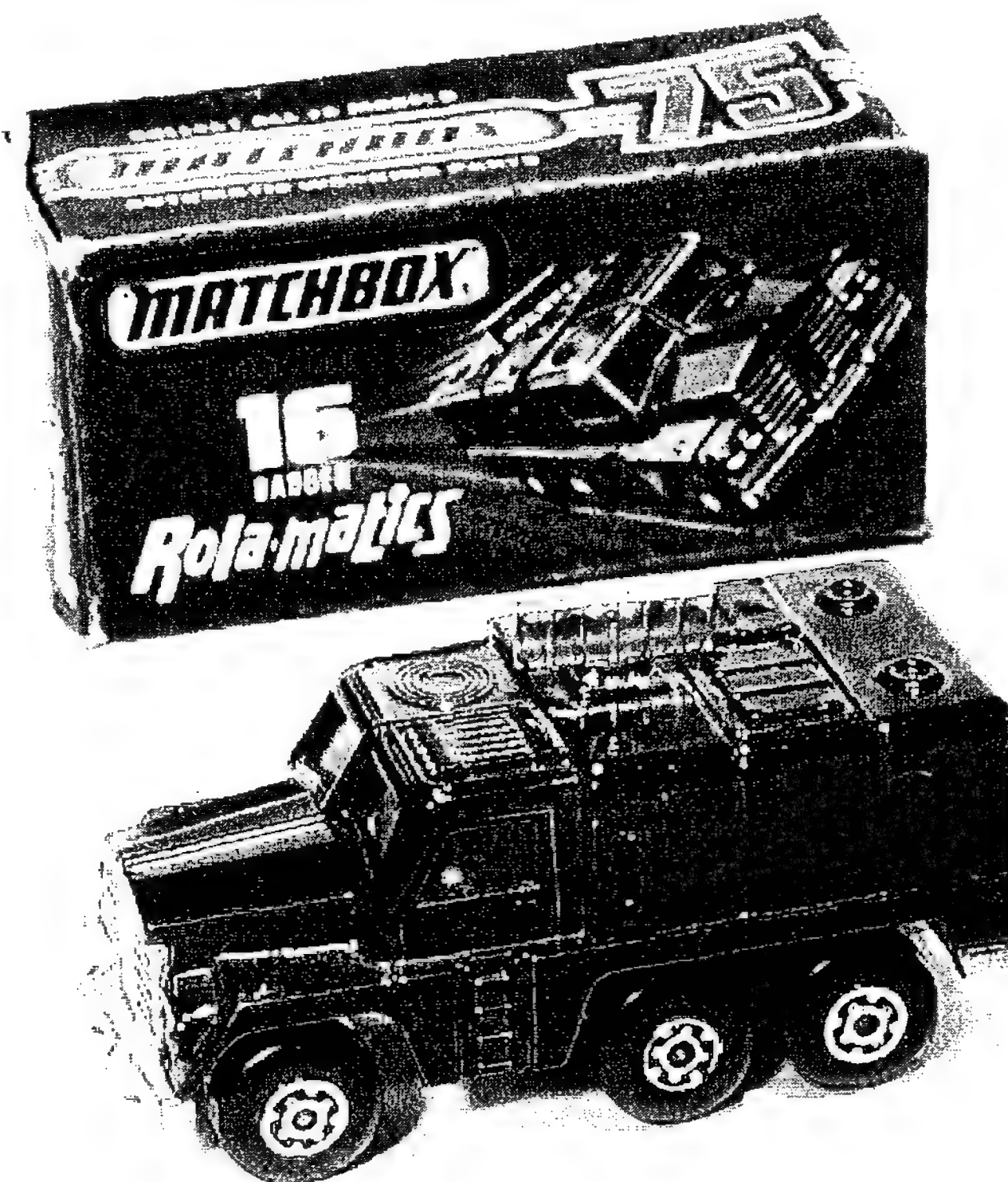
A Matchbox maga volt a tökéletesség ígérete. Nélküle a gyerek élete unalmas lett, mint egy kiszáradt, porlepte mocsár. Volt, aki karácsonykor, a misén berakta a betlehemi jászolba, mert azt gondolta, hogy ott a helye a csíráztatott búza mellett.

Élt egy legenda, hogy ha egy felnőtt ember rááll a kis kocsira, az megtartja a súlyát, azaz nem törnek el a tűvékony tengelyek.

A vörös, fényezett jármű ablakai olajzöld színűek voltak, homályosan be lehetett látni: mintha a zöld hínáros tengerbe pillantana az érdeklődő. Olyan titokzatos volt ez, mint a zöld szúnyogháló a műhely ablakán, ahová tilos volt bemenni a rovarölő permetlevek miatt. Ennyi is elég lehetne a csodálkozáshoz, de a kisautó mutatványai közé tartozott még a rádióvevő antennája is, melyet az egyik kerékből kiálló kis pöcök hajtott körbe-körbe.

Jól kivehető volt az egészségügyi táska, a slag, két porral oltó, illetve négy kalapács. És a koci alján a misztikus feliratok: Rolamatics, Badger, Matchbox, Lesney Prod, 1973. Ennél csak egy misztikusabb felirat volt.

A cipzárakra írt YKK.

Matchbox

LENDKEREKES HELIKOPTER

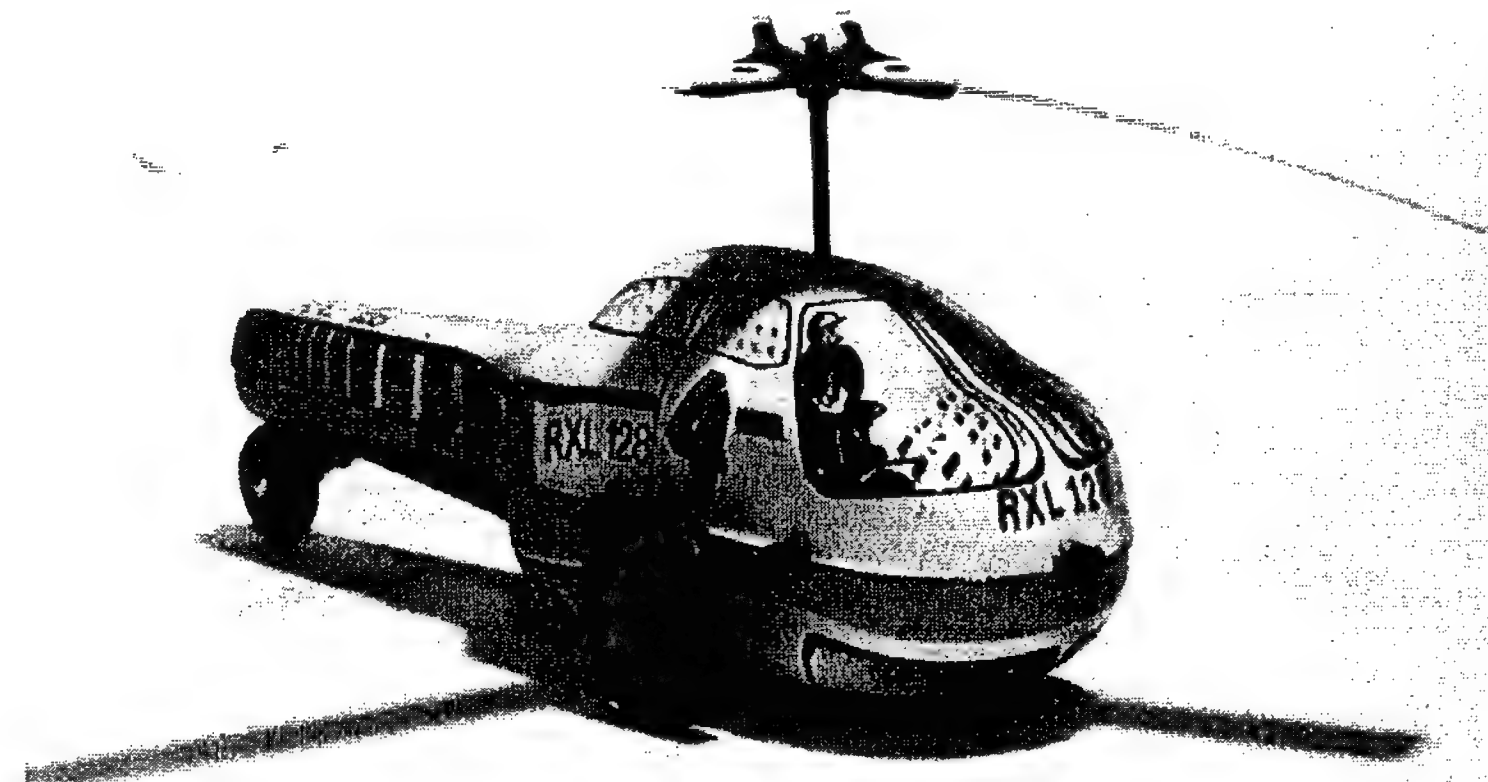
A hetvenes években arra, hogy helikopterrel találkozz, annyi esélyed volt, mint Soós Lajost bepánikoltatnod a szellemvasúton. A kis játék bármilyen formájú is lehetett volna, nemigen volt fogalmunk arról, hogy nézett ki a gép a valóságban. A tudatunkban akkor még szigorúan képzeletbeli volt a helikopter. A játék pontos kicsinyítése az igazinak. A gép sárga hasára festett Police-felirat kissé nagyképűnek tűnt, hisz nem láttunk ilyesmit, legfeljebb augusztus 20-án, vagy egy Ötvös Csöpi-filmben, ahol Bujtornak helikopteren hozzák a felmentő dobozos söröket... A halak megrezzentek a Balatonban, a vízbe tett kőbányai üvegek nekicsapódnak a szikláknak.

Rendben, ez nem igaz.

Viszont voltak olyan esetek, mikor orosz katonai helikopterek szálltak le a kisvárosi sportpályájára, felzavarták a füvek fölötti párát, lekapták a deszkatribünök kátrányfalait, eldőlt a szomszédos kultúrház elé támasztott bicikli, majd jött Iván (foglalkozására nézve gyarmatosító), és elvégezte a kezdőrúgást a Battonya-Tótkomlós meccs előtt.

A helikopter semmilyen körülmények között nem tudott repülni, hacsak hozzá nem vágta a kishúgodhoz. Meglepően színes a gép teste. A világoskék mellett a sárga, a piros és a narancssárga dominál, arról nem is beszélve, hogy az eredeti modelleken a helikopterszárnyak bordó színűek voltak.

Azokban időkben, mikor a gyerek még azt gondolta, hogy nincs felmentve a Föld megmentése alól, remekül lehetett szimulálni vele egy háborús ütközetet.

Lendkerekos helikopter

TOLATÓMOZDONY

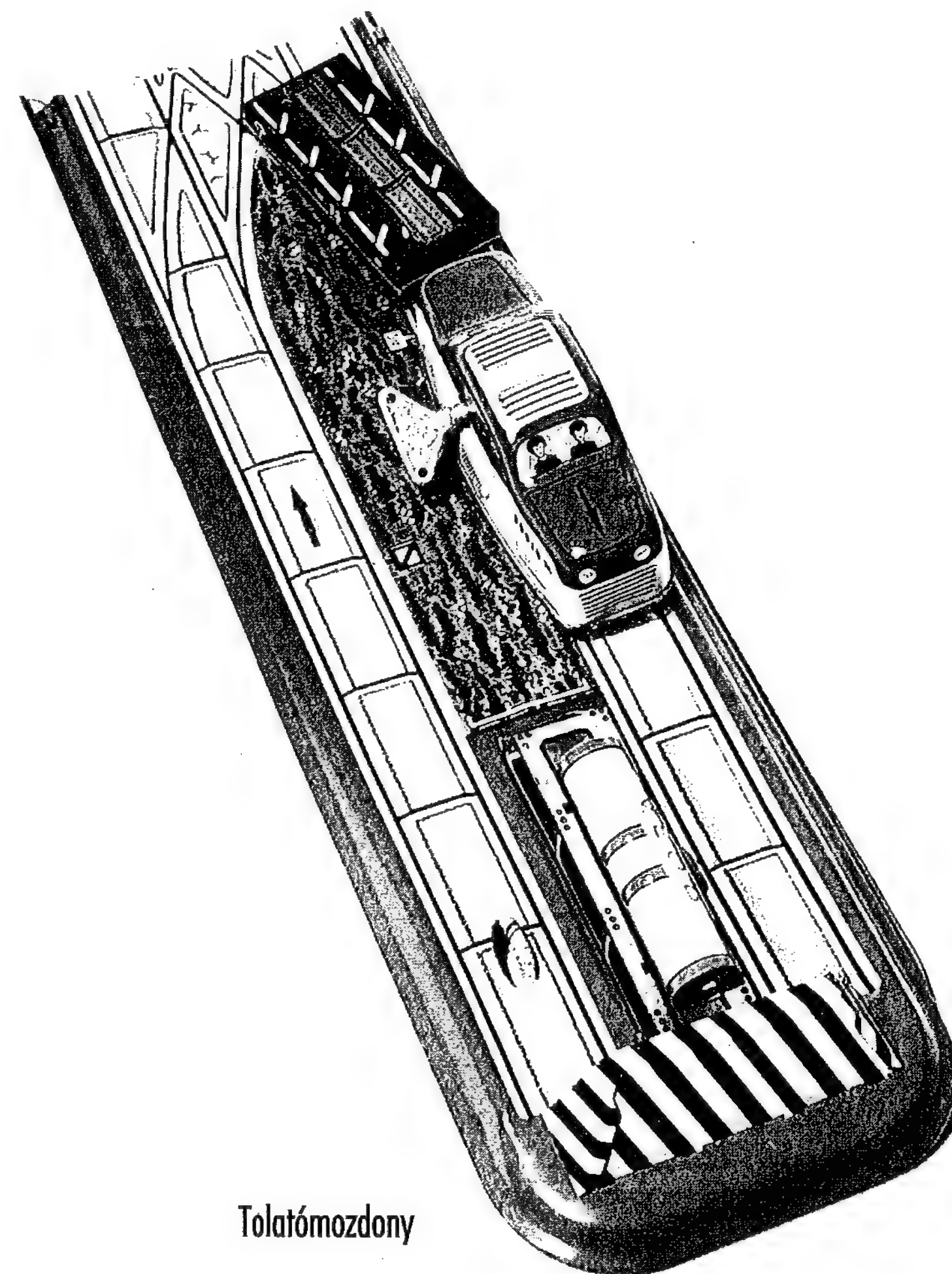
Ennek a 423-as mozdonynak az eredetijére vagy az ipari régészet talál rá a battonyai kocsiszínben, vagy Szolnok környékén egy csavargó, aki a Tiszát használja WC-nek, fürdőszobának és tévének. (Közben elmereng a „Szolnok – Európa legkorszerűbb pályaudvara” című kupédekoráción.)

A vonatunk szépen csillog, mozdonykorom ide vagy oda, fénylik rajta a napos reggel.

A MÁV-ot többek között azért szerettük, mert állam volt az államban. Izgalmas kulisszavilága volt, saját ünnepei, saját címerei, egyenruhái, rangjelzései, piás mesemondói, akik italba fojtották alkoholizmusukat, de a jóságos állomásfőnök nem rúgta ki őket, hanem áthelyezte a PFT-hez (pályafenntartás), ahol Bogárzó és Orosháza között nyugodtan szürcsölhették a császárkörtét. Persze, a játékvonat ablakában nem ők ülnek, hanem a vidámságuk és felelősségük tudatában lévő mozdonyvezetők.

A Tolatómozdony játék (1962) négy részből áll. Egy széthajtható sínpárból, két szerelvényből és magából a mozdonyból.

Működése egyszerű: az elágazó pályán hol felvesz egy szerelvényt, hol lerakja. Magán a pályán szépen megrajzolták a kavicsokat, a füvet, a virágot, épp ezért meglepő, hogy a pálya feléről hiányoznak a talpfák. A kövek, kavicsok, füvek egyvelege között felfedezhetünk egy váltót és egy lámpát is. Imitt-amott fű verte fel az utat. A 423-as mozdony kissé élénkre sikeredett. Fehér, kék és narancssárga színekre alapoztak, pedig emberemlékezet szerint a mozdony fekete, ami kétségtelen, egy gyerek számára nem olyan izgalmas, de mindenképpen valóságazonos.

Tolatómozdony

ÜLŐ MACI

A maci egyes vélekedések szerint a Szovjetunióból származik, ahol a vegyi üzemek melletti tavakban akkora halak úszkálnak, mint az atom-tengeralattjárók. Van, akinek szilárd meggyőződése, hogy lengyel import. Lankadt, szomorúságtól dekorált arc kifejezéssel üldögél, fejét lehajtja, elmélkedik. Már-már nőiesen kerek formákkal bír, combjai között határozottan felismerhető az a bizonyos háromszög. Afféle orosz bábfilm-macira emlékeztet, tekintete butuska, de tiszta. Deprimált mackónk rendelkezik az igazmondás erényével, ezért folyton konfliktusokba ütközik.

Megnyerő felépítésű, ahhoz képest, hogy a maciknak általában aránytalanul nagy fejet rajzolnak. Viszont olyan szabályos kerek ez a fej, hogy némileg morbid jelleget ölt. Valószínűleg szivacsból készült, mégis inkább bársonyos a tapintása. Két részből ragasztották össze, végül barna ruhafestékbe mártották. Gondos kezeknek arra is jutott idejük, hogy piros nyelvet, fekete orrot és szemeket fessenek neki.

Az összképet tekintve kedvező hatású lett a végeredmény: a mackót nagyon lehetett szeretni. Ha az otthonából kiröppent gyerek nem ment haza három hónapig, elég volt, hogy csomagban utánaküldje az édesanyja, és a fiú máris hazautazott a legendás hat húszassal.

Ha továbbra is az emlékeinken kérődznének, akkor kiderülne, hogy a maci egy ideig a tévé tetején üldögélt a beltéri antenna alatt, majd később a vitrinbe került, a porcelánfácán, a „gyulai emlék” feliratú tükör és a ballagási tarisznya közé, ahol különös megvilágítást kapott a redőny rácsozatán behulló egyenletes fénytől.

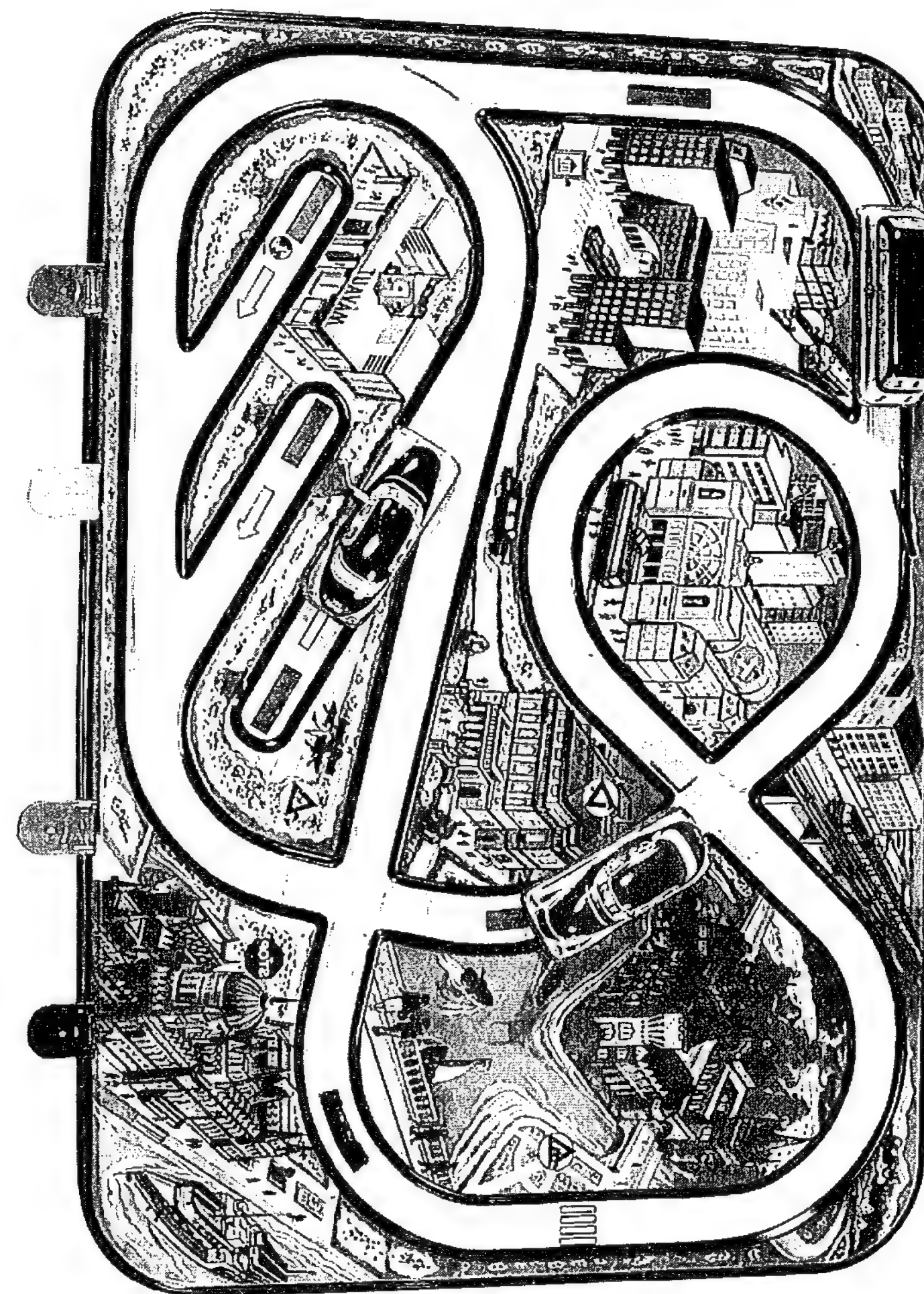
Ülő maci

KÖZLEKEDÉSI JÁTÉK

A közös nyelvvel, közös vallási hiedelmekkel (?) és gyenge közlekedési morállal bíró magyarjainknak olyan reményt keltő ajándék volt a közlekedési terepasztal, mint az első hajnali busz megérkezése az agglomerációba. A közlekedés próbára teszi az ember túlélési készségét, de szerencsére itt van a közlekedési terepasztal, melynek segítségével megismerkedhetünk a KRESZ alapvető szabályaival és a város néhány nevezetességével, úgymint Operaház, Parlament, Vajdahunyad vára, Madách tér és Keleti pályaudvar.

Négy (sárga, piros, zöld és kék) kiálló pöccökkel lehetett megállítani az autót, ha jött a stoptábla. Méretarány- és kartográfiai elvárásaink ne is legyenek, a Parlament ugyanolyan nagy, mint az Opera, a Vajdahunyad vára pedig az Opera fölött, valahol a Nyugati pályaudvar magasságában lehet, illetve a Múzeum tábla a Madách tér és a Deák tér között található. Hacsak nem az evangélikus templomra akar utalni. Az akadályok összehangolt hadjáratában bebarangolhatjuk Magyarország fővárosát.

A Közlekedési játék (1962-es fejlesztés) olyan, mint egy nagy tálca, amit a céllövöldében lehetett lőni. Rá lehetett tenni a vizes poharakat, a pilótakekszet és a paprikás kukit. A közlekedési játékhoz járt két gyönyörű autó, illetve egy Hungária feliratú busz. Ezeket egy kis kulcs segítségével lehetett felhúzni, és ha a pályára tetted, azonnal kialakult a közlekedési káosz. A busz Ikarus lehet, míg a két kocsi Pobjeda-forma, azonosíthatatlan orosz luxuskocsi, amiben Hruscsov kizarándokolt a dácsájába. Mivel nem voltak egyértelműek a játék szabályai, sokszor összevesztek rajta a gyerekek, és tíz perc után cafatokban lógtak az idegeik, míg az erősebbik gyerek fel nem mutatott egy igen súlyos érvet: az öklét. E tekintetben a játék igazi felkészítés volt a nagybetűs közlekedésre.

Közlekedési játék

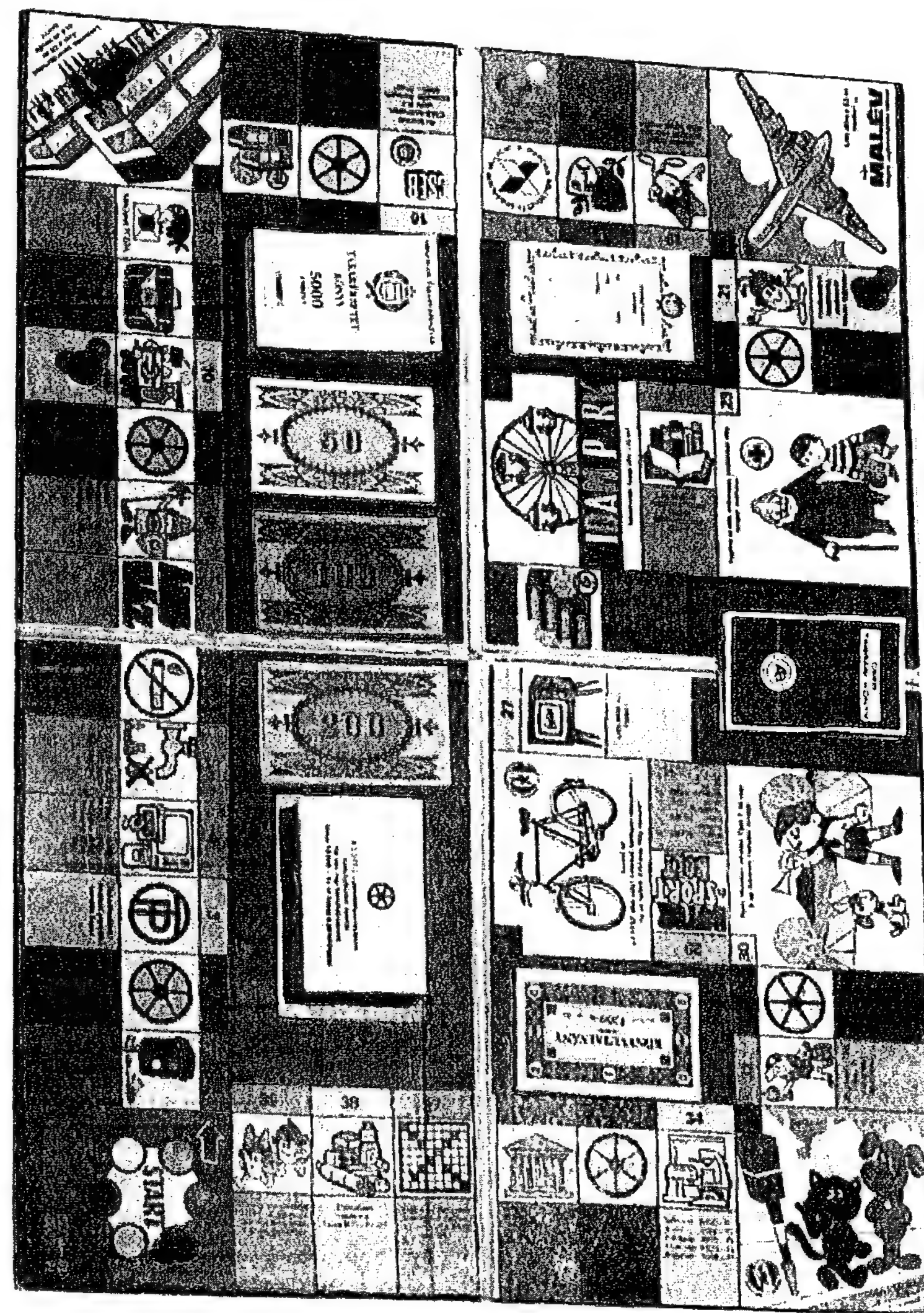

GAZDÁLKODJ OKOSAN!

Még az a gyerek is, akinek volt bátorsága és fantáziája ahhoz, hogy szembeszálljon zsarnokoskodó szüleivel, az is szívesen játszott ezzel a „társassal”. A Gazdálkodj okosan! a felnőtt élet hasznos eltöltését gyűjtögetéssel képzelte el.

Nem állítjuk, hogy felbecsülhetetlen értékű tájékoztatás következik. Mindenki tudja, hogy a „Gazdálkodj”-gyal lakást lehetett szerezni, és mindenkinek jó kilátásai voltak a hasznos életre városi környezetben, amihez a startnál kaptunk 20 ezer forint indulópénzt. A játék jutalmazott és büntetett, mint maga az élet, mert a Gazdálkodj okosan a nagybetűs életet szimulálta. Büntetett, ha szemeteltél, dohányoztál, ha nem zártad el a csapot. Lelkedre kötötte, hogy „Vegyél könyvutalványt!”, mert „Az olvasás hasznos időtöltés”. Segítsd az idős néniket a zebrán, vegyél színház- és mozijegyet, múzeumi katalógust, sorold fel a KRESZ által előírt kötelező kerékpártartozékokat, túrázz a szabadban! A Szerencsekártyán pedig konyhabútort és ping-pong asztalt lehetett nyerni.

Senki nem vette észre, hogy ennél a játéknál nagyobb propagandértéke csak az úttörő akadályversenyeknek volt, az emlékeztetés „levél 5 lépésre”-kóddal. Még azok is, akiknek a friss levegő és a sok napfény ellenére is nyomasztó gyerekkoruk volt, a megfelelő megfigyeléssel emlékeznek vissza a spórolásra és életélvezetre egyformán nevelő játékra. Mert el akartuk hinni, hogy majd elegáns és jó szagú emberek lakást, tanszereket és kényelmes életet adnak nekünk.

Gazdálkodj okosan!

UGRÓ BÉKA

A béka titokzatos állat. Bárhol feltűnhetett. Repedezett betonkáván éppúgy, mint a tulipán levei mögött, a homokozóban, a pincékben, téglá- és cseréprakások mellett. A békát cigiztették, a házsor előtti árkok vizében pihegőket csúzlival küldték a másvilágra, vagy a csatornában horgászó gyerekek pipacslevelet tettek a horogra, ami addig ingerelte a fonnyadt hínár között napozó brekkencseket, míg végül bekapták.

A békát tehát mindenki bántotta, mindenki undorodott tőle, viszont ha rajzfilmben, bábfilmben vagy játékszerként tűnt fel, már imádták a gyerekek. Így van ez a tapadókorongos békával is. Tényleg nem egy helyes jószág, de nem is elbűvölni akart, hanem ijesztegetni.

Úgy tudjuk, hogy egy Kardos Péter nevű kisiparos kezdte el gyártani, de ezt nem jelenthetjük ki biztosan, hisz az ország tele volt fröccsöntő műhelyekkel, copy right pedig a műanyagtermékekre abban az időben nemigen létezett.

A béka anatómiailag nehezen értelmezhető talpból, rugóból, tapadókorongból, illetve magából a békatestből állt, két hatalmas fehér szemmel kiegészítve. Sunyi módon pár másodpercig lapult, majd úgy másfél méter magasra ugorván a frászt hozta a nagymamára és a kistesóra.

Az igazán vagány fiúk a bicikli lámpájára ragasztották, ugyanazt a hatást érve el, mint az autók kalaptartóira helyezett bólogató kutyák. Innen persze lelopták. Ekkor műanyag katonát illesztettek a rugóra, de azt is megfűjták a bringáról. Csak a külőkre rakott műanyag kábelburkolatot hagyták rajta.

Ugró béka

JELVÉNYEK

A jelvénymánia legszélsőségesebb változata a volt Szovjetunióban burjánzott. Sokaknak ismerős a vízió: tulai turistacsoportok beszábadulnak a kisvárosi könyvtárakba és céltábla nagyságú alumíniumjelvényeket aggatnak a Képes Sport NB1-es tabelláját fürkésző kisiskolások melegítő felsőjére. Cserealapnak jó lesz – gondolták a srácok, és ádázul mosolyogtak az aranyfogú testvérekre.

A jelvénymánia 1979 körül új dimenziókat kapott. Az Úttörő Áruház összedolgozott az Ifjúsági Magazinnal. Az áruházlánc 10 forintért árult jelvénytöket, az IM pedig őszinte kőkemény rockzenekarok kör alakú képeit jelentette meg a lapban.

A legnépszerűbb a sárga hátteres, keselyűs Edda és a P. Mobil „A rock örök és elpusztíthatatlan” feliratú jelvényei voltak. De sokan az IM 1980 októberi számában dokumentált *Fekete bárányok* koncerten készült Nagy Feró-képet jelvényesítették. Itt a popművész a „Nemzet csótánya” feliratban virított.

Voltak csontfekete „gyári” jelvények is – Pink Floyd: *Drak Side Of The Moon*, illetve AC/DC: *Back In Black* felirattokkal. Ezeknek volt prizmás változata is, itt a legtöbbet a Rolling Stones Andy Warhol-os kiöltött nyelvéből gyártottak. 1983-tól jelent meg a színen a lemezbortókat lenyúló színes jelvény, melyet az akkor reneszánszát élő heavy metal irányzat tartott el. Ipari mennyiségek fogytak el az Iron Maiden *Killers* című lemezét alapul vevő jelvényekből, melyeknek darabja 30 forint volt. Állítólag az NDK turisták kilószám vásárolták a tételeket.

Jelvények

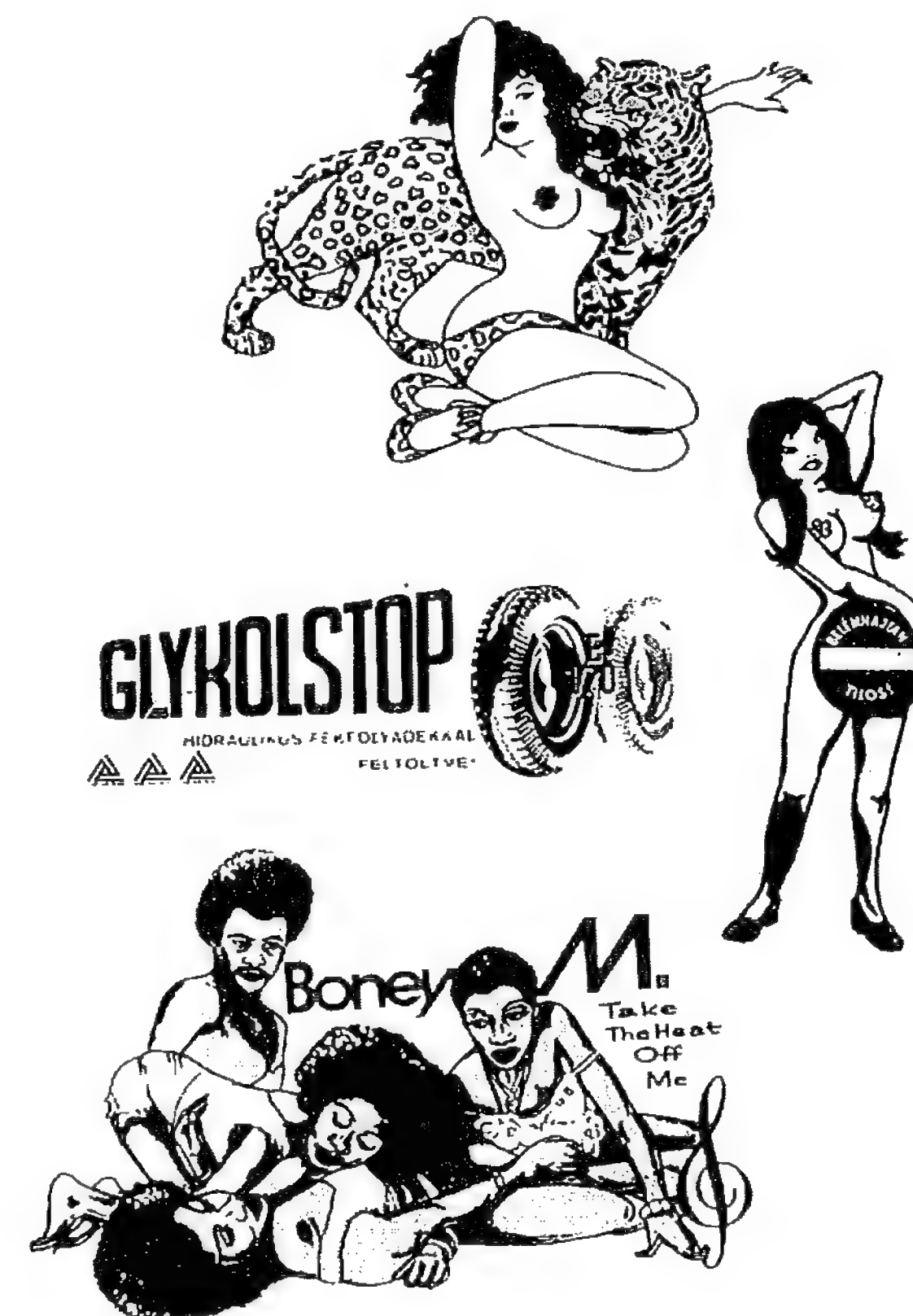

MATRICA

Szebb kifejezéssel élve: levonó. A matrica figurái elnagyoltak, gnómszerűek, kiábrándítóak, mint a nappali Las Vegas. A matricáknak volt néhány izgatón célszerű funkciója: eltakarta a megsérült részeket, oldotta az egyhangúságot, megkülönböztethetővé tette az ellenőrző könyveket. A matrica-esztétika valahol az Elvis-ábrázolásokat és a katolikus szentképek stílusjegyeit ötvözi, nem túl szerencsés módon. Persze, ahány matrica, annyiféle. Gumiabroncsok, szőke loknik, szuperhősök, szuper mellek. A matricán fellelhető volt az összes életforma: a Supermantól a Spidermanen át egészen a beazonosíthatatlan állatkákig, amelyek félig nyuszik, félig cicák voltak. Matricák közkedvelt előfordulási helyei: konyhakredencek, hűtőszekrények, MK 27-es magnók, Trabant személygépjárművek, céllövöldék, IFA-műszerfalak, esztergapadok, diákok diplomataiskái.

A legtöbb gyerek első szexuális tartalmú ráeszmélése épp egy matrica szemrevételezése közben lehetett, lásd a „Behajtani tilos” tábla előtt pózoló csajt. A matrica sokszor kreativitásra serkentett, gondoljunk csak a Casco-feliratból készült Csao-változatra. A matricáknak alapvetően három típusát különböztetjük meg. 1. Normál levonó. 2. Tollal a kívánt felületre satírozható matricák. 3. Ruhákra vasalható változatok.

A matricák nem voltak időtálló dekorációk. Vagy a napfény fakította ki őket, vagy lekoptak, vagy felpöndörödtek, és akkor a gyerek menthetetlenül letépte. Ragacsos felület maradt utána, ami-be beleragadt a szősz vagy a pulóver ujjja. Örök sebet hagyott maga után.

Matrica

FRÖCCSÖNTÖTT FRÉDI

Fröccsöntött Frédi a magyar népművészet terméke, nincs benne semmi kivetni- és kinevetni való. Önálló életet élt, csak oldalágról állt rokonságban a Hanna- és Bárbera-féle produkcióval. A paprikás kukit és műanyag légycsapót gyártó budaörsi kisiparosok büszkesége.

Fröccsöntött Frédi élőhelye általában a folyosón vagy az előszobában volt, a hűtőszekrény fölött, egy falikarszerű virágállványra illesztve. Lyukas volt a teste, így semmit nem takart el a hengerelt fal mintájából.

Fröccsöntött Frédit mindenki szerette, pedig tudni lehetett, hogy nem foglalkoztatják olyan gondolatok, miképpen lehetne a legszakoszerűbben megmenteni a világot. Kedves, de ügyefogyott fickó.

Most is rá lehet bukkanni balatoni nyaralókban, ahol minden olyan ódivatú, hogy a szellemek már rég letelepedtek és családot alapítottak.

Frédi családtag volt. Az unatkozó gyerekek körberajzolhatták, nem kellett színes kifestőt venni – tehát spórolásra nevelt.

Amikor nagyobbak lettek a gyerekek, felkerült a berámázott kalocsai hímezések közé, vagy a garázsba a Tollasbál- és az Autó Motor Sport-poszterek mellé.

A garázból kikerülhetett a góréba, vagy a szenes kamrába, a kukoricadaráló mellé, az ipariáram kapcsolójára. Végül az utolsó stáció.

A virágoskertben, az aranyesőbokor mellett vágja át a gazda ásója évek múlva. Viszont egy biztos: fröccsöntött Frédi örök és elpusztíthatatlan.

Fröccsöntött Frédi

BABOS KENDŐ

Természetesen nem az újpesti szövőlanók és a szakközépiskolák gyakoris munkavédelmi kendőjére gondolunk, hanem a Beatrice zenekar jelképévé vált ruhadarabra. Vannak, akik szerint a „Katicabogárka” című ricsé-dal után alakult ez ki, de ha jól emlékszünk, Feró úgy vallott erről, hogy hóbortból rakta a nyakába, a rajongók pedig jelentőséget tulajdonítva ennek, hordani kezdték.

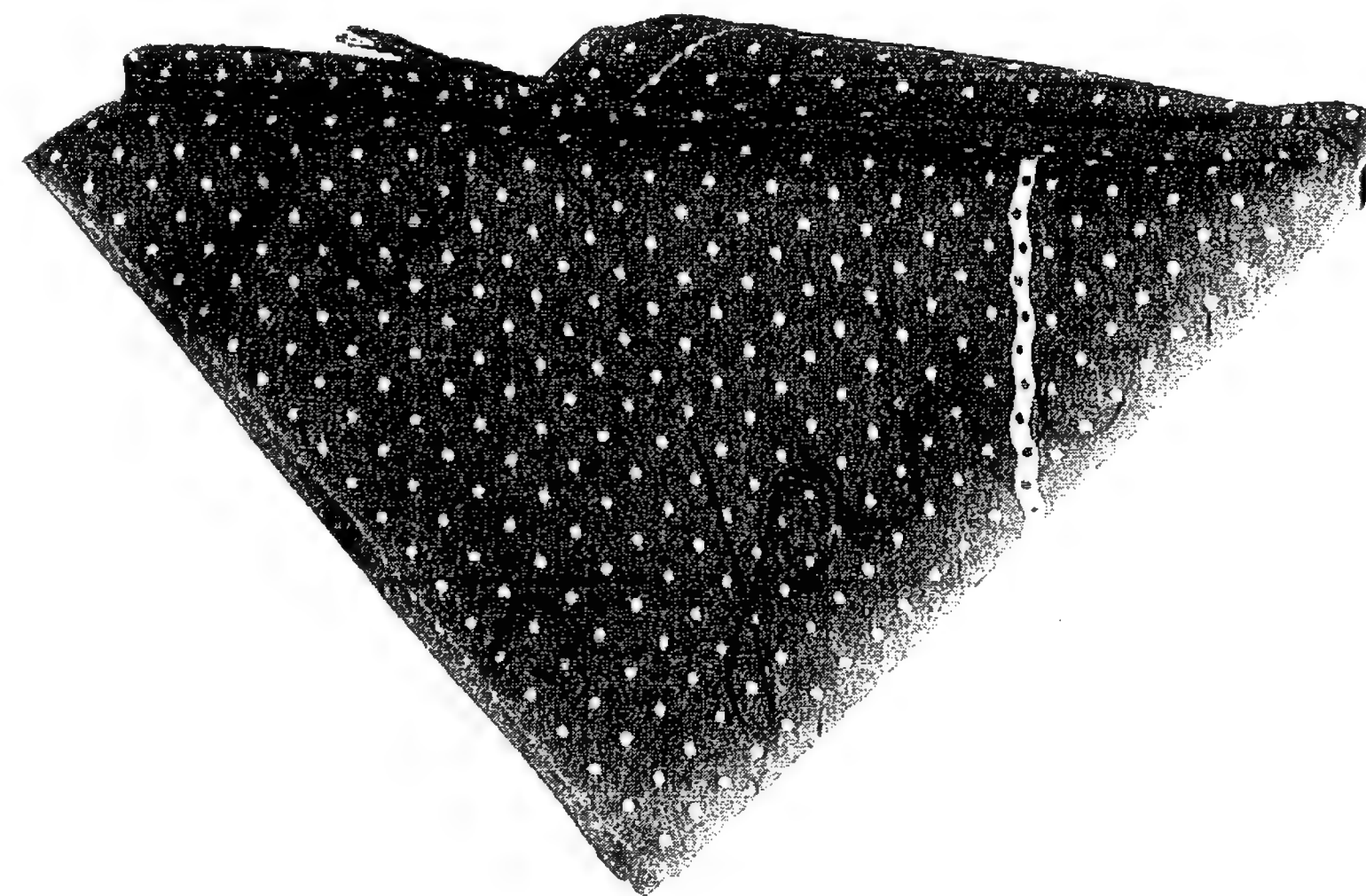
A „Mi vagy te fiam, ősember vagy buzi?” típusú beszólások csak megerősítették a srácokat abban, hogy 20 fölött ne bízz senkiben – kivéve Ferót. Ezek azok az évek voltak, amikor többen a Beatrice miatt otthagyták két hónapra a gimnáziumot (turné volt), majd a tantestület nem értékelte a csövik szempontjait, és kicsapták őket. Kivéve a téeszelnök fiát. Ezt a hősi korszakot már nem értik meg a 20 év körüli karrierépítésszek. Ha valaki az osztály legjobb tanulója, miért megy el a parkba 11 évesen csövesekkel, punkokkal kocsisbort inni? Milyen érzés az, mikor Feró Békéscsabát ricsés várossá nyilvánítja, milyen érzés az, mikor üvegszilánkkal valaki belemetszi a karjába a koronás B betűt? A babos kendő az abszolút kívülállás szimbóluma volt, a szakadtak emberkerülő tornacsukában mentek el szórakozni, de nem mentek be a diszkóba, a presszó előtt rúgtak be.

Feró volt az utolsó olyan figura, akit prófétaként tisztelt egy korosztály.

Ha azt mondta volna, hogy nyírjunk ki minden fakabátot és művház igazgatót, biztos, hogy sokan gondolkodás nélkül változtatták volna meg a személyleírásukat. Voltak, akik csak egy-egy csík babos kendődarabot hordtak a nadrágszíjuk bújtatóján vagy a cipzár fogantyúján. Ezért ugyanúgy pofon járt, mintha a nyakukban hordták volna a delikvensek.

A könyv írója az Üzenetekben teszi közzé élete egyik első „versét”, amit 81 őszén, a Beatrice feloszlása után írt, a Nagyvárosi farkas dallamára.

„Elrepült a katicabogár/ Európát felrobbantották/ Angyalföldön eltévedek/ Most már állok, nem térdelek.”

Babos kendő

SELLŐS PECSÉTGYŰRŰ

Akárki nem hordhatta. Kellett hozzá egy majdnem orgonasíp vastagságú ujj. Egyesek szerint megnövelte a pofonok hatékonyságát a kocsmákban, mert hogy valahol le kellett földelni az energiákat, hetvenes évek ide vagy oda. A gyűrűben természetesen maga a sellő volt a lényeg, a kemény mellei, a karcsú dereka és az a kis izgalmas anatómiai kellemetlenség, hogy hosszú combok helyett uszonyt viselt hősnőnk. A sellő arany színűre volt befújva. A test kidolgozottsága meglepően mives. Persze, az arcon nem ismerhetőek fel a vonások, de a pikkelyek például kitapinthatóak lennének, ha nem volna egy vastag üveg ráolvasztva.

Az arc talán olyan, amilyenre csak egy kiadós elektrosokk-kezelés után lehet szert tenni, de valahogy mégsem találja csúnyának az ember.

Maga a sellő – tudja Isten, hogy miért – népszerű figura volt. Számtalan tetováláson, matricán, fába égetett, majd lelakozott szuveníreken is feltűnt.

A gyerekek is áhítattal lesték a nagybácsi gyűrűs ujját, mert ők még emlékeztek A *kis hableány* című mesére, nem beszélve arról, hogy olyan titokzatosan csillogott a „kő”. Persze a nagy misztérium forrása az üveg mögé kent zománccfesték vagy körömlakk lehetett.

Sellős pecsétgyűrű

ÚJPESTI DÓZSA GYŰRŰ

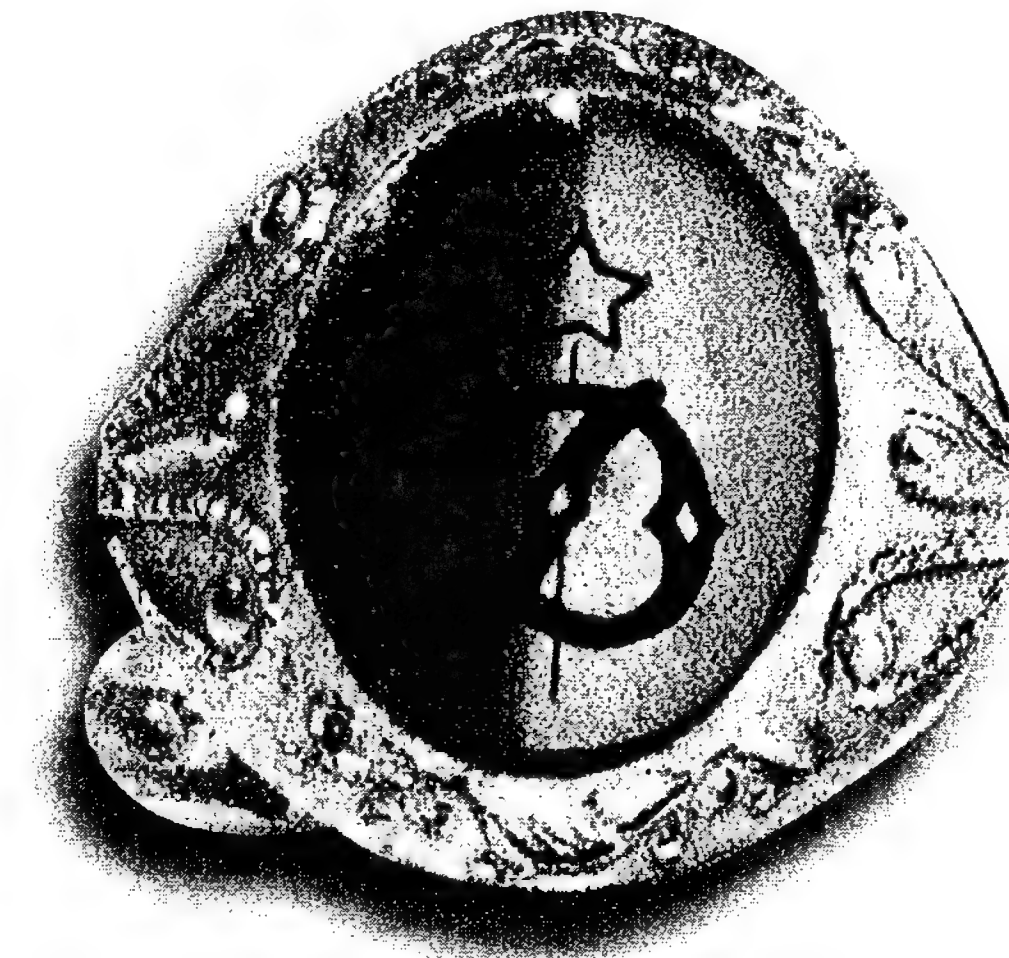
Ki hitte volna, de már a hetvenes években is el voltunk látva szurkolói csecsebecsékkel. Zászlókkal, posztterekkel, naptárakkal, sőt még gyűrűkkel is. A foci azóta a szélsőséges népszórakoztatás egyik eszköze lett, de a hetvenes években még csak hisztérikus közömbösséggel vettük tudomásul, hogy valaki fradista. Az erőteljes állkapocsütések alkalmazása, és a karneváli erejű verekedések a hetvenes években nem voltak annyira közkedveltek, mint manapság.

A dózsás gyűrűt csak gyerekek hordták, lévén, hogy egy alumínium bővleről van szó. Be volt futtatva aranyporral, afféle kölyök pecsétgyűrűként funkcionált, indázó virágmotívumok ölelték körül magát a címet.

Nem tudni miért, de a gyűrű kiválóan mutatott a melegítőruhával. Felületes gyűlölettel lehetett a fradisták felé tartani öklünket, majd jól nekilökní őket a szeméttárolónak. Egyszerű heraldikát álmodtak neki. Egy ötágú csillag volt a „címer” tetején, alatta egy írt nagy „D” betű, a háttér pedig természetesen két színre volt osztva. Lilára és fehérre.

Ó, az a csodálatos Újpesti Dózsa! Törőcsik András valószínűleg a magyar foci legnagyobb egyénisége a botrányaival, a piázásaival, sztáralkatával és nagyszerű játékával. Persze, ott volt még Fazekas, Fekete, Tóth, Kiss, és még sorolhatnánk a káprázatos egyéniségeket.

Eltűnhetnek a kis tárgyak, a gyűrűk, a fociforma naptárak, de egy biztos: az újpesti szurkolókat csak a földlakók kollektív öngyilkosságával lehetne likvidálni.

Újpesti Dózsa gyűrű

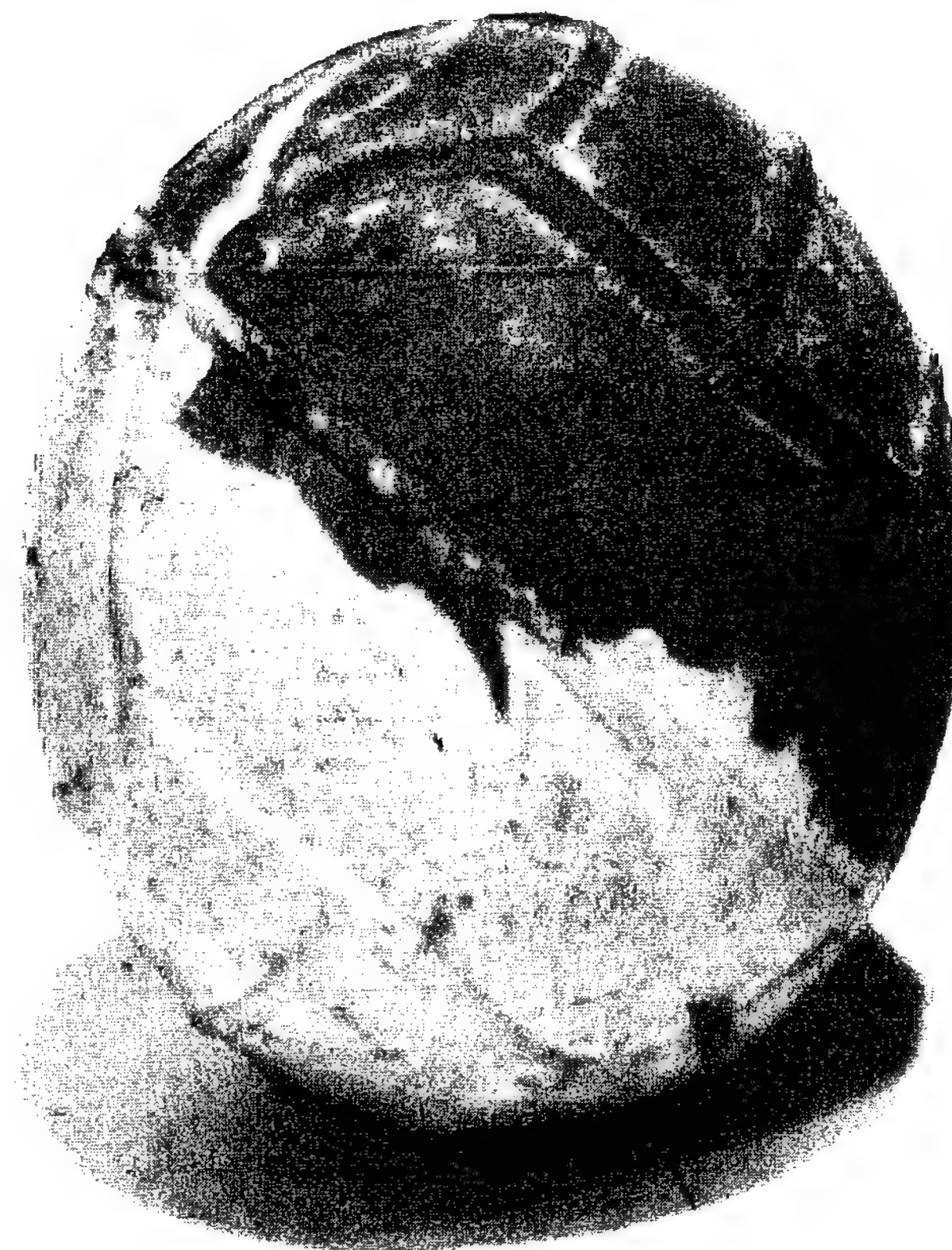
TÖMÖR GUMILABDA

Fogta a gyerek a tömör gumilabdáját, az iskola falától hátrabandukolt vagy 50 métert, egészen a kerékpártartóig, és teljes erővel nekivágta a tűzfalnak. A gyerek szíve össze-vissza ugrált, mint jégzilánk a mixer keverődobozában. Leste, hová pattan a laszti.

Mert ki is röppenhetett az iskola téglakerítésén, egyenesen a békalencsés, ikrás vizesárokba, vagy eltalál egy lányt, aki karonfogva kísérte barátnőjét a WC-re. Ilyenkor csak feszengett volna a gyerek, mint törpe a magas piszoárban, és arra kérte volna a kislányt, hogy ugyan legyen már olyan kedves, ne köpje be az ügyeletes tanárnál.

A labda tömör gumiból készült, de mégse pattant fel arra a magasságra, ahonnan leejtették. Ez félreértésre adhatott okot, és hősünk jól odavágta a földhöz. Ennek viszont az lett a következménye, hogy túl magasra szállt. Lavinaszerűen indult el a nevetés, vidám volt mindenki, mint a törpék országa szilveszterkor.

A tömör gumilabdán kialakították a varrás helyét is, a labda kerek, a gyártók tehát tisztességes munkát végeztek. A színe azonosíthatatlan lila, piros, és rózsaszín árnyalatokból áll. Leginkább a folyosóköveknek, illetve az úszósapkáknak voltak ilyen színei. A tömör gumilabdával – hacsak nem törtük be vele a gyakorlati műhely üvegfalát – megízlelhettük a kellemesen enyhe gravitációt, a magasságot, a mélységet és a „ki tudja, hol áll meg” izgalmát.

Tömör gumilabda

MENTOLOS SZIPKA

A mentolos szipka azoknak is megadta a dohányzás illúzióját, akik nem mertek kijárni cigizni a folyópartra vagy a górék mögötti nagy diófákra. Pedig milyen élvezetes dolog volt titkos helyeket vájni a házior előtti árkok falába és oda rejteni a Filtolt, Románcot, 100 évest, TB-t, Portit.

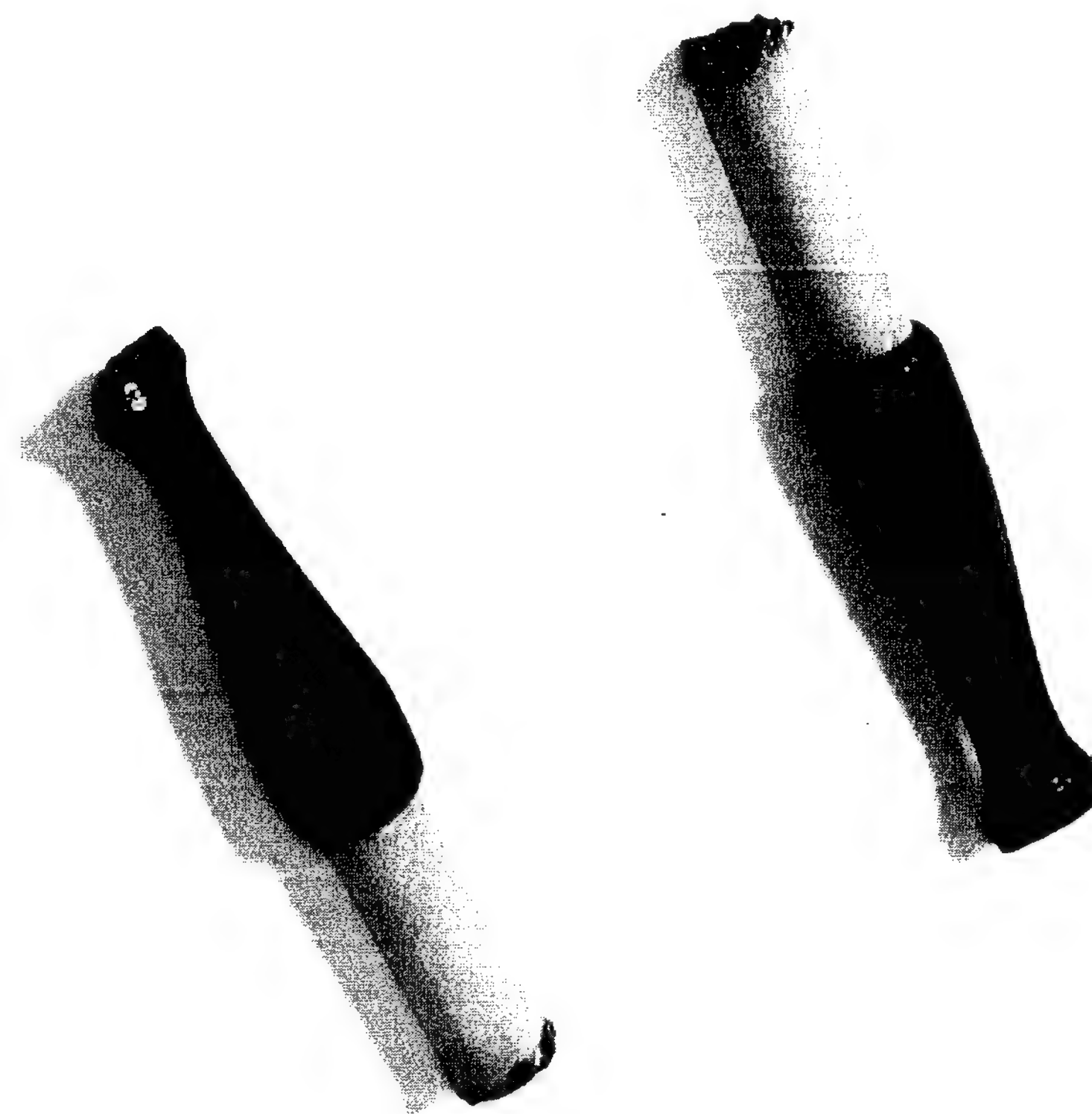
Pár nap után megnézni, hogy ott van-e még a cigi a lopott hegyezővel és a pisztolyos kulcstartóval együtt.

A mentolos szipkát vásárban, búcsúban vagy trafikban lehetett megvásárolni, talán két forintba került darabja. A herkentyű szét-szedhető volt. A „cigarettaból” és magából a szipkából állt. A fehér cigaretának tűnő csőben egy mentol aromával átitatott vattadarab pihent.

A kiképzés során arra is odafigyeltek, hogy úgy tűnjön, parázslik a kis nikotinrudacska. Maga a szipka vagy piros- vagy zöld színű volt, de létezett a dolog pipa változatban is. Persze, a cigi volt a menőbb. A gyerek eljátszhatta, hogy jó mélyet szív, letüdőzi, majd az orrán és a száján egyszerre ereszti ki a füstöt.

Létezett cigirágó is, ugyanezeket a felnőtt mozdulatokat lehetett azzal is eljátszani, csak a cigirágónak nem lehetett ellenállni, a gyerek egyből rágcsálni kezdte. Persze, akik ezek után kipróbáltak egy igazi cigit, mélységesen csalódtak. Arcukon összegyűlt a rémület összes kifejezése, köhécseltek, majd a vízbe pöckölték a spanglit.

Akik „rászoktak”, azoknak olyan apró örömök maradtak, mint a szomszéd gyerekkel a kert végében, a tulipánok között nyomni el csikket, vasárnap 11-kor.

Mentolos szipka

ABBÁS PÉNZTÁRCA

Az ABBA-mítosz építészeinek volt idejük arra is, hogy Agnetha, Björn, Benny és Annifrid a mindennapi élet apró mozzanataiban is ott legyenek. Az ABBA hangszeres magatartását számosan kritizálták. „Nyálas disco”-nak titulálta őket az, aki más zenei stílus – például az őszinte kőkemény rock – rabja volt. Pár éve a szakmai elit látványosan rehabilitálta a kvartettet, egyesek zsenielyeket, mások transzcendens háttérsugárzást mutattak ki.

Egyesek szerint a *Waterlo* című kompozíció, megspékelve a póniszőrscsizmában szambázó lányokkal, felért egy négyes erősségű apokalipszissal, de el kell ismerni: a csapatot a földlakók zöme kedvelte. Ennek egyik bizonyítéka, hogy magyar kismesterek pénztárcát is gyártottak a zenekar fotójának felhasználásával, finoman utalva a zenekar *Money, money, money* című klasszikusára.

Maga a pénztárca megfelel a Kermi követelményeinek, valóban az, ami. Aprópénzek és bankjegyek tárolására is kiválóan alkalmas. Minden látszat ellenére a pénztárca műanyagból készült, hiába a divatos tigrisbőr mintázat.

Gyerekek vették, főleg vásárokon lehetett kapni, de többen esküsznek rá, hogy papír-írószer boltokban is árulták. Ha visszaemlékszünk arra, hogy akkoriban egy kisrác napi három forintot kapott – ami egy 2 forint 10 filléres Túró Rudira és egy 90 filléres golyórágóra futotta –, akkor könnyen belátható, hogy a pénztárca abszolút felesleges beruházás volt.

Legfeljebb a húsvéti locsolkodás és a bérnalkozás emlékére kapott ötszázad adott neki értelmet, de a lóvét úgyis be kellett fizetni a nyári táborra. Nem is csoda, hogy a gyerekek játékszernek használták egy idő után. Akik járatosak voltak az unalom eloszlatásában, bebújtak egy bokorba, damilt kötöttek a bukszára, és alaposan megtréfálták az arra járókat.

Abbás pénztárca

MŰANYAG KATONÁK

A műanyag katonák zöme, a kor motívumkészletének megfelelően, vagy indiánt vagy cowboyt formált meg. Voltak persze római katonák is, de ha légióst játszott a gyerek, súlyos szerepkonfliktusba került saját magával, mert nem akart hódító, szemét római lenni, olyan aki vassisakban és vasmellényben jár és gyöngyöző homlokát vaszsebkendőbe törli.

De szimpatikus rabszolgának lenni talán még rosszabb volt.

Felvetődhetett volna benne a szakrális és egyben higiénikus körülmételés gondolata is, de akkor már kalandosabb volt a skalpvadászat az indiánokkal, a széles prérikkel és a szűk ivókkal. Mindenki indián akart lenni, hisz a gyerekek jól karbantartott erkölcsi érzékkel bírtak, és már ők is felháborodtak „A halott indián a jó indián” típusú, rasszista felfogásoktól, hogy csak egyet említsünk a cowboyok taszító eszköztárából.

Mindenki imádta a vérben abált westerneket, de azokat, amelyekből kimaradtak az indiánok, már senki nem tartotta jó prérilegendának.

A műanyag indiánok egyébként remekül kidolgozott játékok voltak. Valószínű, hogy néprajzilag hiteles ornamensek díszítették a pajzsokat.

A rézbőrűnek tűnő figurák mindig lendületben várták az utasítást. Voltak olyanok is, amelyeket lóra lehetett ültetni.

A műanyag katonák gyakorlatilag aprócska szobrok, melyek éppúgy az örökkévalóságnak készültek, mintha kőből faragták volna őket.

Lenyelhette a kutya, beledőlhetett a Technokolba, átmehetett rajta a bicikli – ott is túlélte mindent, ahol magas volt a mozdulatlan tárgyak sérelmére elkövetett erőszak.

Műanyag katonák

CSAJOS RÖMI

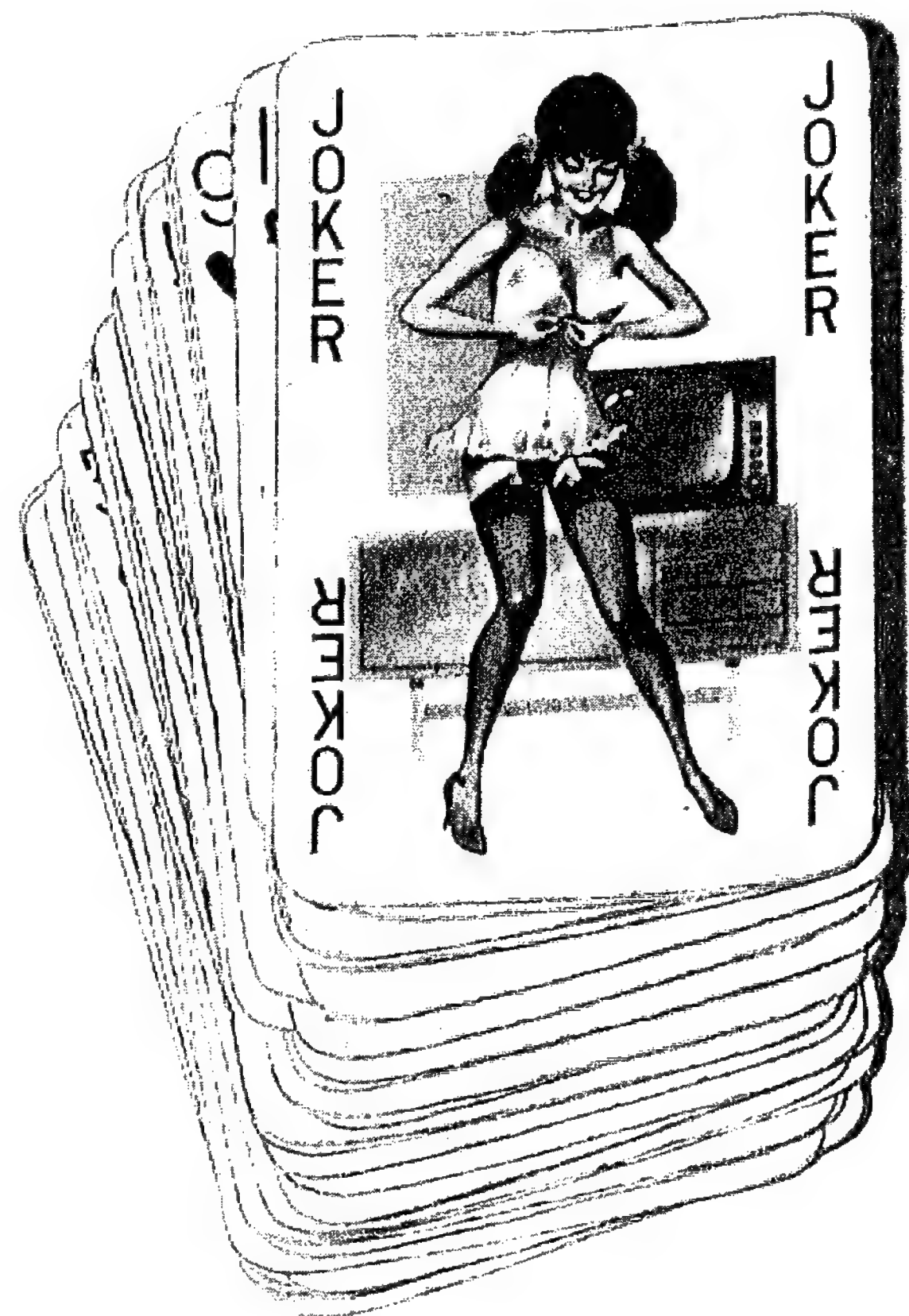
Ellenőrizhetetlen hírek szerint az ördög nem alszik, ugye, és ez különösen igaz, ha a bibliájáról, azaz a kártyáról van szó. A gonosz a megrontás terén eltöltött szolgálati idejét kártyázással töltötte, vagy tölti most is. A csajos römin, hogy fokozzuk a botrányt, nők láthatók, nem is akármilyen pózokban. Az ilyen nők láttán persze, leszűkül a beszélgetések köre.

Halmazott büntetés jár érte a túlvilágon, az égiek szerint nem a tét határozza meg a tudatot.

Hogy a pokol könyvelői vernék a blattot, azt kétségbe vonnánk. Inkább vállalati bulikon vette elő a römit a betegessé finomult pajeszos brigádvezető, félretolva a lefőzött kávé, az eperbólét és a konyakosüveget.

Kőpuder, csőbútor, hangosfilm, Martini, következetes bohém miliók, no és a lányok, akik különböző erotikus karaktereket formáznak meg. Van a kislányos, rögtön két plüssmacival, a művész-típus egy kubista szobor előtt pózolva, a stoppos, copfos vagány, de van olyan lány is, aki szólógitározik. Afféle Bond-girl karakterek. Meglepő viszont, hogy mindegyiknek ugyanolyan az arca, csak a frizurák és a ruhák változnak.

A csajok – bár minden kétséget kizáróan szexuális ötletgazdák – nem nyikorgó bőrszerkókban feszítenek, nincs a rajzokban szado-aktív huncutkodás. Ha egy fehér köpenyt adnánk a hölgyekre, a másodikos környezetismeret tankönyvben pont a megfelelő módon illusztrálnák a tanító nénit, amint bűzát csíráztat a krémszínű radiátor fölött. Ha a minden energiánkat lefoglaló tevékenységgel, azaz semmittevéssel foglalkozunk, előkaphatjuk a csajos römit, és pornográf archetípusok szerint is csoportosíthatjuk a lányokat.

Csajos römi

ROBBANÓS RAKÉTA

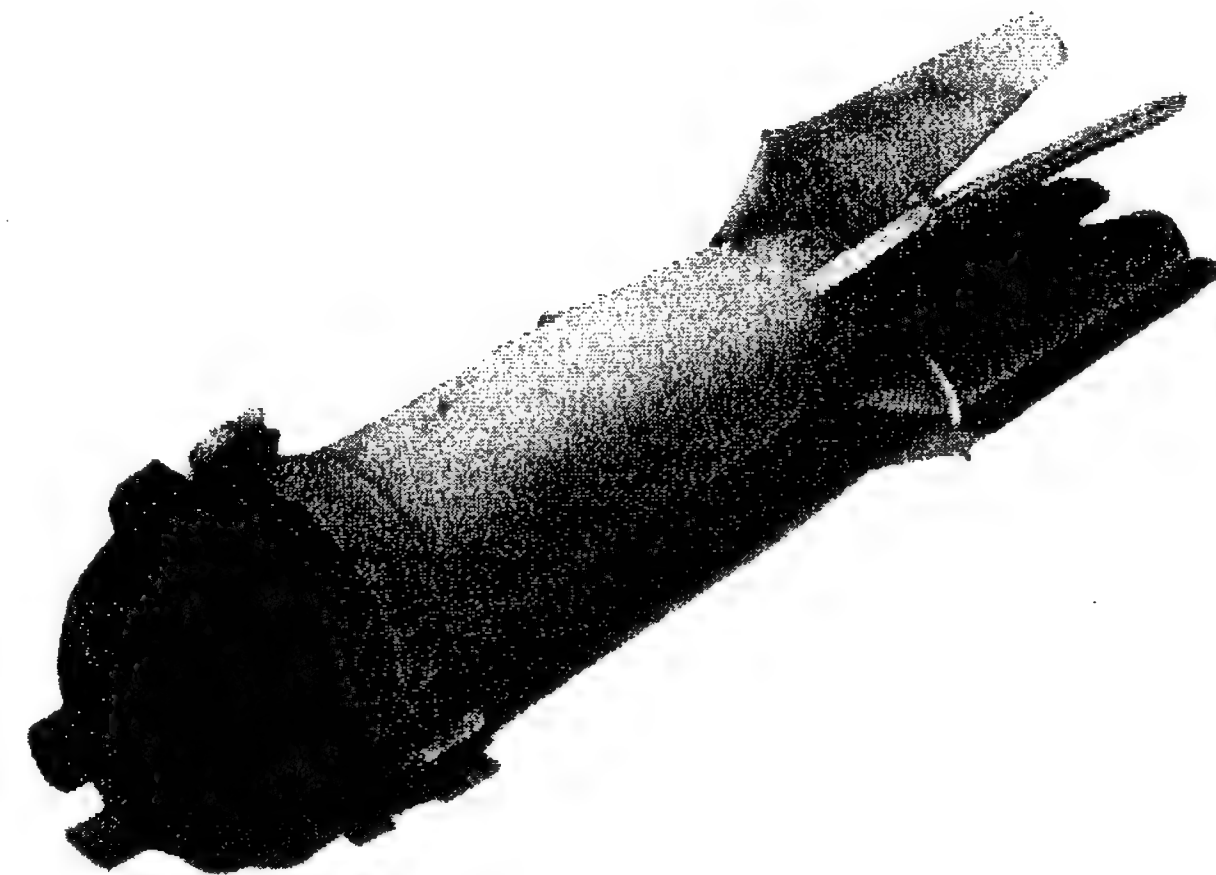
A halhatatlan ócskaságok egyik díszpéldánya a robbanós rakéta, amely a petárda előtti korszak leghatásosabb durranó szerkentyűje volt. Szalagpatronból letéptünk egy robbanó pöttyöt, behelyeztük a rakéta fejébe, majd egyszerűen feldobtuk, mint egy jó ötletet.

A súlyától fejre eső kis műszer elképesztően nagyot durrant, a tyúkok felugrottak a leselejtezett, ülés nélküli biciklire, a fahéjszínű kutya felvette az aktívan kussoló pózt, kijött egy anyuka, megigazította lányán a lila harisnyát, majd szigorú tekintettel betessékelte.

Metsző gyönyörrel figyeltük a hernyóktól hemzsegő cementjárdán a detonációt, miközben a felnőttek valamelyikünk névnapját ünnepelték. Zsebünkben keksztekercs, sajtos rúd, plusz a szalagpatron. Szélrohamszerű sóhajtas kíséretében figyeltük a Pif képregényekből ismert rakétát, amint becsapódik a szilvafának támasztott gyereküléssel bicikli mellett. Egyedül az volt képzavar, hogy a rakéta nem felfelé szállt, hanem lefelé, és garantáltan becsapódott a töredezett, hideg járdába. Azokat a gyerekeket, akik olyan fura elképzelésekkel rontották az egészségüket, hogy rakétát eszkábálnak, és kilövik magukat az úrbe, kinevettük. Legfeljebb egy tutaj ácsolását vettük komolyan, ismervén a hatvanas években a bányatavakba fulladt kisfiúk horrorisztikus történeteit.

A robbantgatás napi szórakozás volt a rizikófaktorral. Csillagszóróporból és gyufaméregből készült csavar közé préselt herkenyűket robbantgattunk a faskamrák mögött, a focipályán, a sarkon, a villanyoszlopok mellett.

Mit sem törődtünk a minket környező veszéllyel, a megijedt felnőttek mérsékelten hatásos elszámoltatási kísérleteivel.

Robbanós rakéta

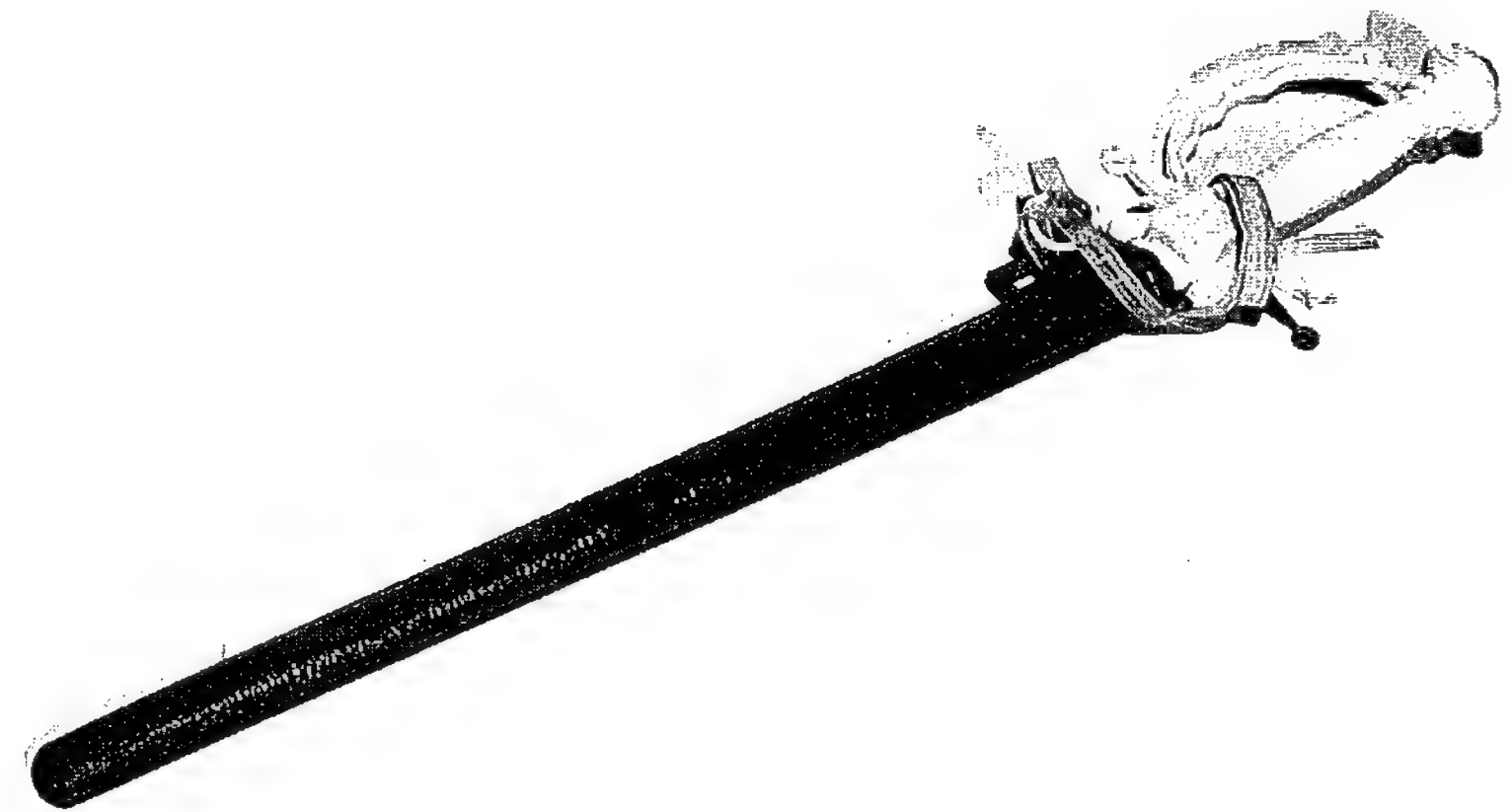
MŰANYAG KARD

Karddal játszani már a hetvenes években is anakronisztikus tevékenység volt. Amikor a földet szép lassan átalakították úttestté, mikor minden gyerek Niki Lauda akart lenni, értelmezhetetlen volt a kard. Az szólt mellette, hogy közelebb állt a verekezéshez, mint a játékpisztollyal való imitált lövöldözés. Mivel a hegye le volt keréktve, szűnni nem lehetett a játékkal, viszont „kardlapozni” már annál inkább. Ezzel a fegyverrel szemben annyi esélye volt az óvodásoknak, mint mókusnak az erdőtüzben. Használója közretelésnek örvendett, nem is lehetett egy idő után bevinni az óvodába.

De visszajára is lehetett fordítani a dolgot. Azok az apukák, akik serénykedtek a megtorlásban, ha fiúk felgyújtotta mondjuk a górért, azok ezzel a kis játékszerrel kiváló részeredményeket felmutatva „hasítottak szíjat” gyereük hátából. Akkor volt konjunktúrája, mikor a tévé leadta *A törökfejes kopja* (1976. V. 8.), a *Lagardère lovag kalandjai* (1977. 10. 8.), és a *Hugenották kincse* (1979. V. 6.) című filmeket.

A kardunkon két motívum is látható, egy vártorony és egy koronás oroszlán. A gyulai várfürdő helyett vérfürdőre vágyó gyereket azonban leginkább az a titok érdekelte, hogy milyen drágakő csillog a kard markolatában. Nos, nyilván színezett műanyag, de ezt akkor se hittük volna el, ha az orrunk előtt helyezi bele a mezőhegyesi kisiparos a garázs melletti műhelyében.

Hogy a kard mennyire balesetveszélyes, azt jól szemlélteti az alábbi életkép. Az anya a bicikli hátsó ülésén vitte fiát a Zöld keresztbe, hogy beadassa neki a védőoltást. A gyerek oldalán ott fityegett a kard, ami előbb-utóbb a küllők közé került. Az anya az első ijedség után lepattant kerékpárjáról, majd szapora pofonokkal ő is hozzájárult fia szervezetének ellenállóbbá tételéhez.

Műanyag kard

SZTROGOFF MIHÁLYOS TÜKÖR

A MTV szakemberei 1977 nyarán nagy erővel kezdtek bele szórakoztatásunkba. Vetíteni kezdték a *Sztrogoff Mihály* című sorozatot.

A főszereplő, Raimund Harmstorf komoly karcolást hagyott a memórián, de azóta semmit nem tudunk róla. Lehet, hogy elragadta környezetéből a delirium tremens, de az is lehet, hogy anyagilag és erkölcsileg megerősödve, tisztos családapává lett valahol Hamburg környékén.

Sztrogoff Mihály fegyverével és szabadságelveivel önvizsgálatra kényszeríti az ellent, majd megvakítják, de egy csinos nő hatására, hátrahagyva képzelgéseit, visszanyeri a látását. Sőt a tenger is kigyullad. Ennyi.

A zsebtükör-korszak egyik díszpéldányával van dolgunk, hisz a Sztrogoff Mihályt ábrázoló szuvenir háromfunkciós. Nem csak tükröt tartalmaz, hanem egy kis jegyzetfüzetet is, ráadásul ügyes kezek belearanyozták az EMLÉK feliratot.

Abban az időben a farmernadrágok hátsó zsebein titokzatos, kör alakú foltok jelentek meg, s egy közepesen bravúros felismerés révén kiderült: a kör alakú tükrök miatt. Pont akkor, amikor szárba szökken a csöves szubkultúra, és mindenki körömnövesztéssel és korpagyújtással foglalkozott. Ki érti ezt? Végül is, akkor már mozgolódni kezdtek a digók is, akik ugyanolyan bűdösek voltak, mint a csövik, csak „jobb” cuccokban jártak.

Tükrünk eltért a hagyományostól. Téglalap alakú volt, jegyzetelni is lehetett egy kis füzetbe. Piros volt a színe, Sztrogoff Mihály pedig erőt adott minden elvesztett Újpest meccs után. Tekintete optimizmust tükrözött, a szeme és a foga pedig versenyt ragyogott egymással.

Sztrogoff Mihályos tükör

POSTÁS HOLLÓ

Hollónkat mindig magával vitte a postás oktatófilm jó kedélyű levélhordója, és az utolsó pillanatban előkapva figyelmeztette a figyelmeztetlen emberiséget, hogy ne felejtsek el az irányítószámot.

A Postás holló olyan, mintha egy magyar bábfilmből lépett volna ki, és a Legkisebb ugrifüles azzal macerálná, hogy nem tud-e valahol egy zsebkendőt, mert hát azt hallotta, hogy zsebkendőbe köhögj, tüsszents! Az óvodák betonkerítését díszítették ilyen karakterű rajzok – lehet, hogy ezt is egy ügyes kezű óvó néni tervezte. Nem tudni.

A Postás holló mindemellett Ubulra is hasonlított, aki szintén műanyagból készült, és cukorkát tartottak a hasában. Madarunk protekciós ajándék volt, nem lehetett a játékboltban megkapni. Csak az tehetett rá szert, aki rendelkezett egy postás rokonnal.

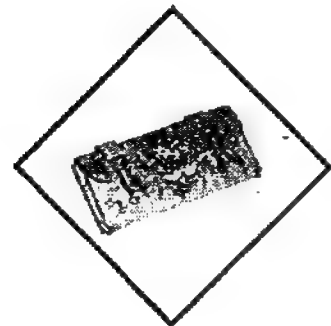
A holló az egyik legismertebb kultúrtörténeti madár, Mátyás királytól Poe-ig számos nagyság hivatkozott erre a szárnyasra, mely az egyik legismertebb átok főszereplője is egyben. Sőt, afféle halálmadár státusza is van. Talán nem véletlen, hogy a két szeme egy-egy félholdat ábrázol. Éppen ezért meglepő, hogy a Magyar Posta címerállatnak választotta. Persze, ennyi bájjal és kedves sutasággal megáldva már minden érthető. Éppúgy lehetne harkály vagy pingvin, de nem, ő egy holló. Megigézve néztük '81 őszén a postahivatal üvegfa mögött, amikor sorba álltunk a P. Mobil *Mobilizmo* című lemezéért, melyet a Lemeziposta-szolgálat küldött. A fekete madárkán a képzeletbeli farktollak helyén látható apró betűvel, hogy Magyar Posta.

Hogy a dekorációs és a nyilvánvaló marketing-célokon kívül a nyugdíjat hozó postások alkalmazták-e kutyák szelídítésére, s hogy az ügyben megtették-e a futó lépéseket, nos, erről nincsenek információink.

Postás holló

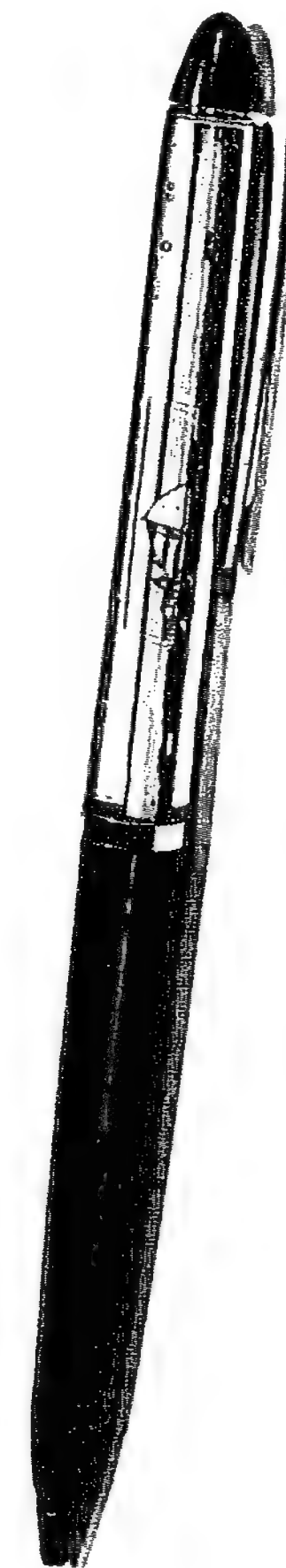
ÚSZÓ TOLL

Átlátszó folyadékban a tihanyi látkép. A fakó fényben egy vitorlás úszik el. Széles felhők és céltudatos szelek keringenek a háztetők cikk-cakkjai felett. Az embernek eszébe juthat: gyönyörű szörfidő van, kár hogy kapálnom kell. Igazi, tájjelegű szuvenír is lehetett volna, de az ország összes papír-írószer üzletében kapható volt, több, azonos technikával készült tollal egyetemben.

Mert ugye volt olyan, hogy egy focista „úszott” a kapu felé, volt Mézga család is, Budapest látkép is készült a Parlamenttel, illetve olyan változatokra is emlékszünk, ahol kis állatkák úsztak föl és le – talán a Foxi és Maxi rajzfilmből. Mégis: ez a balatoni változat a legsikerültebb, illetve a Budapest látképes, hisz mindkét esetben hajó úszik föl-alá, nincs szó képzavarról. A látkép hátoldalán sátor és vitorlás fogja keretbe a „Balaton” feliratot. Rövid kis betét kellett a tollba, írásórán dicsérte a tanító néni, mert nem folyt, sokáig szép világoskék maradt a tinta színe.

MCD-s (minimál celebrális diszfunkció) és POS-os (pszichoszomatikus szomatikum, azaz nehezen nevelhető) gyerekeknek nem volt ajánlott ilyet venni, mert garantáltan elkalandoztak, és a tanítónő mondatai távoli, tihanyi visszhangként kószálhattak a fejükben.

A gyerek fantáziáját persze az izgatta legjobban, mi lehetett a tollban a folyadék. Víz? Vagy valami titokzatosabb lötyty? Szóval, a legtöbb toll fél téglá alatt végezte az iskola előtti betonárok szélén.

Úszó toll

VETKŐZŐS TOLL

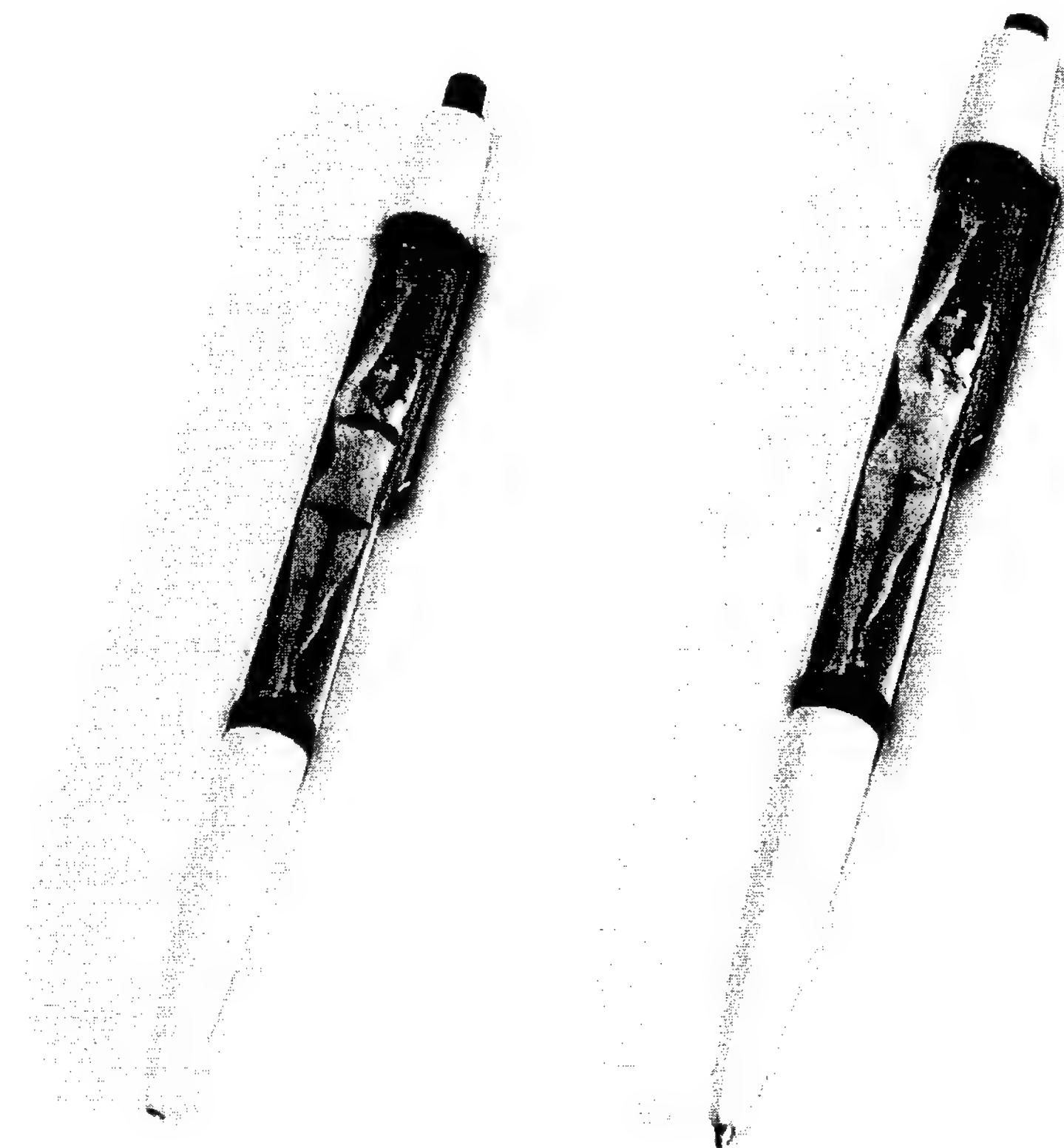
A vetkőzős toll a Creme 21, a Fa dezodor, az alma- és a gyöngyvirág illatú szappanok mellett a legtipikusabb bécsi szuvenír egyike volt.

A szekrény sor vitrinjében tároltuk, nekitámasztva egy Havanna Club üvegnek. A vetkőzős toll a kacsintós pénztárca nyugati testvére, a törekeny, de pótolhatatlan álmok része.

A tervezőknek a viktoriánus szabályok nem jelentettek kellő kapaszkodót, hisz ha fejre állítottuk a tollat, a hölgyről lecsorgott a fekete fürdőruha, és a tudat nem létező ekevasa azonnal kisiklott barázdáiból.

Maga a nő, mint az erotika kettős ügynöke, az ötvenes évek divatlapjainak esztétikáját reprezentálta. Kis matatás a térd fölött és a tudat alatt – remekül oldotta a másodfokú egyenlet megoldó képlete körüli unalmat az esti iskolában és a technikumban.

Nem mondhatnánk, hogy ezek a csajok (többféle nővel operáltak a gyártók) a Föld nevű létesítmény legjobb női voltak, de egy tízéves gyereknek még ezek is kellő izgalomfokozót jelentettek. Ráadásul idétlenül voltak kivágva a lányok, és nem illesztették pontosan egymásra a testrészeiket, így nem tűntek anatómiai hőskölteményeknek. Mégis: írószerünket izgalmas volt föl-alá mozgatni. Egyesek szerint már azelőtt létezett a toll, mielőtt az oroszok vissza akartak bombázni minket a kőkorszakba, mások szerint „tipikus hatvanas évekbeli rekvizitum”.

Vetkőzős toll

NÉGYSZÍNŰ TOLL

A négyszínű tollat (ára egykoron: 52 forint) máig lehet kapni. Ennek igen fontos oka van: a véletlen. Mert annyi praktikus dolog szűnt meg, hogy éppenséggel ezt is elvihette volna a cica a rendszerváltozás forgatagában.

A nagyszünetben a diák hisztérikus közömbösséggel babrált vele, olyan arckifejezéssel váltogatta a színeket, mintha a hangsebességet készülné átlépni.

Majd lecsavarta a toll fején lévő kupakot, egy papírra írta szerelme monogramját, majd szépen belehelyezte a tollba, és visszacsavarta a tetőt. Majd felelt az Északi-középhegységből: kettes. Mikor megtanulta váltogatni a színeket, divatba jöttek a tévés távkapcsolók, megteremtve ezzel a békés átmenetet a szebb jövőbe. Mindez a nyolcvanas évek elején történt.

Előbb-utóbb persze beragadt a betét, szét lehetett szedni. Hosszú rugók tekeredtek elő belőle. Olyan volt, mint egy elhagyott oldalház góréjában talált rozsdás villanyrezsó rugós csápjai.

A piros a tanárok színe maradt, a zölddel a hiányzó részeket póoltuk (Complete the sentences with the positive form of the verb), míg a fekete a javító szín volt.

A kék pedig a kék. Ennél több szín nem létezett. Nem voltak árnyalatok.

Ezekkel a színekkel operáltunk, mikor az őrsi napló készült, vagy Mátyás király krónikáit írtuk újra. Mikor elterveztük, hogy néz majd ki rock zenekarunk színpadképe a biológiai szertár kitömött állataival és a csontvázzal. Mikor a halhatatlanság még kötelező program volt.

Négyszínű toll

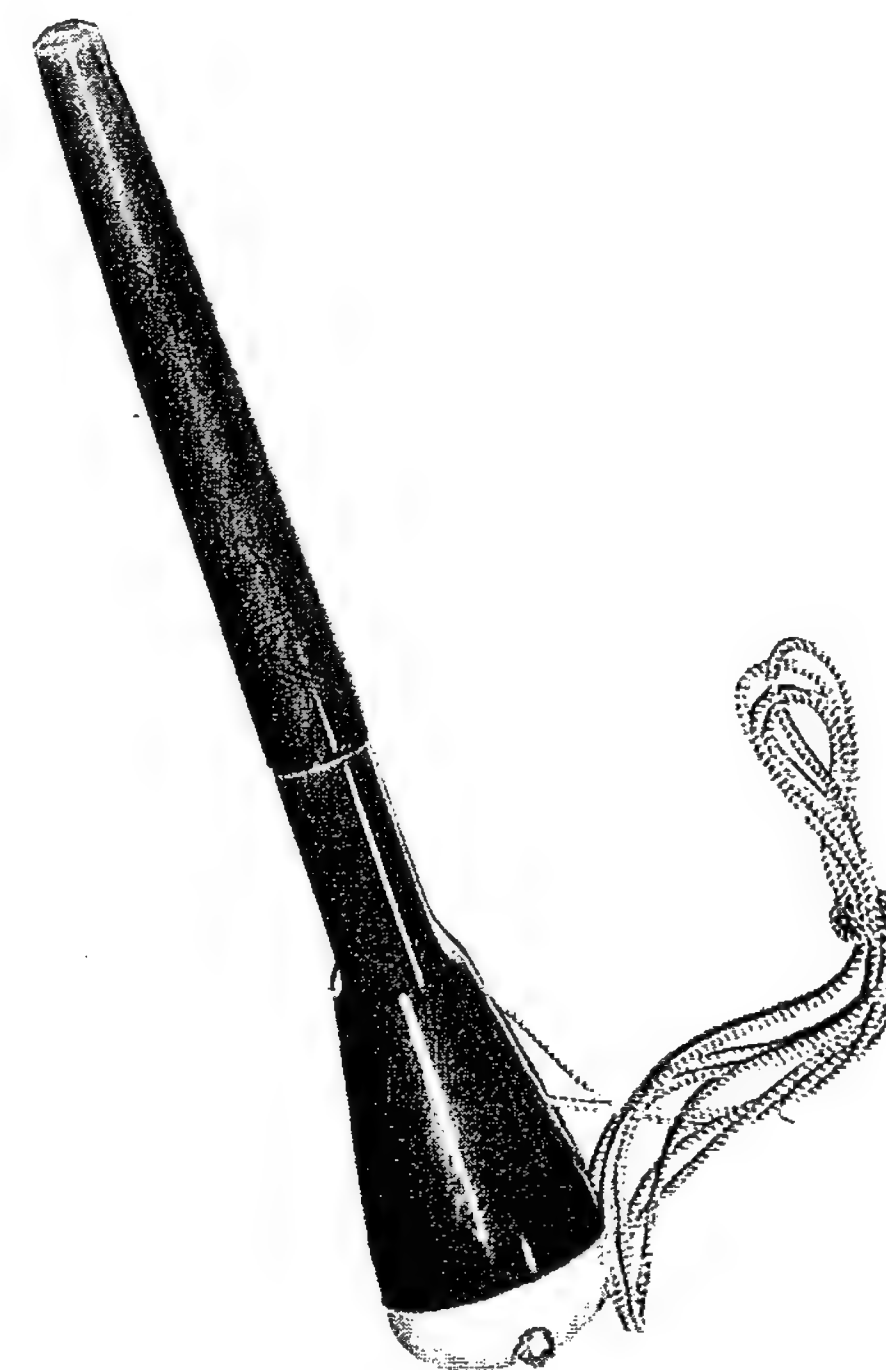

„NYAKBA AKASZTÓS TOLL”

Nem volt neve, mindenki így hívta: „a nyakba akasztós toll”. 1979 körül egyszer csak feltűnt a napközisek nyakában, és egy csapásra olyan menő lett, hogy focizás közben se vették le a fiúk. Pedig annyira kellemetlen volt így a játék, hogy az inkvizíció szabadalmaztatta volna a technikát. Mentségükre legyen mondva, hogy voltak olyan „csövi” nagyfiúk, akik rózsafüzérrel a nyakukban végezték el a szabadrúgást. És nem valami vallásos áhítat vezérelte őket. Csak baromi jól mutatott a „PiramiSom”, – Mobil, – Antidisco, – Munkás-rock, – EDDA és HIT-feliratú melegítőfelsővel.

A „nyakba akasztós toll” a szivárvány minden színében pompázott, de főleg a lila és a sötétkék volt a divatos. Abban az időben mindenki hordott valamit a nyakában. Babos kendőt, bőrszíjat, borotvapengés nyakláncot.

Az iskolában csak a „nyakba akasztós toll” volt elfogadott. Maga a toll egy gumyszerű műanyag madzagon lógott, ami szép lassan kinyúlt, úgyhogy egyre több görcsöt kötöttünk rá. A felsős lányok is kedvelték, ugyanis a két mell közé szorulva leszorította az inget, ezzel nagyobbak látszódtak az almácskák. Miközben a srácok álmodozva cigarettáztak a napközi mögötti Tüzép olajfejtője mellett, nagyokat babráltak a „nyakba akaszthatós toll”-al, és a csereberéket is itt folytatták. Más színű kupakhoz más színű tollszárat. Ez már tényleg nagyon menő volt.

Nyakba akasztós toll

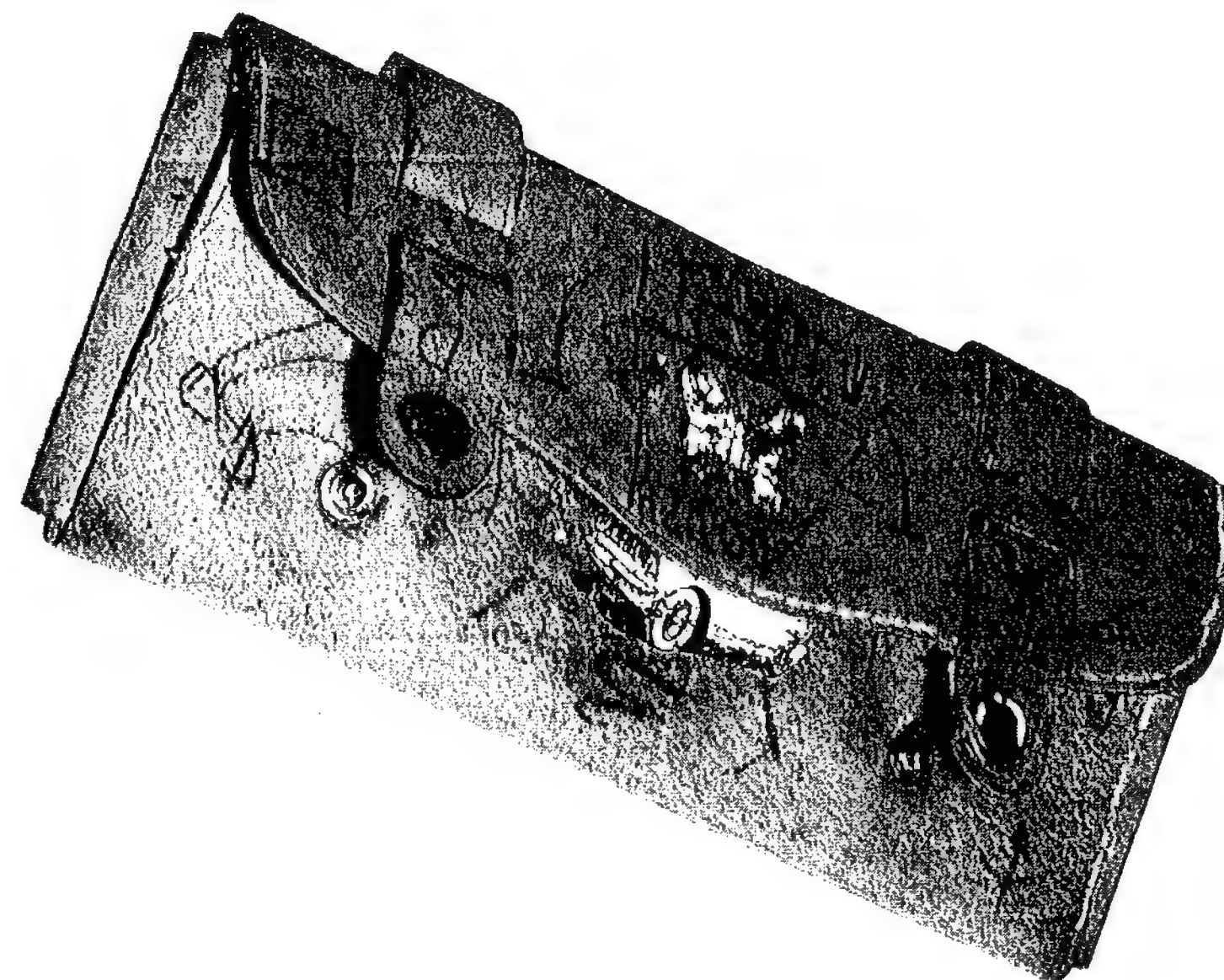

PATENTOS TOLLTARTÓ

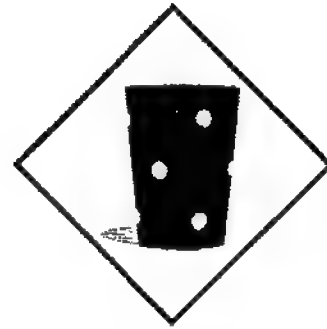
A patentos tolltartó (önkényes elnevezés) leginkább egy nagyméretű pénztárcára emlékeztet, de az iskolatáska kicsinyített változataként is felfoghatjuk. Bőrből készült, összesen hat ceruza tárolására volt alkalmas. Két behajtható füle volt, ahová radírt illett tenni, illetve volt egy cipzárral ellátott kis rekesze is, ahová az osztálypénzt rejtette el a kisiskolás. Mivel ezt mindenki tudta, voltak, akik sajtáságosan értelmezték az önsegélyezést, és meglopták padtársukat. Az osztályfőnök persze tökéletes eredménytelenséggel próbált a tettes nyomára akadni. Elgondolkodtató, hogy lányokra sosem gyanakodtak. Ez a tolltartó jellegzetesen alsó tagozatos tolltartó volt, a nagyobbak cipzárakat hordtak, vagy azt sem. Akkor volt gondban a gyerek, ha kapott egy filctollkészletet, amit mindenáron bele akart gyömöszölni a tolltartójába. Ilyenkor egy befőttes gumit tekert rá apu, nehogy szétessen. Ezzel csak az volt a gond, hogy a ráragasztott levonók szélei felpördültek, vagy a rádörzsölős matricák gyorsabban koptak le.

Ez a bizonyos patentos a fából készült tolltartók után jött divatba. Sokan irigyelték azt a lányt, aki megörökölte a testvére varázsdoboz-szerű tákolmányát. Aztán a figyelmetlenség megannyi jelével elhalmozván padtársukat, rendszeresen lelökték fatolltartóját, mely előbb-utóbb ripityára tört. Voltak olyan szülők, akik szenvedélyes takarékosagra kényszerítve gyermeküket, ácsceruzával és colstockal küldték iskolába. A legtöbb szülő persze, anyagi közép-szerűség ide vagy oda, tanszerekből a legjobbat vette gyermekének, abban reménykedve, hogy attól jobban tanul.

Patentos tolltartó

BABAHINTÓPOR

A babahintőpor eredendően alumíniumdobozban került forgalomba, így ha kifogyott a por, alkalmas volt százas szögek tárolására. Minden műhelyben vagy garázsban őriztek belőle egyet-kettőt, az anyukák pedig linzerformázóként vetették be.

Abban az időben nem nagyon gyűjtött a lakosság régiségeket, kivéve befizetetlen számlákat. Hintőporos doboz is csak úgy maradhatott fenn, ha újrahasznosították a háztartásban.

A gyerek fantáziája is beindult, és arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy remek kis bombát lehetne belehelyezni, majd megrohamozni a szomszédék téglarakását vagy más utcatorlaszokat. A gyerek tehát komolyodni látszott. Ennek első jele az volt, hogy megőrült.

A gyerek a dackorszak után egyből belép a kényszerromboló periódusba, amikor sunyi módon az egész Föld kéne neki, de szerencsére fennakad azon a problémán, hogy mit jelent az a hintőporos dobozon, hogy „antiszeptikus”. A horgászok számára a legideálisabb csalitároló volt, hiszen az apró lyukakon lélegezni tudtak a giliszták.

Ahhoz képest, hogy a babaszappan pöttyei márkajellé váltak, a hintőporos dobozon csíkok találhatók. Mentségükre legyen mondván, hogy a világoskék szín megmaradt.

Alapjában véve babáknak találták ki, de sokszor sebhintőporként is funkcionált. Talán ez ad magyarázatot arra, hogy miért volt hintőpor olyan családokban is, ahol a gyerek már régen megszökött a rövidnadrágból. Formája alapján egy termoszra emlékeztet, de némi belemagyarázással a kisvárosok víztornyára is asszociálhatunk, ami pont olyan magas, mint a katolikus templom. A bekötőutakon gyakran lehetett látni összepréselt hintőporos dobozt, amint szervesült az aszfaltba, ezzel is stabilabbá téve az út felületét.

Babahintőpor

ZÖLDALMA SZAPPAN

A Zöldalma-galaxisnak számtalan mellékbolygója volt, úgymint habfürdő, üdítőital, sampon és szappan. A Zöldalma bolygó olyan volt, mint maga a szocializmus: éretlen, kemény és unalmas. A Club légfrissítőtől kezdve a női fehérneműig mindennek zöldalma illata volt, hisz a ruhásszekrényben spájzoltuk a szappankészleteket.

Minden lakásnak megvolt a maga jellegzetes szagornamentikája – amit átjárt a zöldalma vagy a mandarinszappan illata. Azokban az aluldezodorált időkben ez nem volt lebecsülendő fejlemény.

A szappan borítóján lévő, kettévágott almáról sokan a Beatles lemezcégének a logójára asszociáltak, így lett másodlagos jelentése is. Ahogy a nagynénik mondták: „a bitliszék”. Ettől fálnak lehetett menni.

A zöldalma a paradicsomi csábítás, a Nyugat ópiuma. Magyarország válasza az osztrák almaszappanok divatjára.

A zöldalma szappan mindenki luxusa volt, kilenc forint körül volt az ára.

A fürdővízben tett rövid látogatásunkkor nedves tenyérrel lőttük a habok közé és mosolyogtunk, mint a palackorrú delfinek. Boldogságtól lagymatag mozdulatokkal simítottuk végig a testünkön, de mivel ormótlan volt, nem simult igazán a tenyérbe. Valahogy mindig kicsúszott a kezünkől.

Zöldalma szappan

W.C. PAPÍR

W.C. papír – így, pontokkal elválasztva. A magyar helyesírás más-ként rendelkezik e rövidítés írásáról, de tiszteletben tartván a kort, mi is pontozva hozzuk. Kétféle W.C. papír volt akkor forgalomban. Az egyik a gurigás, mely a luxus kategóriájába tartozott, a másik pedig a hajtogatott változat volt, amellyel kapcsolatban számtalan népi bölcsesség járt közszájon. Mi tartózkodnánk ezek közlésétől. Az egészen szegény iskolákban erre rajzoltak a gyerekek, illetve a folklórba is bekerült az a felismerés, hogy csak egy fokkal jobb, mint a *Szovjetunió* című újsággal való fenéktörítés. Tény, hogy az összevágott újságpapírnál jobb volt, de kétségtelen, hogy az idősebbek részint ennek a terméknek köszönhetik az aranyerüket.

300 lapot tartalmazott, és – ismervén a szenvedélyes takarékos-ságra intett népet – ez majdnem egy évig volt elég.

Kijőve a gyerek a WC-ből, olyan sápadt volt, mint Ady a szanatóriumban, és csak ő tudta, hogy miért. A 170 mm x 106 mm-es papírköteg 2.50 forintba került, ami abban az időben sem volt drága. „W.C. használat után mosson kezet!” Köszí, mondhatnánk, de tényleg, mert legalább nem tegezett le a gyártó. Ültek a gyerekek a WC-én, a szellőző rácsháttérén behullott a 90 fokos fény, az árnyék derékszögű volt, zavarban voltak, nevettek, nem volt miért.

A Papíripari Vállalat Lábatlani Papírgyára értékelni kezdte a nép szempontjait, és a nyolcvanas évek végén leállt a hajtogatott W.C. papírok gyártásával.

W. C. papír

PÖTTYÖS POHÁR

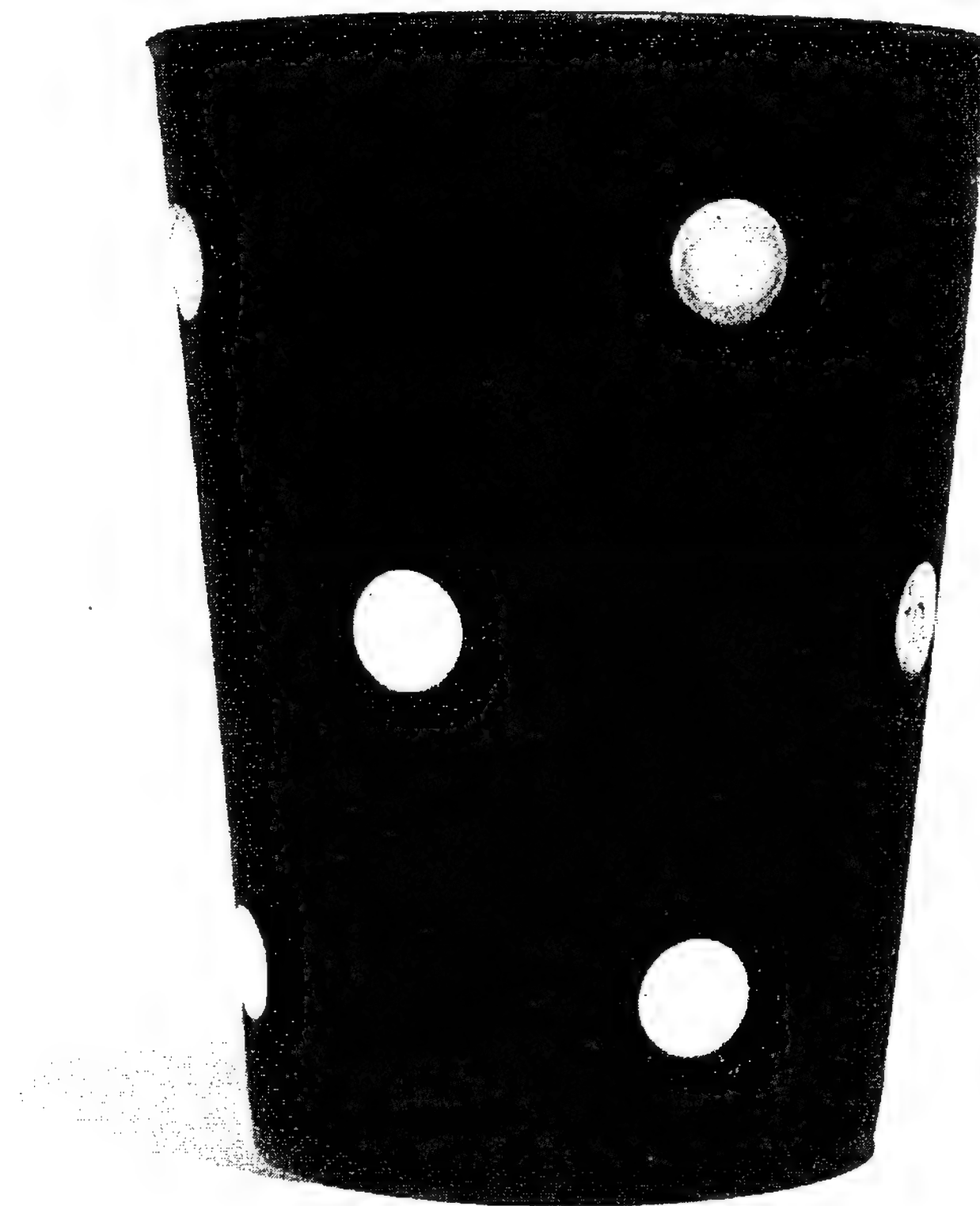
A pöttyös pohárban nincs semmi rendkívüli, ha csak az nem, hogy minden háztartásban volt legalább négy. A kredencekben egymásba dugva álltak a pöttyös pohártornyok, lavór nagyságú keresztes pókok nevelték bennük utódaikat. Műanyagból készültek, így túléltek mindent.

A pöttyös pohár multifunkciós volt. Tejet, teát, málnaszörpöt, vizet, kakaót, még sört is ebből ittak eleink a névnapi ünnepeken. Nem beszélve arról, hogy valójában fogmosópohárnak találták ki. Sőt, a homokozóban is feltűnt, remek vártornyot lehetett belőle formázni.

Számos tévéfilmből köszön vissza ez a maga módján esztétikusnak is nevezhető alkalmatosság. A pöttyök mindig fehér színűek voltak, szintén fehér volt a pohár belseje – ennyi. Egy pohár. Piros, sárga, zöld, kék színben került forgalomba. A bordás üvegpohár konkurensé, de mivel a műanyag gyakorlatilag törhetetlen, a pöttyöst vettük többször használatba. Izgalmas játék volt a „számold meg, hány pötty található a poháron!”. Ezen mindig összevesztek a gyerekek, így filctollal jelölték meg őket, míg a végén kijött az eredmény: 12.

Érdekes, hogy a pötty, mint motívum, mennyire jelen volt a hetvenes években. A Baba szappan, a Túró Rudi, a Beatrice nevű punk-rock banda is a pöttyre esküdött, és akkor még nem beszéltünk a pöttyös könyvekről. Nem beszéltünk a pöttyös labdáról és az ugyanebbe az asszociációs mezőben tartozó pöttyös bikiniről sem.

A pöttyösből annyi mindent ittak eleink, ráadásul műanyag lévén, nem lehetett olyan hatékonyan elmosni, így a bacilusok saját köztársaságot alapítottak bennük.

Pöttyös pohár

RUGÓS FÉSŰ

Első ránézésre klasszikus rugós bicska, a jellegzetes fel- és lekunkorodó, kiálló részekkel. A harminc feletti menő szakik mutogatták a linóleumos, olajkályhás kis irodában, amikor a becsületkaszás kávéból hörpintettek egy duplát. Persze, a mutogatása nem okozott örökkévalóságon túl gyógyuló lelki sérülést, de azért a reggel hétre járó kolléganők éppenséggel meg tudtak ijedni tőle. Azoknál a szakiknál volt ilyen, akik poénból esztergáltattak maguknak bokszer, illetve kis autóstáskájukban hordtak egy tizenöt centis borotvapengét.

A rugós bicskákat hamar fölfedezték a gyerekek is. Mivel otthon nem beszéltek ilyenekről, a gyerek gond nélkül ellophatta az apjától, az úgyse kérdezett rá, hogy „mondd fiam, nem láttad a bokszeremet és a rugós bicskámat?”.

Akinek a verekedés hozzátartozott a napirendjéhez, az olyan rugós bicskát hordott, amely nem oldalról pattintja a pengét, hanem előreugrik.

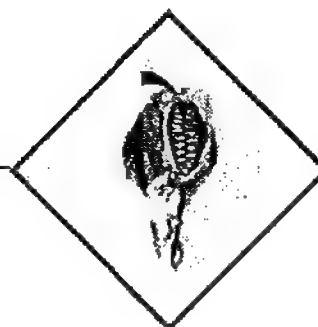
Elég az áldozat hasa elé tartani, és megnyomni a megfelelő gombot. Hajnali diszkrét orvtámadás a vasútállomás melletti töltésen – vizionáltuk a rémmeséket, miközben rituálisan megigazítottuk hajunkat a rugós fésűvel. De bennünk maradt a félsz, nehogy véletlenül levágjuk a fülünket, és olyanok legyünk, mint Nepomuki Szent János, ahogy a hittanórán tanultuk.

A Hong Kong-i alkalmatosság arra volt jó, hogy elcseréljük mondjuk egy horgászorsóra, az AC/DC *Highway To Hell* című lemezére vagy egy SANYO kazettás magnóra, mely cseretárgyakért másnap jelentkezett üzletfelünk anyukája, két büdös nagy pofon kíséretében.

Rugós fésű

LIMO PEZSGÓPOR

A Limo a valóság oldószere, az 50 filléres tejpor mellett a másik mártogatós Mennyország, amelynek két típusát különböztethetjük meg. A tasakban kapható, finomabb szemcséjű, savanykásabb port, illetve a műanyag palackban forgalmazott, szemcsésebb árut.

Napközibe menet a gyerek beugrott a Közértbe, magához vett egy Limót, de mert túl sokat vacakolt a gondolák mögött és csak egy árva pezsit fizetett, a pénztárnál gyanúsán méregette őt az alibi-eladó.

Napközibe menet az ember letért a folyó melletti játszótér egyik bokrába, ott limózott a haverjaival, gyomgyökereket piszkálva, tudván, hogy az iskolakerülőkből lesznek az iskolateremtők.

A Limót nem lehetett tisztességgel kienni, mert a nyáltól már a harmadik slukknál beragadt a műanyag tubus szája. A végén egyfajta kényszeres szájmozgással a tubust is rágcsálni kezdte a kisiskolás.

Úgy tűnt, mintha felduzzadtak volna a gyerekek ajkai, mintha most buktak volna fel a kertkapu melletti cipőpucolóban.

Jelenleg újra gyártják, mégpedig Békésen és Mezőberényben. Valószínű, hogy rohamosan elterjed majd újra, mint a „Másold le hét példányban! Nevadában Mike Simpson a sarokba dobta, és a tornádó elvitte a házát” – kezdetű levelek.

Limo pezsgőpor

KOJAK-NYALÓKA

A Kojak-nyalóka akkor mutatott a legjobban, amikor nem a szájüregben volt, hanem az ínyek mellett, így a gyerek eljátszhatta azt a hörcsögöt, akinek a pofazacskója tele van takarmánnyal. A csomagolása egyszerű volt, mint a kőporozott házak sormintái, ráadásul itt is a sárga és a bordóba hajló rózsaszín dominált.

A Kojak-nyalóka a népszerű amerikai krimi-saga után kapta a nevét, melyben egy kopasz zsaru (Telly Savalas) hol fegyverrel, hol pedig erőteljes ökölcsapások alkalmazásával bírta jobb belátásra az alvilág úri közönségét. Mellesleg nyalókázott.

A Kojak-nyalóka egy csokimáz borította, embert próbáló félkemény massa volt, mely cukrot, glukózsirupot, növényi zsírt, kakaóport, szárított tojásfehérjét, kristályvanilint és emulgeátort tartalmazott.

Miután nem kevés „nyelvtehetséggel” a nyalókáról leolvadt a csokimáz, olyanná vált, mintha Kojak zanzásított fejét szopogatnánk. Végül olyan lett, mint a rágógumi, azzal a különbséggel, hogy ezt nem lehetett fűjni.

Árusították közértekben is, de inkább afféle trafik-édesség volt, mint a cigirágó vagy a Dianás cukorka.

Számos gyerek a Kojak-nyalóka segítségével szabadult meg első tejfogaitól, mikor gyanútlanul ráharapott a félkemény, ragacsos anyagra.

A Kojak-nyalóka a kakasos és huszáros nyalókák kihívására adott urbánus válasz.

Kojak-nyalóka

VIRÁGOS NYALÓKA

A virágos nyalókát lányok szopogatták előszeretettel, fiúk nem blamázták magukat vele. A lányok pitypangkoszorúkat fűztek a házuk előtti villanyoszlop tövében, mosoly terült szét az arcukon, mikor a lemenő Nap felé tartották a nyalókájukat.

Szopogatásra színt váltott a kis virág, a fogyatkozó fényben pedig olyan árnyalatok jelentek meg a szirmokon, amilyeneket nem lehet kikeverni.

Mielőtt azt hinnénk, hogy a magyar cukoripar gyöngyszeméről van szó, felhívnanék a figyelmet a celofánon található kis címke beszédes feliratára: Roksové Lízátka s ovocnou prichuti.

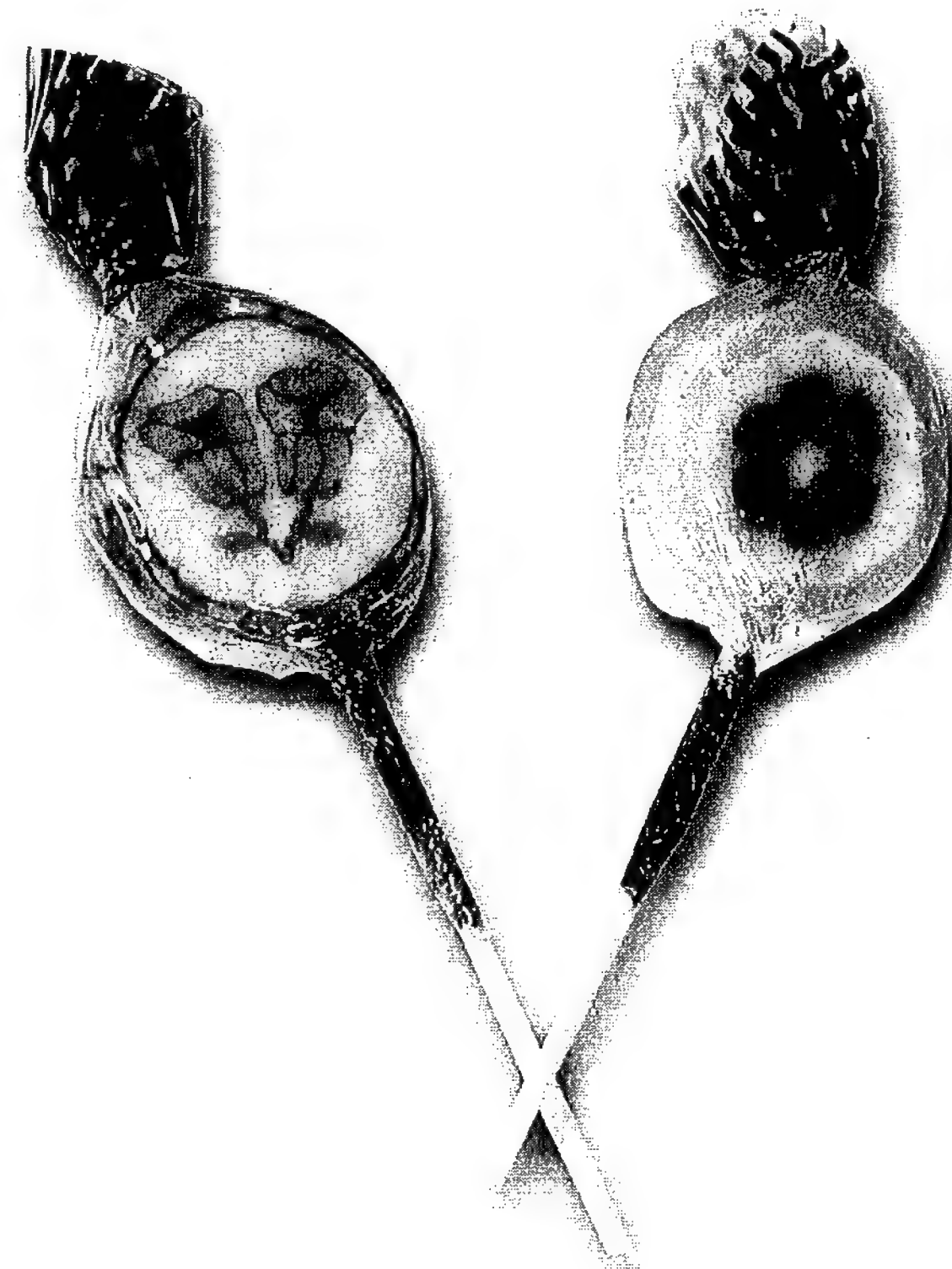
A már akkor is aktív lelki életet élő lányok eltervezték, hogy az esküvői tortájukon lesz Virágos Nyalóka is. A fiúk, akiket inkább bosszantott a lányok futó nevetése, akkor még nem számoltak a „csajokkal”. Nagyokat makaóztak és borjúztak a napfényben szikadó árok partján, nem gondolván arra, hogy egy-két év múlva ők is kitolatnak az evolúciós zsákutcából. Közben megjött az egyik anyuka a kenyérgyárból, lepattant a biciklijéről, és a lányoknak adott egy más mintázatú virágos nyalókát.

A környék megtelt vidámsággal és közvetlen törődéssel. A fiúk kicsit megijedtek. Ha feltűnt egy szülő, ösztönös pánikhangulat uralkodott el rajtuk, nehogy valami elfelejtett csínyért beköpjék őket a csajok.

A virágos nyalókának azonosíthatatlan íze volt, krumplibogárirító por és a citromaroma jutott a tesztelő eszébe, de mégis ízlett.

Szemben a Kojak-nyalókával, ezt nem lehetett összerágni, hacsak az ember nem akarta a későbbiekben mellőzni a fogsorát.

Hártyavékonyra nyalogattuk, amikor még mást nem lehetett. A végén át lehetett rajta látni.

Virágos nyalóka

KÓKUSZOS SZELET

Bár hivatalosan „Győri” a neve, mindenki „kókuszosnak” hívta. Győr jelképét, a vaskakast szerepeltetik a csomagoláson logó gyanánt, melyhez kosárfonat alnyomatott álmódott a grafikus. Kinek készült ez a csomagolás? Hogy a gyerekeknek nem, az biztos. Mégis: van benne valami titok, hisz a kókuszos hihetetlen népszerűségnek örvendett a hetvenes- és a nyolcvanas években. Sokan reggelinek, desszertnek is ezt ették, sokan direkt gyötörték magukat, és nem ették meg még a nagyszünetben sem.

A kakaós bevonómasszával készült töltött ostya – mint a neve is utalt rá – kókuszos ízű volt. Persze, kókusz nem volt benne, csak aroma. Ettől függetlenül a gyerekek egybehangzó állítása szerint ez volt a legfinomabb csoki. Mégis kivonták a forgalomból, immáron több mint tíz éve.

Van, aki azt is élvezte, hogy kitolta az alufóliából, mások szerint, ha nem rágtad szét, olyan érzés volt, mikor a tisztelendő atya nyelvedre helyezi a szent ostyát, miután meggyóntál egy kis brutalitást és némi bruhahát. Nem tudhattad, hogy a hátból kiálló Rotring töltőceruza káros az egészségre.

A kókuszos legfőbb konkurense, a Bajnok szelet, szintén eltűnt a csokoládéporondról. Konkurenciát még a Balaton és a Kismackó jelentett, de töltött ostyák közül egyedül a kókuszos bírt kókusz ízzel, ami akkor olyan unikálisnak hatott, mint a karácsonyi narancs. A mozi büféjében is árulták – némi izgalomfokozót jelentett a *Biztosan öljő Sárkánylady* előtt. Ahogy a napfelkelte minden reggel a meglepetés erejével hatott a madarakra, úgy lepte meg a gyereket mindennap a kókuszos finom íze.

Kókuszos szelet

SPORT SZELET

„Mártott szeletünk” a hatalmas almák mellett Mikulás-csomagok kötelező tartozéka volt. Előbbit utáltuk, mert csak a helyet foglalták a csokiktól.

A csoki csomagolása meglepően professzionális, egy sportújság fejléce is lehetne, naná, a Népstadion átadásának felfokozott örömeiben lepték meg vele az éhes szájakat. Talán nincs még egy édesség a Földön, amit építkezéshez köthetünk, kivéve persze a sarokházat.

Már az izgalmas érzés, ahogy az ember kitolja az alufóliából a mártott darabárut. Voltak, akik átfúrván, a karácsonyfára is akasztottak belőle néhányat.

A kép az ötvenes évek sporttelepeit juttatja eszünkbe, a lekaszált pályákat, a rozsdálló fémsorfalat, az aládúcolt focikaput, a szomszéd kertjének ribizlibokrában hónapok óta rohadó bőrfocit, a súlylökők betonkorongját.

Egy diszkoszvetőt látunk a papíron, előírászerű diszkoszhasználat közben, aki nem éppen egy Pheidiász, de még mindig elég csinos fiú.

Többen azt hitték kisiskolás korukban, hogy a fickó lába alatt szörfdeszka van – az ilyesmiket hívjuk a gyerekkor kapitális félreértéseinek. (Lásd: „Sose hallok olyan gyönyörű nótaszót, amelyet egy siheder nyikorogna”).

A régi idők csokija kicsinek mondható, terepszínű lévén, könnyű volt ellopni a közértből abban a korszakban, amikor a gyerek még saját használatra alkot törvényt.

Sport szelet

KISMACKÓ

A Kismackó nem volt akkora találmány, hogy köze lett volna az emberiség jövőjéhez, de az biztos, hogy bolygónk erősen behatárolt területén, Magyarországon az egyik kedvenc csokoládé volt.

Illetve a Kismackó nem is minősül csokinak, „kakaós bevonó masszával készült töltött ostyaszelet volt, mely tartalmazott aromát és etilvanilint. Ezek a korrekt közlések nem biztos hogy fokozták az étvágyat, de ezt mellékesnek tekintettük.

Már a mackó pofija is komoly csali volt. Ráadásul a nyakkendővel olyan Bodrogi Gyuszis lett, de megkockáztatjuk, hogy ez a maciforma inkább egy 30-as évekbeli Julius Meinl-kirakat dekorációjára emlékeztet, semmint a nagy orosz medve legkisebb fiára.

Tehát a Kismackóban megvan mindaz, amit gyűjtőnéven sikernek hívunk. Korrekt csomagolást, alacsony árat (1.80 volt sokáig) és korrekt ízt kaptunk a pénzünkért. Kicsi volt, mindössze 3 dkg (MSZ 20981), ezért egy olcsó bolsevista trükkel bármikor csórható volt a közértből, de valahogy a Kismackónak lelke volt. Ezt a gyerek nem lopta. Maga a maci az élő lelkiismeret szent állata is lehetett volna. Még a csokik kannibáljai sem loptak Kismackót.

A macik szeretetre méltó állatok. Kétségtelen, hogy a macis gyerekfilmek (Mackó Misi a világűrben, Füles Mackó) nem mutattak fel komoly akcióhányadost, de már-már vallásos rajongással figyeltük ezeket a mogyorónyi agyú kis lényeket. A tábori konyhas nénik sosem hagyták ki a kiránduló csomagból, ott lapult a SÍÓ zacskós gyümölcsle mellett.

Kismackó

ROBBANÓS CUKORKA

A gyerekkorban, amikor tökéletes boldogságban és igazmondásban éltek az emberpalánták, volt valami, amit a kölykök a paranormális jelenségek közé soroltak. A hetvenes évek fiai már nem dobták hanyatt magukat a Pepsi Colától, lévén hogy 3.50-ért bármelyik kisboltban megvehették. Vidám és tartalmas életüket viszont felkavarta valami, amit robbanós cukornak keresztelt el az ifjúság úri közvéleménye.

A „Pop Rocks popping candy” úgy pattog és bizsereg, mintha valami kemikáliát vett volna magához a gyerek. Mintha szerénádoznának benne a hallucinogén anyagok. A robbanós cukorkát nem érdemes lenyelni, pont az a tűzijáték a poén, ami a szájpadlásban történik. Semmihez nem hasonlítható érzéki aromarevű kezdődött a szájban. Mindenki megilletődött, mint macska a léghűtés aknája felett.

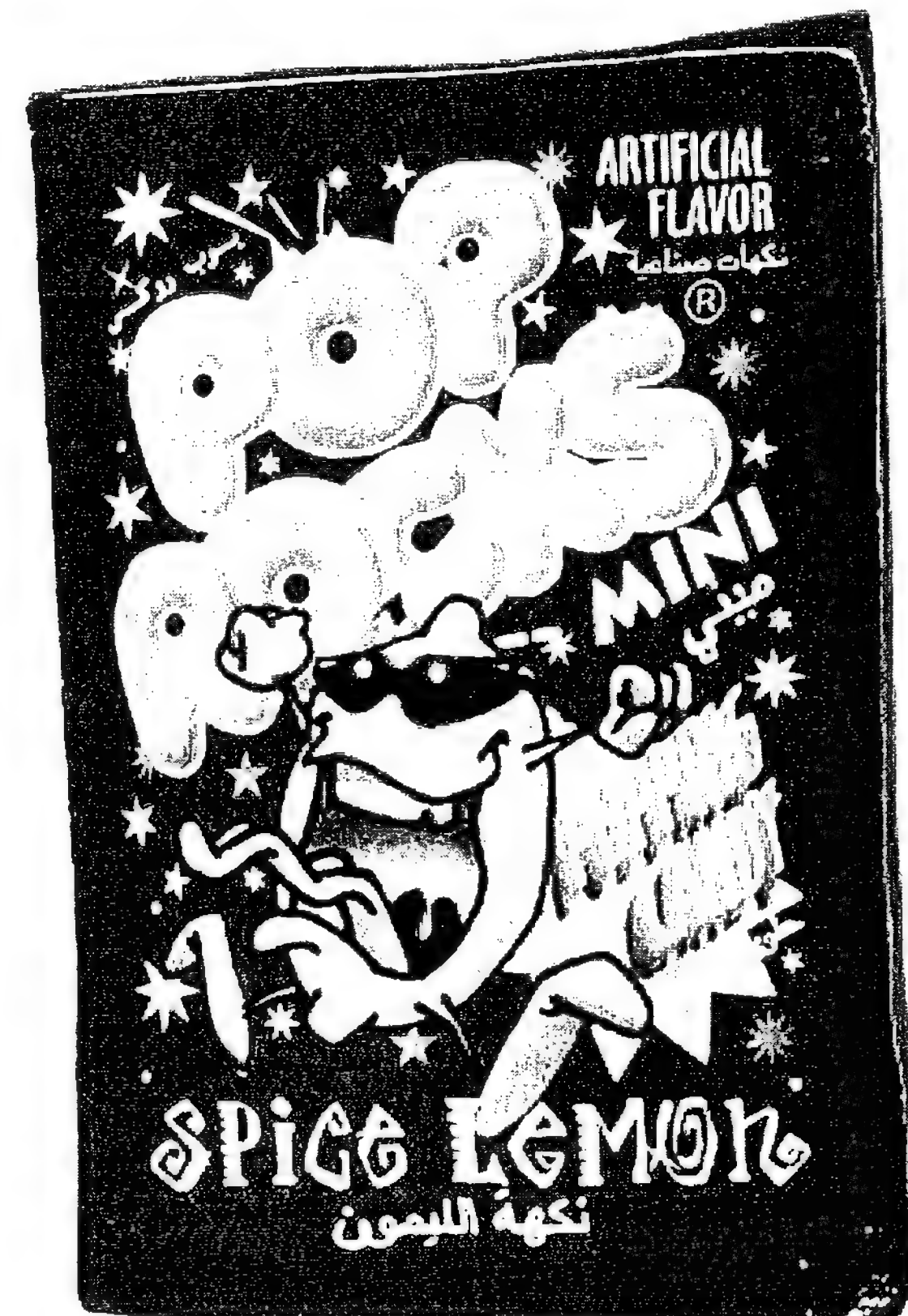
Pop is, meg rock is, tehát semmit nem bíztak a véletlenre a gyártók. Más ízlések rabjait is megcélozták. Valószínű, hogy egy szlovák petárdagyártó találta fel, de erre vonatkozólag nincsenek bizonyítékaink.

A robbanós cukorka ugyanúgy nyálérzékeny, mint a Limo pezsgőpor: nem szabad a tasakba dugni a nyelvet, mert összenyálazod a zacskó száját, és összezsugorodik a matéria.

Az ember valami miatt arra gondol, hogy Törökországban készült a termék, de nem: Barcelonában gyártják, ám ez mellékes. Megmaradt underground-édességnek, nem forgalmazza egyetlen élelmiszeripari láncolat sem.

A design a képregény-esztétikához és az LSD-bélyegek vidám kis grafikáihoz áll közel. Csillagok, pacák, vizuális kisülés. Egy napszemüveges citrompofa – a rótság minden kellékével megáldva – fénysebességre kapcsolva rohan a végtelenbe.

A gyerekek egy ismeretlen dimenzió bája jelent meg az arcán, és csak állt, mint egy behavazott iskolabusz. Spice lemon – ez kész, ilyen nincs!

Robbanós cukorka

GUMICUMI

Világos, egy tízéves gyerekben a komolyság nyomokban sem fordul elő, persze, hogy gumicumi fityegett a szájában. Vagy a szimatszatyorján (gázálcós katonai táska), ott azonban egyrészt a cumi kiszáradt, elmacskásodott, másrészt frankón beleragadt mindenféle azonosíthatatlan szösz.

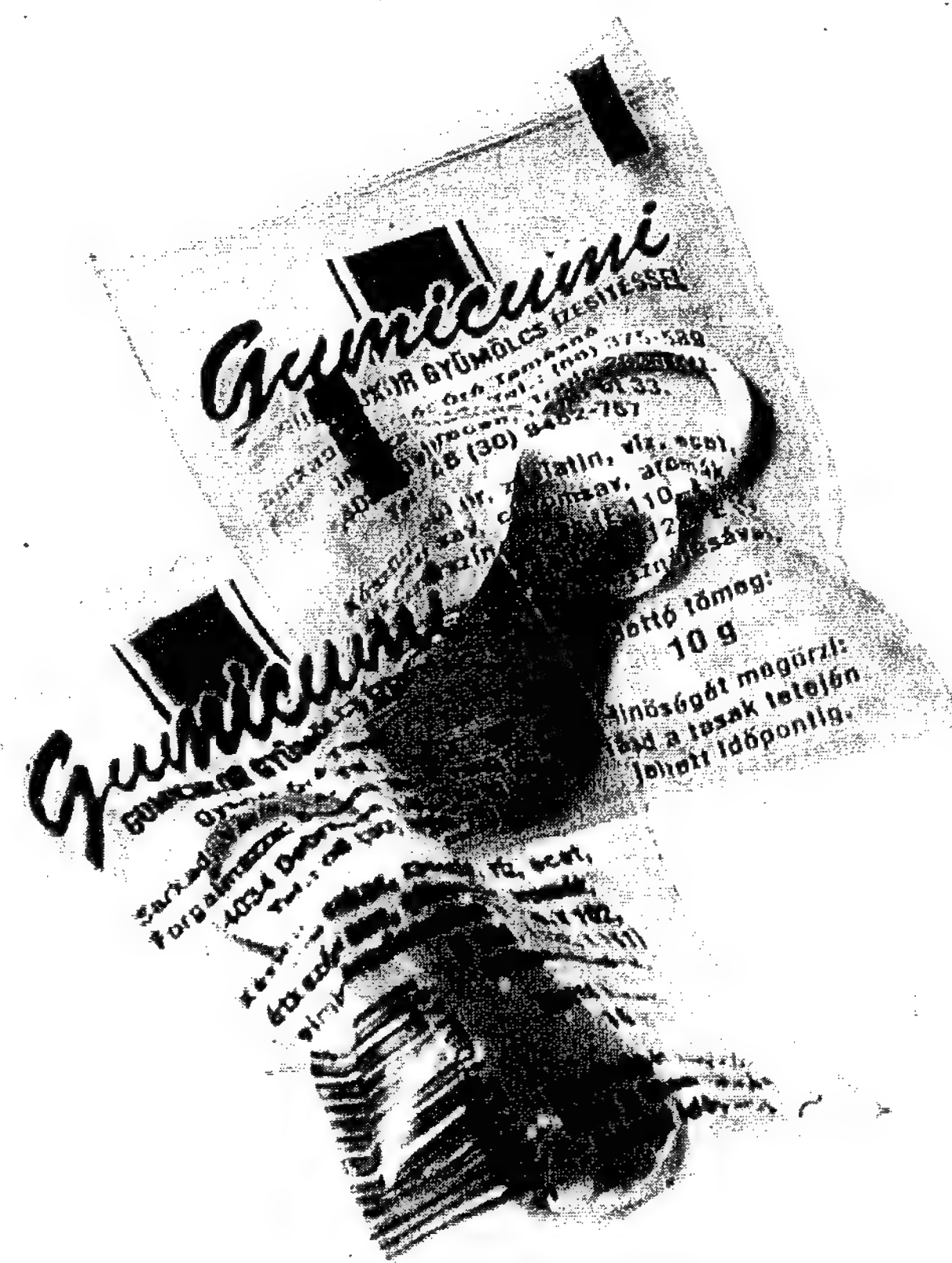
A különféle méretű lelki megrázkódtatások után (nem engedte el anyu a tízéves nagyfiút '80 őszén Beatrice koncertre, nem ért haza hősi hittanóráról a Tarzan kincse című filmre stb.) egy retardált mozdulattal szájába vette a kredencből előkapott gumicumit, amivel három legyet ütött egy csapásra: 1. Levezette a feszültségét. 2. Nassolt egy jót. 3. Bosszantotta vele a szüleit. Utóbbit úgy lehetett elérni, hogy a nyáltól fénylő zselatinbombát ki-behúzogatta a gyerek a szájában.

Prepubertás időkben, a bukások és gyors felépülések korszakában a gumicumi a lázadás szimbóluma volt. A nagyobbacska csöves lányok (7/b) már igazi cumival is kísérleteztek, merevvé téve ezzel a srácok lecsövesített Roy Rogers és Wrangler farmerjaiban pihegő hímtagjait, de az igazi cumit az alsó tagozat közvéleménye még nem poénnak értékelte, hanem cikinek.

A gumicumi íze leginkább a málnaszörphöz hasonlított, ha a gyerek kivette a szájából, különös fénye lett, már-már kristályszerűnek hatott. Három ízben árulták: banános (zöld), málnás (piros) és narancsos (narancssárga) változatban.

Egy nagy taps Békés megyének, mert a Limó pezsgőpor, a Kojak-nyalóka mellett a gumicumi még ma is ebben a megyében készül.

Az igazi hetvenes évekbeli gumicumi műanyag része szétszedhető volt, a mostanié már nem, és ha jól emlékszünk, a régi cumi hasznos anyaga is valamivel nagyobb volt. De ez legyen a legkevesebb. Maga a cumi éppúgy hasonlít egy kacsacsőrre, mint egy menő versenyautóra, és egy nyelvre is emlékeztet. Tehát a gyerek élete első nyelves csókját egy zöld színű valamivel követte el.

Gumicumi

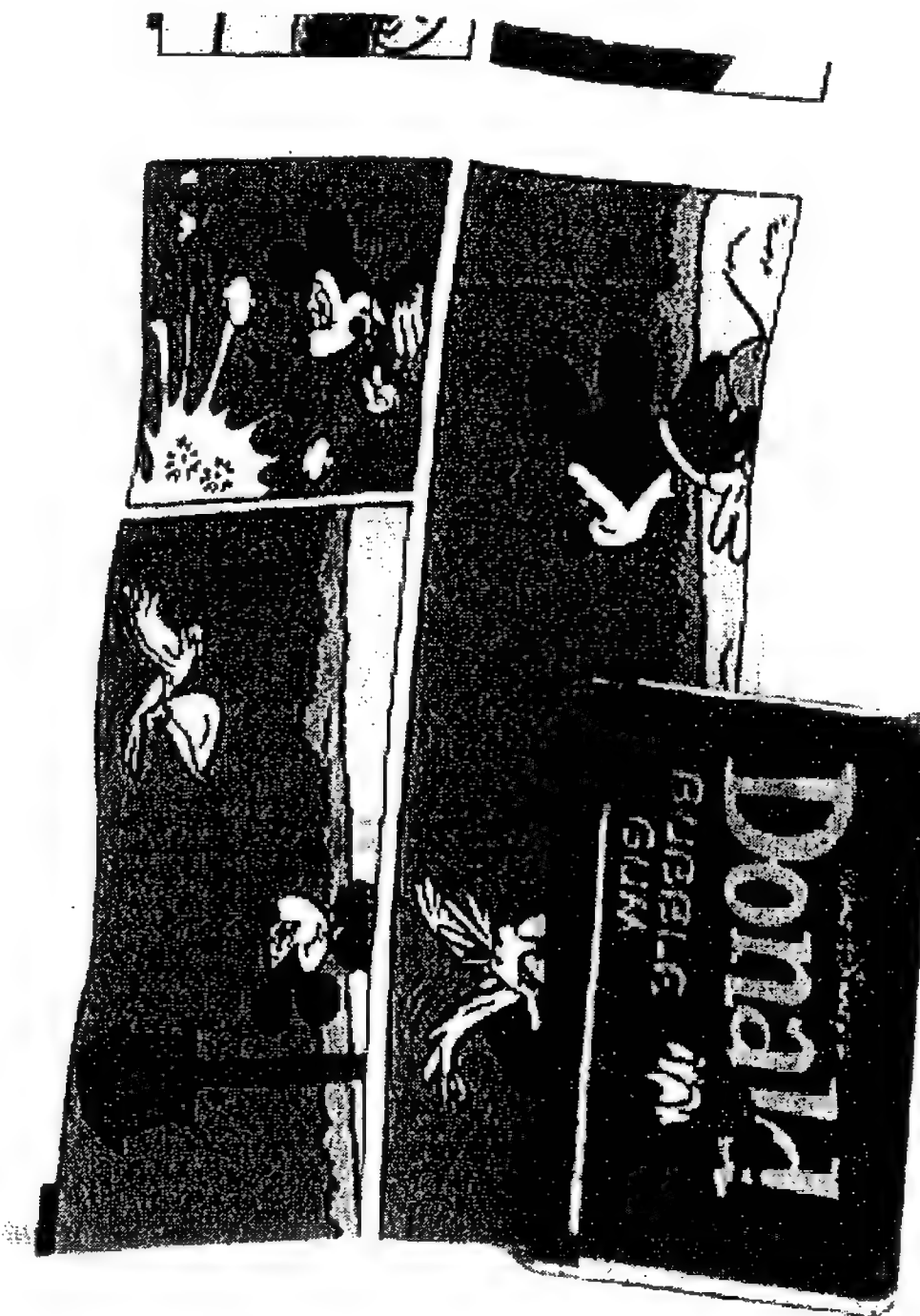
DONALD RÁGÓ

A Donald rágó a maga 5 forintos árával zavarba hozta a kölyköket, hisz a csemege rágógumik 2.90-be kerültek és ezzel négy fújható golyót kapott a páciens. A Donaldot nem lehetett olyan jól fújni, de a természetben semmilyen gyümölcsben fel nem lelhető zamat miatt nagyon kedvelték a gyerekek. Hiába volt kék, piros, zöld és sárga a csomagolásuk, az ízük tökéletesen megegyezett. Ami viszont meglepő: soha senki nem talált két azonos kis képregényt benne. Mert ha eddig nem mondtuk volna, a Donald rágó igazi családja a három, maximum négy kockás kis comics volt, melyekben korrekt kis történeteket meséltek el Disney-ék.

Bár Donald rágóként került a köztudatba, a Disney család más közszereplői is megjelentek a kis történetekben, például Miki egér vagy Foxi és Maxi. Boldog csodálkozással néztük a kis a rajzokat, és a legjobb sztorikat az ellenőrző könyv átlátszó műanyag füle mögé tettük, hogy valami öröme is legyen az embernek, ha előveszi a flepnijét. Ezzel viszont eltakarta az órarendet, de az nem számított, azt a gyerek úgylis fejből tudta.

Ha megtalálta a földrajztanár, elvette, ami gyerekektől függően különféle méretű lelki megrázkódtatással járt. „Ez okirat, fiam. Ha aláhamísítottad az intődet, kijön a rendőrség, mert az okirat-hamisítás!” Mikor egy kisegítő osztályba járó évvesztéstől elvették, csak ennyit szólt: „Szopj le, tanár!”

A többek között cukorból, gumibázisból, glukóz-szirupból készült „rágcsi” papírjait sokan gyűjtötték, sőt, akik már levelezésekbe bonyolódtak a csajokkal, annak ellenére, hogy csak nemrég keltak ki az iskolapadból, a borítékot megspékelték némi extrával, azaz matricákkal vagy egy-egy Donald-epizódos papírral.

Donald rágó

TRAUBISODA

A márkát elkerülte a lineáris termékbővítés, így a Traubisoda kizárólag szőlő ízben volt kapható, ami korrekt elgondolás, lévén, hogy a trauben szó szőlőt jelent. A Traubisoda kiváló íze és profi reklámjai miatt lett kultikus ital, a gyerekek egy pohár Traubi után úgy doromboltak, mint a kölyöktigrisek ebéd után.

Talán ez volt az első üdítő, amit a rendszerváltás után újra gyártani kezdtek. Házibulikon a komoly nosztalgiafaktorral bírók gyakran kérkednek azzal, hogy eléneklik az alábbi kis rigmust: „Amikor a felnőtt még csak kisgyerek / Akkor is kell tudományos ismeret / A természet ajándéka énnekem / Minden cseppjét külön élvezem. / Felfrissít sok hullám, buborék / Sok gyereknek soha nem elég / Épp ezért a legkedvesebb slágerem: Traubi, Traubi, Traubisoda.”

Ez úgy '75-től futott a tévében, de volt egy későbbi, hasonlóan sikeres Traubi-film, a „Traubit akarunk! / Gyerekek, talán inkább kérünk! / Traubit kérünk! / Hurrá!” Sőt, ha jól emlékszünk, még a P. Mobil is beszállt a Traubit reklámozók közé, az a zenekar, amely olyan őszinte, kőkemény nótákat tett közhírré, mint például a *Haj-sza*, vagy az *Utolsó cigaretta* vagy a *Csillag leszel*. A Traubisoda tökéletes lezárása volt azoknak a bécsi szeletes vasárnapi ebédnek, amelyeket a család véletlenül egy étteremben költött el.

A Traubi palackja iparművészeti remek. A betűtípus, a logó kör alakú sormintája, az üveg bordázata mind-mind ízlésépítő megfontolások eredménye. A gyerek, amikor monoszkópig állt a bál a tévé előtt, azaz Szilveszter volt, Traubival köszöntötte az új évet. A Badacsonyi Állami Gazdaság büszkesége annyira hozzá-nőtt a magyar néplélekhez, hogy ehhez képest meglepő: a termék eredendően osztrák.

Traubisoda

ET-ÜD

Feltűnő, hogy a termék nevében ott virít az ET felirat, míg a logóban látható tölgyfalevelek egy misztikus X-re emlékeztetnek. Ha ezen a vonalon indulnánk el, túl messzire jutnánk, és mégse mennénk semmire.

A málna-, narancs-, és szőlőlét tartalmazó butéliák egyik napról a másikra tűntek el a gondolákról, úgy, hogy senki nem vette észre. Csak a paradicsomlevet eltevő falusiak őrizték meg kollektív emlékezetükben.

A logó sárga pacájában jól kivehető egy pohár, illetve a buborékok és maga az ET-ÜD felirat. „Szénsavas üdítőital” – ezt gyöngybetűkkel írták rá, mintegy pozícionálva ezzel a célcsoportot. Általános iskola, alsó tagozat.

Az első reklámfilmben papírfalon átnyúló kezek kínálták a hűsít, de a második kampány volt az emlékezetesebb.

Az ET-ÜD volt talán az első hazai termék, melyet rock and rollal adtak el. A reklámfilmben szerepelt egy wurlitzer és egy Krisztály Krisztára emlékeztető jelenség, aki elcsacsogta az alábbi dalt: „Málna, narancs, szőlőlé..., ez az, amit minden nap frissen hűtve megihatsz / ET-ÜD, ET-ÜD, oh, oh!”

A lány, egy hajdan volt kor trónfosztott szépségeszménye, legalább olyan titokzatosan tűnt el a könnyűzene csillagegéről, mint az ET-ÜD a háztartásokból.

ET-ÜD

MÁRKA

Mivel a '70-es években nem léteztek hazánkban komolyan vehető sztárok és márkák, létrehozták a Sztár és a Márka üdítőitalokat. Sejthető sikerrel hívhattuk meg egy Márkára a csöppnyi kenyérboltnál sorban álló szomszéd fiút. Mert olyan ember nem létezett, aki ne szerette volna a Márkát.

A Márka nemcsak íze miatt maradt meg kollektív emlékeztünkben, hanem professzionálisnak tűnő kampánya miatt is. Küldj be 50 kupakot a Hegedű utca 9. szám alá. Az „Itt a Márka / Itta már ma?” rigmusos szlogen megtette a hatását, mert a palackok szaporán nyitogatása közben mindig volt valaki, aki elsütötte ezt a kis mondókát.

Volt egy reklámfilmjük, ami egy footballstadionban játszódott. A focista behúzza a Márkába, majd a gyönyörtől felröppen a lelátóra, a következő szöveg kíséretében: „Egy üveg Márka feldobja.”

A Márkát osztogatták építőtáborokban, focimeccseken a labdaszedő kölyköknek, de a ballagási banketten a gyümölcskrémes mellé is Márkát kaptak a nyolcadikosok. A Márka az érzelmi komfort része volt. Egyesek állítják, hogy a kismamák cumit húztak az üvegre, úgy itatták bölcsődés gyermeküket. Csak az volt gusztusos, amikor a bejárósok márkás üvegekben hozták a tejet tízóráira. Mert ugye, az Olympos palackban lévő tea nem volt képzavar.

Márka

SZTÁR ÜDÍTŐ

A Rákóczi úton, az Uránia mozi felett egy neoncsont árulkodik arról, hogy létezett valamikor egy Sztár névre keresztelt üdítőital. Hogy a filmsillagok miatt került a reklám pont az Uránia fölé, ezt nem lehet biztosan kijelenteni, de az biztos: a Sztár emlékeink kincsestárának becses darabja. A Sztár a Rónával és az Oázissal és a Meggyvérrel együtt az üdítőitalpiac második vonalába tartozott. Elképzelhető, hogy nem volt olyan jó a termék disztribúciója, és bizonyos régiók egyáltalán nem ismerték. Azokban a gyümölcsös ízekben volt kapható, mint a többi üdítő, de talán mesterségesebbnek tűnt az aromája. Viszont elvitathatatlan tőle, hogy az első magyar üdítőcsalád, amely megjelent a tonik ízzel.

A Sztárnak 1997 körül volt egy rövid másodvirágzása, megjelent néhány kocsmában, majd újra a ködbe veszett. Talán fel se tűnt az ivókban, hogy a Sztárt tíz éve kivonták a forgalomból, a törzsvendégek csak bámulták a palackot, mint alkoholistát az artézi kutat.

Kétféle üvegben hozták forgalomba. Az egyiken fehér alapon piros betűvel írták a termék nevét, plusz az ékezetből egy csillagot formáltak, ügyelve arra, hogy semmilyen más csillaghoz ne hasonlítson, legfeljebb a mosóporokon található NEU-felirat mögötti csillagszerű formára.

A másik palackon már annyira profi a betűtípus, hogy akár egy heavy metal zenekar is felhasználhatta volna a logója elkészítésekor.

A betűk kissé kidomborodnak, viszont a desingnerek nem alkalmaztak színeket a feliratozásakor. A kétdecis bordázott palackokon az volt a leginkább meglepő, hogy fonetikusan írták le az angol nevet, amire minden okuk megvolt – a helyesírási szabályzatban is így szerepel: sztár.

Sztár üdítő

CEZAR KONYAK

Azaz „vinjak”. A jugoszláv konyakok prémium-terméke sok szegedi számára azért is kedves, mert az ilyen piák csempészéséből vett lakást.

A Cezar konyakot kevesen itták, inkább a lakás díszé volt.

Ott állt a tévén vagy a szekrény sor valamelyik polcán, a Fa szappan mellett, az *Ez a divat Évkönyv '79* és az Újvidéken nyomott *Képes Biblia* között.

A hetvenes években reneszánsza volt a konyaknak. A vállalatnál konyak kíséretében közölték, hogy elmarad a prémium, konyak járt a kávé mellé, konyakot vittek a főorvosnak a boríték mellé kísérőnek.

A konyak-kávé kúra olyan lehetett, mint most a whisky-Red Bull kombináció.

Ha egy magyar bevásárlásokat eszközölt Jugóban, akkor Baltazár rágót, olasz farmert, szexújságot, licence-lemezeket és nem utolsósorban konyakot hozott. Cezar konyakot ugye, hisz a megoldást már akkor sem az üdítőitalok családjában kerestük.

Meglepő ebben a konyakos üvegben, hogy tökéletes a design-ja.

Egy korinthuszi oszlopfő látható a tetején, aranyszínűek a feliratok, kecses az üveg. Voltak persze olyanok is, akik rájártak az üvegre, és a végén teával töltötték meg a butéliát. Valószínű viszont, hogy a többség mind a mai napig nem bontotta fel. Tehát úgy vált az élet részévé, hogy azt se tudta a lakosság, hogy milyen is valójában. Talán attól rettegtek, hogy egy koponyarepesztő fejfájás lenne a végeredmény. Ha a Cezar konyak a Napoleon konyakot nyúlja, akkor a legrafináltabb koppintás, hisz a francia ital is a császár antik római karakterét hangsúlyozza.

Cezar konyak

FILTOL

Hogy vágni lehet a füstöt, az a Filtolra mindenképp igaz volt, hisz ez volt az első mentolos ízű, „aromásított” cigarettánk. (Később a 100 éves és a Sophiane is előállt ezzel az ízzel, de a Filtol maradt „a mentolos”.

Sok gyerek Filtollal „tanult meg cigarettázni”, mert élt az a legenda, hogy a mentol elnyomja a dohány szagát és a szülők nem érzik meg, hogy olyan bűdös a gyerek szája, hogy ősmocsarat tudna köpni az árokba. Büntudattal értünk haza a hittanóráról, olyan mocskosnak érzetük magunkat, mint egy agronómus Lada Nívája.

A Filtol design-ja egyszerűen tökéletes. A geometriai ábráknak egyszerre van rock and roll-felhangja, illetve kicsit úgy néz ki, mint egy luxus szakközépiskola folyosójának kövezete. A dobozban van valami vagányság, valami a zsebfésűs, bokszeres, Népsportos, olcsó rúzsos jampec-korszakból.

A Filtol olyan volt, mint a világ nyolcadik csodája. Egyrészt, mert tényleg mentol-ízű volt, másrészt pedig mert „átjött” a cigarettára vagánysága. Magunk elé képzelünk egy vajszerű kardigános szőke lányt, aki álmodozva mosolygott mellettünk, miközben mi egy beton villanyoszlopon elnyomtunk egy Filtolt. Laza csuklómozdulattal elhajtottuk a füstöt, majd azt mondjuk neki: babylove.

Vagy elképzeltünk egy zenekart, amely olyan gyülekezési hely, ahol mindenkinek kikerekedett szemű, babarcú, barna kleós hajú lányok dugják szájukba a Filtolt, majd úgy csókolnak, hogy átvéve a füstöt, letüdőzik azt. A Filtol valójában baromi erős volt, de a mentol miatt nem éreztük annak. A Rege testvére volt, és a Román meg a Sophiane közé lehetett pozicionálni. Akkor vesztett a varázsából, mikor a Sophiane is előállt a mentolos ízű cigarettájával. Aztán a rendszerváltás idején, mint oly sok mindenről, a Filtolról is elfeledkeztek.

Filtol

FECSKE FÜSTSZŰRŐS CIGARETTA

A fecske az egyik legkedvesebb madarunk. Az első osztályos olvasókönyvben az „f” betűt ezzel a pompás kis állattal szemléltetik.

A fecske mint toposz. Nyár végén a villanypóznákon gyülekeznek.

A fecske hasznos madár, elkapja a kártékony rovarokat. Az ereszt alá fészkel, vagy a szerszámos kamra villanykörtéje köré építkezik, vagy a buszmegálló WC-je fölé.

A fecskéről, mint nemzetkedvenc madarunkról éppúgy elneveztek egy cigarettát, mint az egyik legnépszerűbb virágunkról, a tulipánról.

A Fecske cigaretta karrierje olyan ívet írt le, mint amelyet maga a fecske megtesz. Egyszer csak megérkezik, népszerű lesz (1989-ig), majd eltűnik, áttelel valahol (1996-ig), majd újra megjelenik (1996-98). Most úgy tűnik, megint eltűnt a látókörünkől.

A márka újbóli bevezetése nem lehetett sikeres, nem tudni, miért.

Az eredeti Fecske a honi design-kultúra egyik csúcsteljesítménye. Elegáns, mértéktartó, kék és a sárga színekkel operál, ettől függetlenül valahogy mégsem lett ízléstelen.

Egy háromszög (istenszimbólum) előtt röppen el maga a madár, jól eltalálták a betűtípust is, minden rendben van a termékkel. Tiszta érzések, tiszta égbolt. Fóliába és alufóliába csomagolták, egy aranyszínű szalag mentén lehetett felbontani.

Már gyerekkorunkban feltűnt, mennyire rövid egy-egy szál cigaretta és hogy harmonikászerűen szétszedhető papírfilterrel készültek. A Fecskét Lágymányoson, Egerben és Debrecenben is gyártották, 4.40-be került.

„Füstjük közömbös, kissé csípős és kaparó, jó égőképességű cigaretták.”

Melós, de vagány cigi volt. Az embernek az alultáplált érzelmi élet, a hónaljzagú striciingek, a napszitta beton és a kispresszók jutnak eszébe róla.

Fecske füstszűrős cigaretta

MUNKÁS

A Munkást már név alapján is megpróbálták „pozicionálni”, de inkább a parasztok szívták. Téesz dolgozók álltak a kukoricaszárító mellett, és a szövetkezet sáros benzinkútja felé pöckölték a mezítlábas bagót.

A kóválygó füstből előlépő borostás állatgondozók nagyot integtek a cukorrépa aratásában serénykedő IFÁ-soknak. A zúzalékkavicsos és lószaros úton átfutott a szél, majd hőseink bementek a raktárba Ultra derm kéztisztítót és egy új villanyszerelő bakancsot igényelni.

A Munkást csak poénból próbáltuk ki. Ugyanolyan virtus kellett hozzá, mint a csapágyevéshez vagy a tüsszentőpornak becézett súrolószer felszippanthoz. Munkást letüdőzni majdnem akkora hőstettnak számított, mint az iskola raktárából ellopni a légpuskákat. A Munkás – mint minden füstszűrő nélküli cigaretta – huszonöt szál nikotinrudacskát tartalmazott, szemben a filteres cigik 20 szálával.

A Kossuth is ugyanaz a kategória volt, viszont érdekes, hogy a mezítlábas Symphonia valamivel „elegánsabb” terméknek bizonyult, azt tanárok is szívták. Barna és zöld színe adott némi eleganciát a Munkásnak, de „A dohányzás káros az egészségre”-felirat ezen a márkán kissé viccesen hatott.

„A debreceni dohánygyár terméke, alacsony minőségi osztályba sorolt dohányokból készül. A cigaretta kitöltése nem egyenletes. Gyenge az égőképessége, kocsánytartalma sok esetben túllépi a maximális értéket.”

Egy fogaskerék volt a logója, mely később a Neue Slovenise Kunst-nak lett a jelvénye. Nehéz elképzelni, hogy a szlovén képzőművészek Munkást ropogatva várták az ihletet.

Külön kaland volt elzarándokolni valamelyik foszladozó erdő széléhez, figyelni, ahogy az erdőbe varjúcsapat bukik, kipróbálni a Munkást és a barna színű Corvinát, a 100 évest és a Szuper nevű cigit, melynek „kemiszorpciós ventilációval” ellátott filtere volt, figyelmen kívül hagyni a gravitációt, az esős időt, és hármassokat hozni haza másnap az iskolából.

Munkás

MILDE SORTE

A Milde Sorte a Kent mellett maga volt „a nyugati cigaretta”, pedig a szomszédos Ausztriában készült, majd a licencet megvette az Egri Dohánygyár. Gazdagságot, eleganciát sugárzott. Volt rajta minden, címer, korona, két oroszlán, de valójában a piros és az arany színek érzéki játékanak volt köszönhető, hogy a cigaretta tasakja mindenkit megigézett.

Volt idő, amikor nem a Marlboro volt a megfizethető státuszszimbólum, hanem Milde Sorte-t szívtak a taxisok, a diszkósok, az elegánsabb pedagógusok és a táborozó gyerekek. Igen, valahogy a nyári táborokban, valahol a Mátrában került elő, mikor kimásztak a srácok a sátrakból friss levegőt és Milde Sorte-t szívni, kitárgyalván az első nyolc napon túl gyógyuló szerelmüket. Ez abban az időben volt, mikor a fákat és a madarakat nemzeti parkokba gyűjtötték, és táborhelyeket hoztak létre, hogy a fiatalok megszemléljék azokat. De ha lementek Lillafüredre, akkor is Milde Sorte került elő. A srácok üldögéltek egy teraszon, szürcsölték a kólát és figyelték a tavat, ami olyan volt, mint egy fényes vízpajzs, mely megfordul képzeletbeli tengelye körül.

A Milde Sorte a megfizethető prémium-termék volt, a 16 forint körüli árával (1975) komoly alternatívát jelentett a Dunhill, St. Moritz, Rotmans cigarettákkal szemben, nem beszélve arról, hogy az utóbbiak nem is nagyon voltak kaphatók a presszókban, nem úgy, mint a Milde Sorte. „A füstszűrője alatti lyuksor, az úgynevezett klímazóna arra szolgál, hogy azon keresztül több levegő jusson a füsthez, csökkentve ezzel a nikotin mennyiségét.” Mivel elegáns volt a csomagolása, gyengébbnek gondoltuk, mint amilyen ténylegesen volt. Pont olyan nagy volt a kátrány- és a nikotintartalma, mint egy átlagos cigarettának, de az illata...! Azt gondoltuk, egy olajzöld Jaguarnak lehet ilyen az illata, az anyósülésen egy csúcsnénivel, amint száguld a svájci Alpokban, miközben maga Fantomas üldözi a gépet.

Milde Sorte

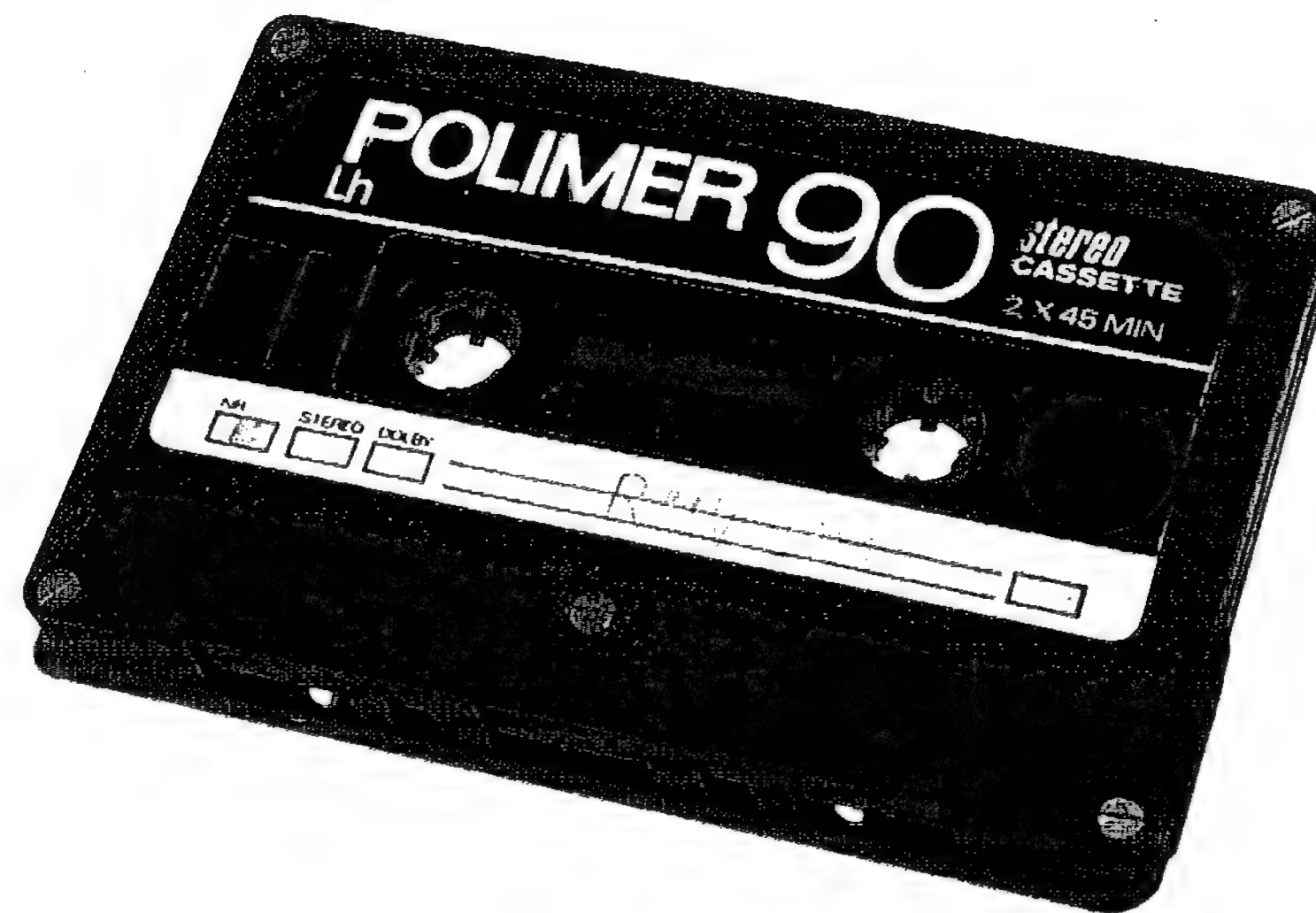
POLIMER KAZETTA

A Polimer kazetta már az első széria legyártásánál elavult modell volt. Lejárt szavatosságú design, közepesnél valamivel gyengébb hangminőség – mindez abban a korban, amikor tájékozódási pontként már kéznél voltak az Agfa és a TDK termékei. De egy biztos: az MK 27-essel, majd a SANYO-t nyúló MK 29-essel abszolút kompatibilis volt. Ipari hulladékként kerültek forgalomba, csak nem vettük észre.

A Sokol rádióban ropogó rockzenéhez képest mesésen jól szólt. A Polimer kazettának kimondottan ipari jellege volt, hisz például a szigetelő szalagok is ilyen márkanéven futottak. Arra mindenestre jó volt, hogy az ember felvegye a rádióból például a *Rockújságot* vagy az identitásukat kereső audiovadász kamasz értelmiségiek a rádiójátékokat.

A Polimer logója egy kettévágott kör, ami a jin-jang kettősségére utal, ebben az esetben arra, hogy jó minőséget akarsz, de sz*rt kapsz. A vágyak és a lehetőségek harcában a lehetőségek győzedelmeskedtek. Az ok és okozat nem állt abban a szigorú archaikus viszonyban, ahogy azt a görögök elképzelték. Az ember a boltban olyan tanácstalan volt, mint a fűzfa, aki nem tudta eldönteni, hogy kilépjen-e a tsz-ből és beálljon-e álomnak. Mert a TDK már akkor is 180 forintba került (és azóta sem emelkedett az ára, ami relatív gazdasági csodaként is értelmezhető), míg a Polimer csak 47 forintért kínálták. Nem jelölték rajta, hogy melyik az A és a B oldala – azt a vevőnek kellett egy kis rubrikába beírnia, ahogy beikszelhettük azt is, hogy stereo, ami 1980-ban kissé valószínűtlennek tűnt.

A Polimer kazetta újradrótta az ember agyát, de a legnagyobb jótéteménye az volt, hogy ha beszereztük a kazettára felvett anyagot hanglemezen, újra felfedeztük a zenét.

Polimer kazetta

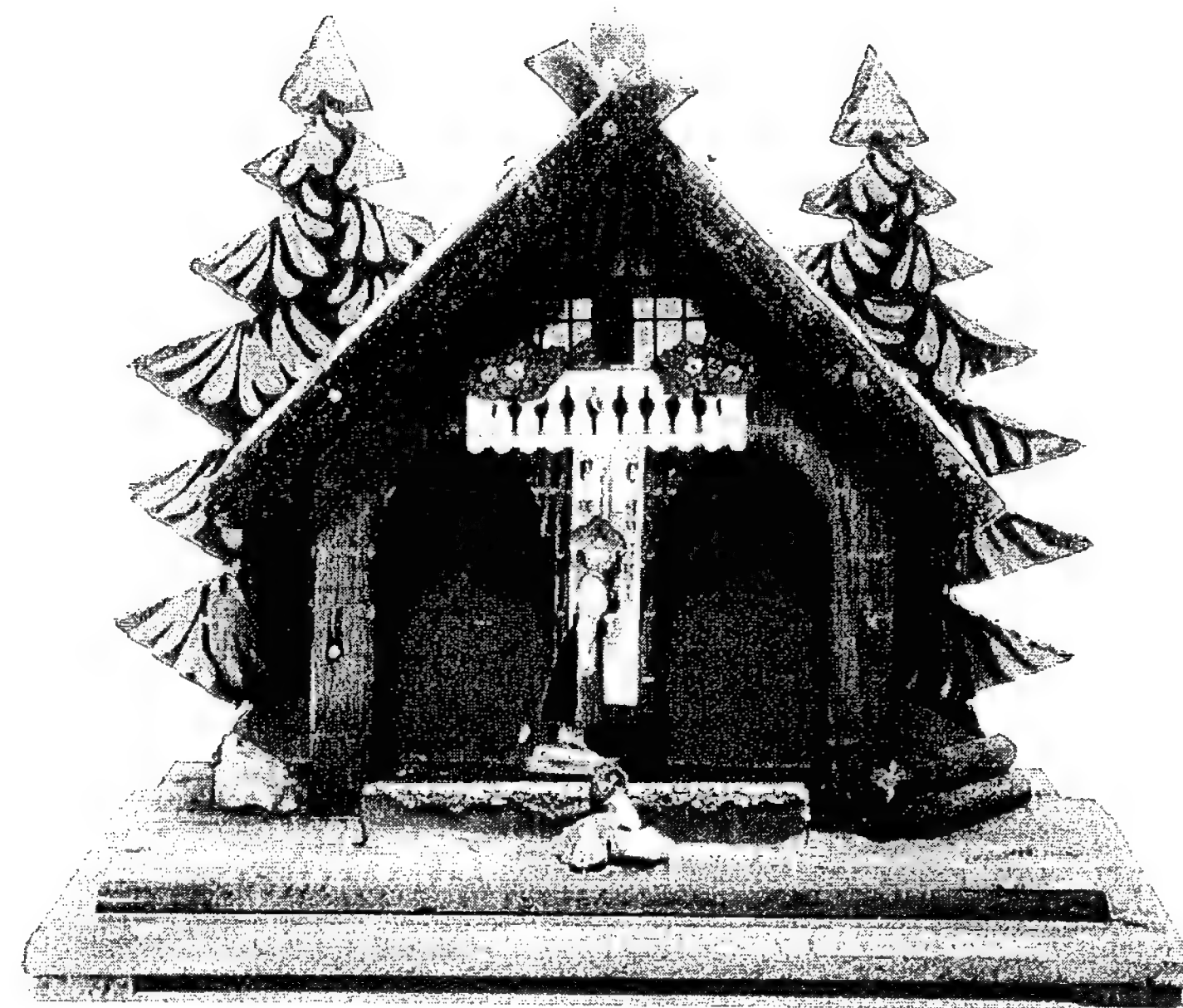
HŐMÉRŐS HÁZIKÓ

Mintha egy villanyvasút-terepasztal kiegészítő tartozéka lenne, de nem. Igazi német házikó, melyet egy sziklaélen fedezhetünk föl egy vegyes erdő fölött, miközben 180 km/órás sebességgel haladunk az esős Észak felé egy végeláthatatlan autópályán.

Használati utasítás: „Az időjárásjelző házacska levegős helyen kell elhelyezni. Szép idő esetén a tetőn lévő csap kifelé fordítja az asszonyt, illetve rossz idő esetén a férfit. A beállítást csak egyszer végezzük. Készítve az NDK-ban.” A kis csapról mindenki azt hitte, hogy gyertya, amit meg kell gyújtani.

Ízig-vérig német házikóval van dolgunk, keresztgerendával, erkéllyel, muskátlival, fa- és kőrakással, népviseletbe öltözött bácsival és nénivel. Kőperemek melletti hatalmas gombákkal és még nagyobb fenyőkkel, melyek fölött (bizonyára) varjak pörögnek. Pontos hőmérésre alkalmatlan volt (csak mínusz 4 °C-ig mért), ráadásul diszkriminálta a férfit, mert ugye az erősebbik nem jelen esetben a pocsék idő szimbóluma. Ennek most is megvan a megfeleltetése a konyhafolklórban, lásd az „1. pont: A feleségnek mindig igaza van. 2. Pont: Ha nem, akkor az 1. pont lesz érvényben”-típusú szuveníreket.

A kakukkos órával távoli rokonságban lévő hőmérőnk egy mutatványt tudott, de egyébként a fiatal párocska hallgatott, mint az úri szabók, szájukban egy marék gombostűvel. A folyosón díszes lopótökök között virítottak, a kis figurák mögött egy kiszáradt légy aludta örök álmát. Csak akkor rezzent meg a pár, amikor hirtelen zúgni kezdett a hűtőszekrény.

Hőmérős házikó

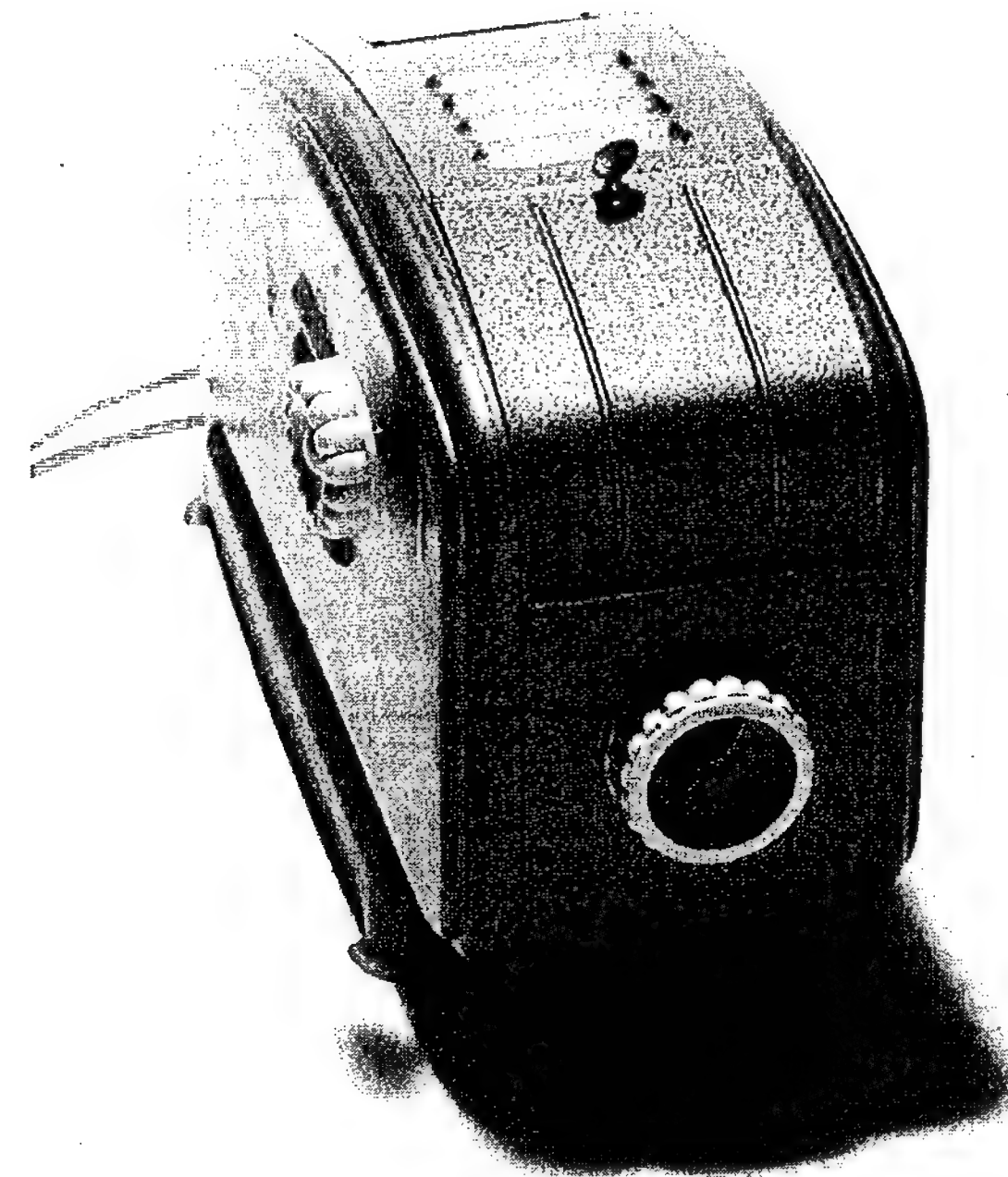
DIAVETÍTŐ

Gyerekkorunk laterna magicája. A vetítő meleget adott, mint egy fülledt erdő belseje, árnyjátékra is kiváló volt. Karvastag indákat vízionáltunk, rettegtünk, nehogy arra legyünk figyelmesek, hogy valaki hátba szúr minket. Mert a diafilmeken a banyáknak olyan szörnyű bibircsókok éktelenkedtek az orrukon, melyek előrébb hozták a világvégét – legalábbis akkor így gondoltuk. Persze, a diafilm egyáltalán nem félelmetes, főleg ha olyan csodákat nézett meg a gyerek, mint a *Cili Cica a tejúton* vagy a *Telhetetlen méhecske*.

A készülék fémteste olyan volt, mint egy Verhovina kismotor tankja – ráadásul a méretük is megegyezett. Két műanyag rész található a szerkezeten. Egyik a nagyítólencsét fogja keretbe, a másik maga a tekerőgomb.

A vetítő lilás, zöldes és kékes színben volt kapható. Minden oldalán egy-egy szellőző található, ugyanis percek alatt felforrósodott a gép. Csak felnőtt felügyeletével használható – hirdette a felirat, de ezt az intelmet csak az óvodában tartottuk be – ott is csak azért, mert nem tudtuk elolvasni a képek alá írt szöveget.

A diafilmben volt valami titok. Saját képi világa volt, a rajzolók ízlése sokszor eltért a könyvillusztrátorokétól. A napfény élesebb, az ég tintakék, az árnyéknak is van árnyéka. Valahogy konzervatívabbak voltunk, ha diafilmről volt szó. A *Hamupipőke*, a *Csipkerózsika* és *A rendíthetetlen ólomkatona* volt a sláger. *Makk Marci* vagy a *Közlekedj okosan!* már nem jött be annyira. A legizgalmasabb az volt, amikor az egyenetlen fal kissé megváltoztatta az egyébként is túlvilági arcú figurákat, a vetítő és a függöny réseiből beomló együttes fény olyan dolgokat világított meg a levegőben, mint például a por, vagy az évekkel azelőtti hengermin-ták a falon.

Diavetítő

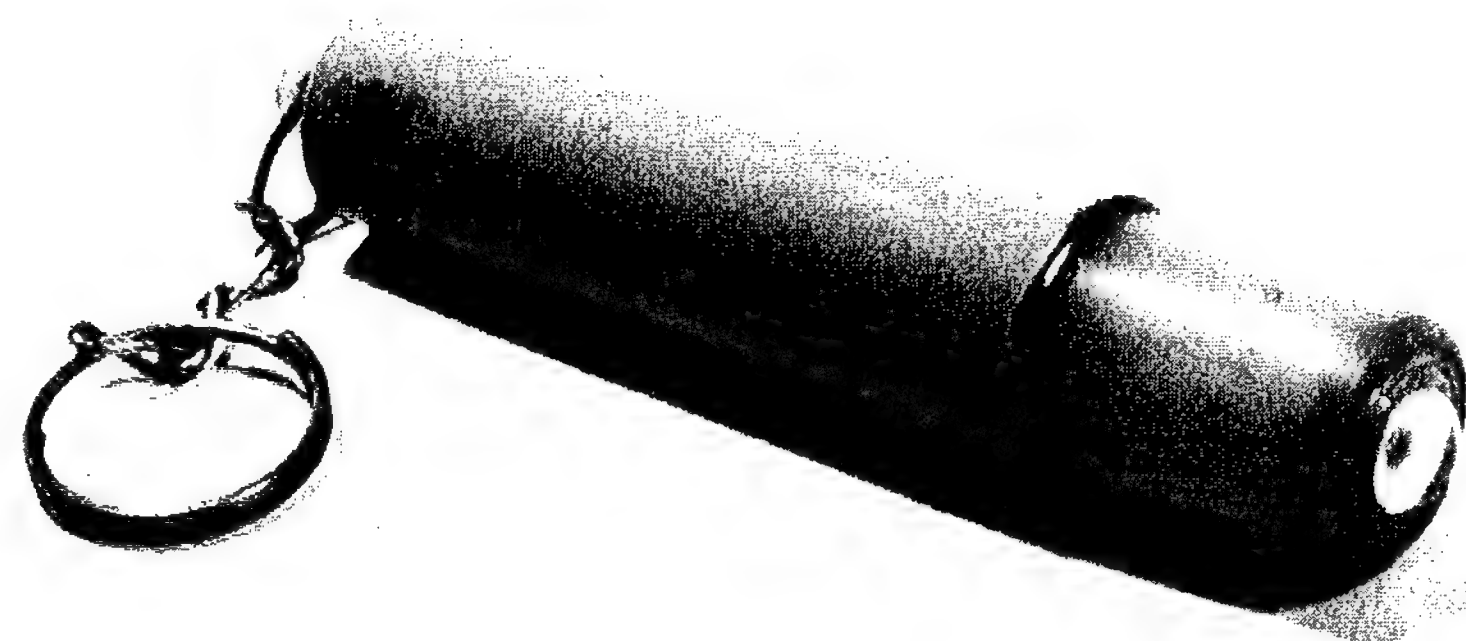

MINI ZSEBLÁMPA

Első ránézésre tűkészletnek tűnik, behelyezhető cérnaorsókkal, de valójában zseblámpa. A zseblámpa normális esetben arra volt jó, hogy ha a DÉMÁSZ ideiglenesen felmondta a szolgálatot a nagy vihar miatt, akkor legyen mivel kibotorkálni az aranyesőbokorhoz pisilni. Másodsorban zseblámpával nézték meg a hajnal fél 5-kor kelő bejáró dolgozók, hogy hány óra is van. A gyerekek a Warta rúdelemes elemlámpát részesítették kitüntető figyelemben, lévén hogy azzal fénykardozni is lehetett.

Ha bunkert készítettek a gyerekek a határban, zseblámpát reggel tízkor is vittek magukkal, mert bunker elképzelhetetlen volt nélküle. Logikusnak tűnt, hogy ha táborozni ment az a gyerek, akkor is vitt magával valami világító alkalmatosságot. Ez a cigaretta mellett a zseblámpa volt. Táborba kis kést, kis szappant vitt a gyermek, természetes volt, hogy a zseblámpája is kicsi volt. Annyi fényt adott, mint egy szerelmes szentjánosbogárpár, de arra pont elég volt, hogy szájba véve ráijesszenek a szomszéd sátorban alvó csajokra, akik közül többen birtokolták a „jól tudnak smárolni” kitüntető címet. Löktük a „sötét vagy, arcmegevilágításra van szükséged” dumát.

A tábori rendőrség szerepkörében, eljátszhattuk azt a rendíthetetlenül tahó zsarut, aki lefekvéskor Miatyánk-mormolás helyett a gumibotra köp, de ez ellentmondani látszott azzal, hogy '81 körül a csavargói pálya tűnt számunkra a legszimpatikusabbnak.

Mini zseblámpa

SOKOL 403-AS RÁDIÓ

A Sokol rádió logójában valami madár fénysebességre kapcsol egy kövér hasú felhő előtt. Ezt csak azok láthatták, akik leszedték a rádióról a bőrkötést. A Sokolnak nincs antennája, ellenben fülhallgatóval szerelték fel. A vajszerű kis gombocskára olyan hatást keltett, mintha fülzsíros lenne, így nem volt az embernek gusztusa használni.

Megszokott látvány volt a befőttes gumival a rádióra erősített nagy zseblep, illetve a kerékpár lámpájára illesztett Sokol. A jó gazda kivitte a háztájiba, mikor ment krumplifészkét ásni, miközben szólt a Mit üzen a rádió, vagy a Miska bácsi leveles ládája. Két hullámsáv jön be rajta, az LW és az MW. Utóbbin fogható a Kossuth és a Petőfi. A 3. műsort, a később Bartókra keresztelt adót hiába kerestük, de tiszta idő és megfelelő csillagállás esetén bejött az Amerika Hangja.

A gyerek néha becsempészte az iskolába, majd kiment óra közben a WC-re, hogy meghallgassa a *Tánczenei koktélból* (szerkesztő: Csiba Lajos) a P. Mobil *Forma-1* és az Edda *Álmodtam egy világot* című kompozícióját.

A 0.53-nál a Kossuth, a 0.90 körül a Petőfi található.

A Sokol családtag volt. Ha vízaknát ástak a rokonok, ha a meggyet szedték le a trágyadomb melletti fákról, ha napoztak a gyerekek a blokktelek melletti sóderkupacon, a Sokol mindig jelen volt. Semmi nem ártott neki, sem a por, sem a homok, sem a víz, sem a villám. Ha a szomszéd fönnfelejtette a padláson, és három nap múlva véletlenül rálelt, a kis Sokol ugyanúgy zümmögött tovább.

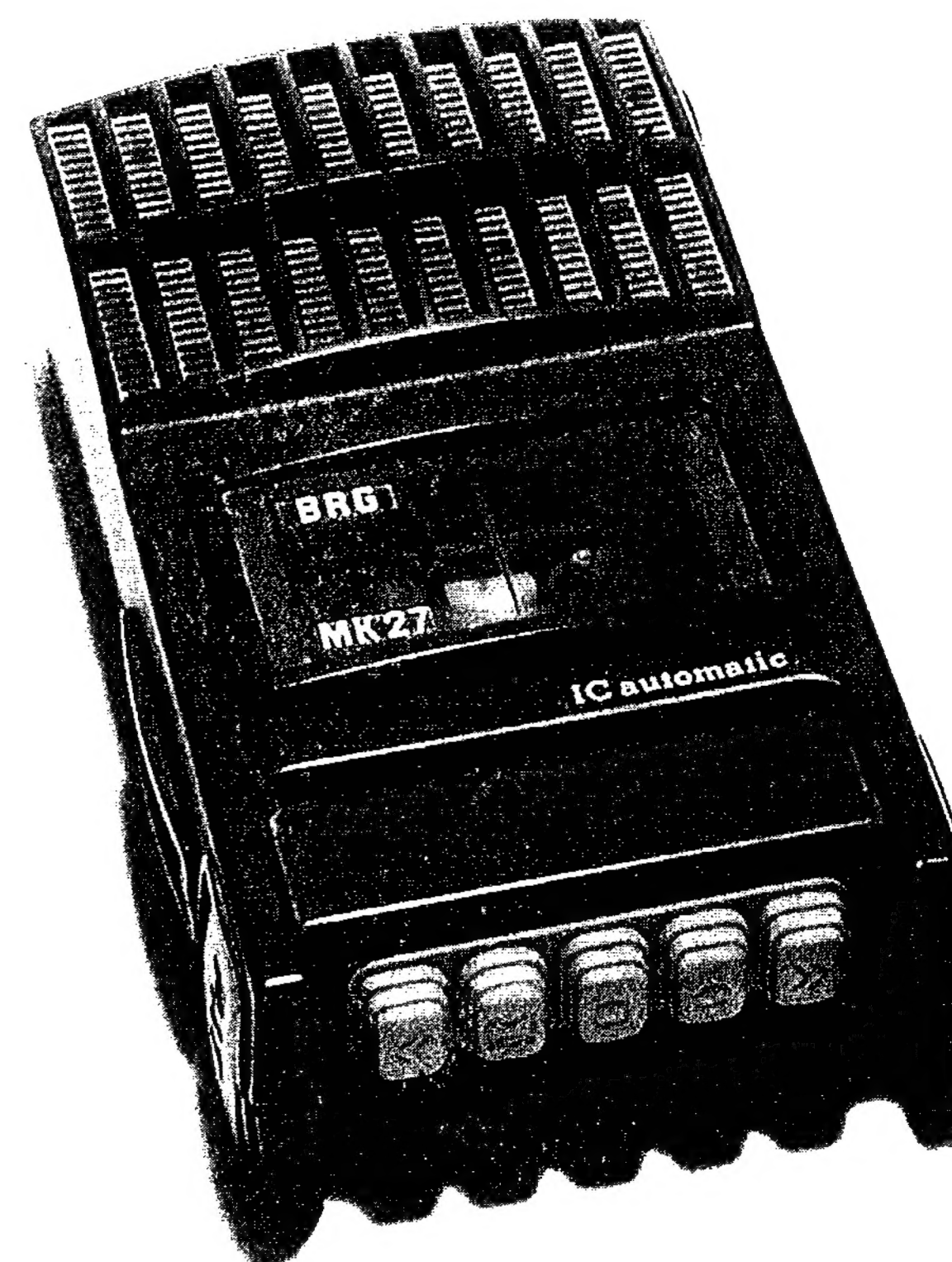
Sokol 403-as rádió

MK 27-ES MAGNÓ

Bizonytalan, összetett érzés kísérte az MK 27-es ki-be kapcsolását. Egyfelől mert nem nézett ki rosszul, viszont borzalmas volt a hangminősége. A készülék legfőbb jellegzetessége a narancssárga gumigomb. A BRG logót még könnyű volt megfejtetni, hisz a *TV Börze* című műsorból mindenki ismerte a BRG-gyárat, de az mindörökké titok marad, hogy mit jelent az *IC-automatic* felirat. A fülét ki lehetett tolni, a két oldalt található PAT gomb segítségével. A hangszóró fölött 3D-ben türemkedik elő a műanyag bordázat.

Az MK 27-es fekete és olajzöld színben került forgalomba. Alapfelszereltséghez tartozott a külső mikrofon és egy 5-ös tuel csatlakozó, amivel csak az volt a probléma, hogy a lemezjátszóba 3-as tuel kellett, így az ember azt a történelem előtti módszert alkalmazta, hogy egymás mellé tette a két berendezést, melybe menthetetlenül belehallatszódott a kakukkos óra. Egy aranyozott felirat árulkodik a készülék hátlapján, hogy a magnó 2050 forintba került, amit csak a halmozottan előnyös helyzetűek tudtak megvenni, lévén 1979-ben egy havi fizetés nem mindig érte el ezt az összeget. Az MK 25-öshöz képest komoly előrelépés, hisz az előre- és hátracsévlő gombnál nem kellett folyamatosan a gombon tartani az ujjunkat. Tekert magától. Hangszínállítás nem létezett, a hangerő-gomb a készülék oldalán volt található. Nem létezett az a profi rögzítés, ami ne rezonált volna be, ha kicsit hangosabban akartuk hallgatni.

Menőségét nem őrizte meg korlátlan ideig, mert pár év múlva piacra dobták az MK 29-est, nem beszélve arról, hogy egyes családokban a diszkólámpák mellett feltűntek az igazi hifi-tornyok.

MK-27-es magnó

TESLA LEMEJÁTSZÓ

A szürke műbőrborítású készüléknek Supraphon GE O71-es volt a pontos elnevezése, de mindenki csak Teslának hívta. Csehszlovák aranykor 24 karátos fejezete kapcsolódik ehhez a masinához, amin nemcsak hangerőt, de magassat és mélyet is lehet állítani. Sokszor kiraktuk a hangszórós fedelét az ablakba, döngött az AC/DC *Highway To Hell* című klasszikusa, miközben a délutáni fény megült az ablakok sarkaiban.

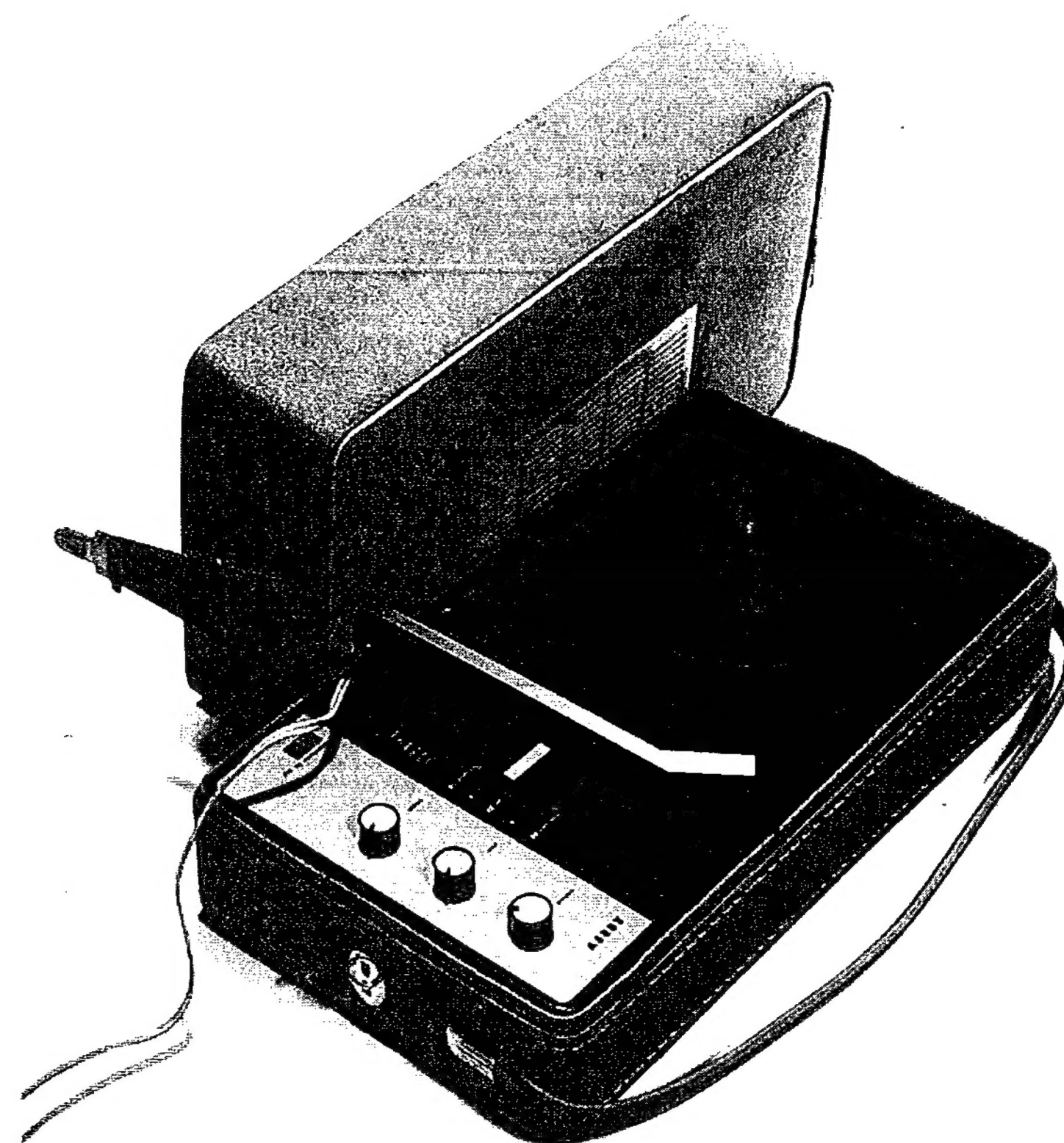
Nemcsak 33-as és 45-ös fordulatszám volt a készüléken, hanem 16-os is. „Két watt kimenő-teljesítményt szolgáltat az apró erősítőt és doboztetőt tartalmazó készülék. Nincs karemelője, se liftje, ráadásul a magas hang színszabályzó-kiemelése alacsony.”

Nesze minden, fogd meg jól! Olyan, mint egy kezításka. Van füle, vannak csatjai. Korongja gumiból készült, a lemeztű háza piros színű. Ha lejárt a lemez, a kar nem ment vissza a kiindulóállásba, de legalább kikapcsolt a gép. Viszont ha egy lemezoldal hosszabb volt, mondjuk 23 perc, akkor előfordult, hogy nem kapcsolt ki, hanem zümmögött reggelig.

Csak bámultunk ki a folyosóra, ahol apánk éppen egy biciklibel-sőt ragasztott, és közben zsigerünkig hatolt a Piramis *Két életem volna* című szerzeménye. Akkor még nem tudtuk, hogy a nagy ábrándozás az élet megrontója.

A kislemezek lejátszásához elengedhetetlen kis korongot nem szerelték be, a dobozban sem volt kialakított helye, így pár hónap után garantáltan elveszett. Anyu takarításkor kidobta, mert nem tudta, hogy micsoda. A Tesla többgenerációs készülék volt. „Nemcsak a 20 éveseké a világ, hanem azoké is, akik annyinak képzelik magukat” – gondolták eleink, miközben felraktak egy Hofi-lemezt.

Mi meg kiültünk a bordó Trináttal mázolt lépcsőre, ölünkben egy üveg meggybefőttel, majd kifogástalan melankóliával lakmározni kezdtünk, tudván, hogy az előétel olyan, mint az előélet. Meghozza az étvágyat.

Tesla lemezjátszó

Tartalom

Játék cikkek	6
Bazárárúk	46
Papír-írószerek	78
Higiéniai cikkek	88
Édességek	98
Italok	116
Dohányárúk	126
Műszaki cikkek	134

B 173757

Poós Zoltán 1970-ben született.

Megjelent könyvei:

A dolgozat (1992)

Idomított terület (1995)

Barokk fizika (1997)

Króm (1999)

Felkészülés kedvenc mondatomra (2000)

Poós Zoltán profi emlékező, szisztematikusan, szinte mániákusan veszi számba, rendezgeti szortírozza az emlékcseppeket.

Ebben a kötetben gyerekkorának kedves-kedvetlen tárgyait gyűjtögette össze, tehát a hetvenes évek és a nyolcvanas évek első felének kultikus tárgyait, amelyekbe belesűrűsödtek a gyerekkor emlékei.

Egy időtárat vesz az olvasó most kezébe, afféle történelmi segédkönyvet, amely bátran ajánlható történelmi stúdiumokat folytató ifjak és vénák számára. De persze Poós mostani kötete nemcsak egy kor illusztrációja, hanem egy épülő írói mű segédkönyve is. Jegyzetek, cédulák sorakoznak itt elkövetkező könyvekhez. Ám ezek a cédulák önmagukban is olvashatók, szórakoztatók, gondolkoztatók.

A könyvet lapozgatva, Poós tárgyait és kommentárjait böngészve egy letűnt korra révedezhetünk vissza, egy Atlantiszra, amely a múlt fenekére süllyedt valamikor réges-régen, az ősidőkben, ki tudja mikor. Van annak már több, mint 10 éve is.

Bächer Iván

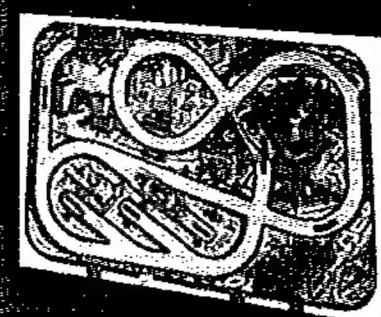
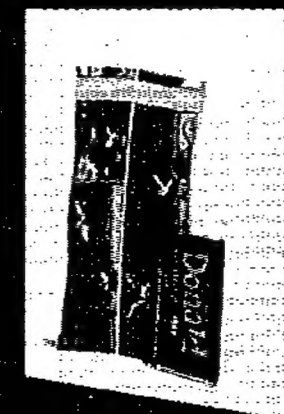
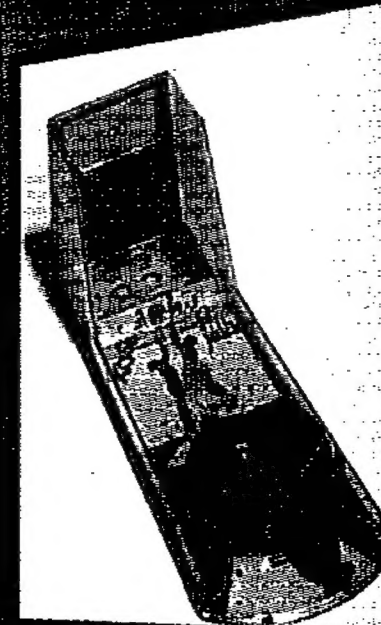
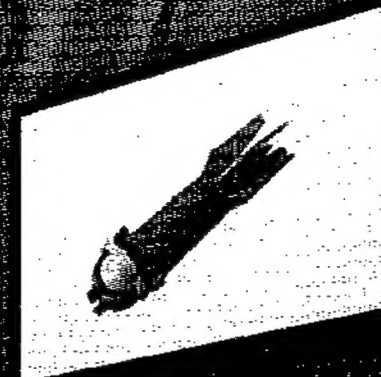
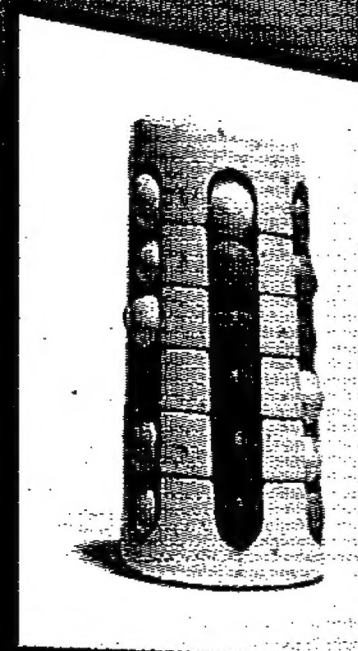
B 173757

POÓS ZOLTÁN

SZIVÁRVÁNY ÁRUHÁZ

EGY KORSZAK KULTIKUS TÁRGYAI

1974

papirusz book